Mircea Brenciu

A binemeritat de la Patrie!

LIVIU CORNELIU BABEȘ

1942 - 1989

MARTIRUL

Editura IRMO

MIRCEA BRENCIU

MARTIRUL

Eseu despre torţa vie
care a întunecat torţionarii

– Ediţia a III-a, revizuită –

MIRCEA BRENCIU

MARTIRUL

Eseu despre torţa vie care a întunecat torţionarii

– Ediţia a III-a, revizuită –

CARTE distinsă cu Premiul pentru publicistică
al Uniunii Scriitorilor din România,
în anul 2005

Editura IRRD
Bucureşti, 2016

Redactor: Carmen Rădulescu
Copertă şi tehnoredactare: Alina Vlăsceanu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BRENCIU, MIRCEA
Martirul : eseu despre torţa vie care a întunecat torţionarii / Mircea Brenciu. - Ed. a III-a, rev. - Bucureşti : Editura Institutului Revoluţiei Române din Decembrie 1989, 2016
ISBN 978-606-8684-10-9

94(498 Braşov)"1987.11.15"
94(498)"19" Babeş,L.C.
929 Babeş,L.C.

I. NOTE INTRODUCTIVE

Sfinţii nu mor niciodată, nu-i aşa?

În luna februarie a anului 2004 am fost căutat la Consiliul judeţean de scriitorul braşovean Mircea Brenciu. Domnia-sa îmi propunea organizarea unei acţiuni deosebite ca impact social şi mediatic. Era vorba despre comemorarea unui mare erou al românilor, aparţinător – la modul dureros – de istoria noastră recentă. Se apropia ziua de 2 martie, zi în care se împlineau 15 ani de la martiriul celui ce a fost Liviu Corneliu Babeş. Întâi şi întâi, am realizat că această lucrare a comemorării era una foarte serioasă şi foarte laborioasă, şi în al doilea rând, nu se putea ca noi, cei din Consiliul judeţean Braşov, să nu ne implicăm în organizarea şi găzduirea mai mult decât onorantă a unui asemenea eveniment.

Am muncit întotdeauna, fiind bazat pe principiul de a nu refuza pe nimeni niciodată, dar într-o asemenea ocazie am considerat iniţiativa scriitorului Mircea Brenciu ca fiind una de excepţie, care obliga punerea în viaţă a proiectului cu maximă urgenţă şi cu totală aplecare. Liviu Corneliu Babeş, peste orice altă pretenţie, a fost braşovean, iar prin gestul său formidabil de curajos a readus din nou oraşul nostru în centrul atenţiei opiniei publice din ţară şi străinătate. După 15 Noiembrie 1987, iată, un alt eveniment a arătat lumii că braşovenii nu-şi pleacă grumazul în faţa dictaturii, oricât de dură şi de neiertătoare ar fi fost ea, şi că, de fapt, sfârşitul comunismului în România şi-a avut sorgintea de pe meleagurile braşovene. Asta o afirm spre ştiinţa viitorimii acestei ţări atât de minunate, prin eroii ei atât de speciali. Spre disperarea lui Ceauşescu, Braşovul nu a devenit niciodată primul oraş comunist al României, ba mai mult, de aici i-a venit sfârşitul, în ciuda atâtor păreri despre comploturi internaţionale, despre lovituri de stat şi trădare. Nici vorbă, domnilor, atâta timp cât nu se poate spune că 15 Noiembrie 1987, şi cu atât mai mult 2 Martie 1989, ar fi fost operele vreunor complici externi, sau interni doritori de

puciuri şi revolte populare regizate. Ambele evenimente au avut ca „organizator” foamea, mizeria, minciuna, teroarea, lipsa libertăţilor, distrugerea individualităţii umane şi, mai ales, desfiinţarea programatică a lui Dumnezeu!

Din această cauză, şi nu numai, prin proba suferinţelor şi a curajului muncitorilor de la Uzina de autocamioane şi a artistului plastic Liviu Corneliu Babeş putem depune mărturie, spre înştiinţarea tuturor răuvoitorilor, că în decembrie 1989 a avut loc o Revoluţie autentică în sensul cel mai precis cu putinţă al semnificaţiilor în plan istoric, social, politic şi cultural. Ni se alătură cu probe irefutabile şi timişorenii, asupra cărora, de asemenea, nu se poate aplica bănuiala că au făcut jocurile unor complotişti, chiar dacă existau în oraş, în acel decembrie 1989, şi elemente provocatoare. Unui popor disperat şi înfometat nu îi trebuie profesori de revoluţie. Dacă românii ar fi rămas inerţi nu ar mai fi putut fi consideraţi decât că sunt o populaţie oarecare, nu un popor cu pretenţii civilizatoare, europene.

Repet cu obstinaţie faptul că un merit deosebit, chiar decisiv, la instaurarea în anii dictaturii comuniste a ideii şi certitudinii că prăbuşirea comunismului în România ar fi posibilă, l-au avut braşovenii prin faptele remarcabile săvârşite de eroii lor într-un timp când nimeni nu mai spera nimic, când se părea că eternizarea comunismului devenise o realitate.

De aceea, răspunsul nostru la solicitarea scriitorului Mircea Brenciu a fost prompt şi eficient. S-a hotărât organizarea unui simpozion chiar în ziua de 2 martie 2004, pe care l-am intitulat „Liviu Babeş – Un strigăt pentru libertate!”, nu înainte de depunerea unor coroane la locul din Poiana Braşov, sfinţit prin jertfa eroului. Ne-au onorat cu prezenţa un număr mare de jurnalişti de la presa scrisă şi audiovizuală, consilieri judeţeni, câţiva membri ai Asociaţiei „15 Noiembrie 1987”. Din păcate, publicul a fost slab reprezentat, în ciuda anunţurilor făcute în presă cu câteva zile înainte. A fost prezent Prefectul judeţului Braşov, domnul Otilian Neagoe. Au conferenţiat domnii Ioan Popescu Loredan, fost deţinut politic şi preşedinte fondator al Fundaţiei „Liviu Babeş”, Liviu Sofonea, profesor universitar, istoricul Marius Oprea, subsemnatul şi scriitorul Mircea Brenciu. O alocuţiune interesantă a fost susţinută de domnul Prefect Otilian Neagoe. La masa invitaţilor a fost prezentă,

tăcută şi distinsă, văduva eroului, doamna Etelka Babeş. În sală a fost simţit în permanenţă spiritul martirului, mai ales că pereţii laterali au fost „tapetaţi" cu unele lucrări ale artistului, – cel care a ştiut să ardă în timpul vieţii şi pentru arta pe care a făcut-o cu graţie şi talent. Cu această ocazie scriitorul Mircea Brenciu a anunţat intenţia de a finaliza o carte dedicată comemoratului, fapt ce a determinat reacţia noastră în a anunţa, la rându-ne, sprijinul material pentru tipărirea de urgenţă a acestei lucrări.

Şi iată, la nici două luni de la desfăşurarea simpozionului, redactarea acestei cărţi a fost încheiată cu succes, în aşa fel încât, în chiar anul celebrării a 15 ani de la sacrificiul lui Liviu Babeş, lumina tiparului să ofere cititorilor această mărturie scrisă despre una din marile fapte de eroism ale unui fiu al poporului român.

Eseul-document „Martirul" este menit să contureze şi să motiveze personalitatea şi martiriul lui Liviu Babeş şi să fixeze în concreteţea memoriei colective imaginea acestui personaj de istorie autentică românească. Volumul reprezintă, în primul rând, o excelentă încercare de sinteză a literaturii soteriologice şi a celei de psiho-sociologie a spiritului românesc, precum şi o incursiune asupra situaţiei din România timpurilor care a declanşat gestul lui Liviu Babeş. În rândurile cărţii, Mircea Brenciu se exprimă intr-un mod demn de reţinut pentru pretenţiile unei asemenea lucrări: *„Așa cum Christos, prin răstignirea Lui, a dat o șansă enormă umanității să creadă în iertare și mântuire, la fel şi Babeş, (respectându-se, desigur, proporţiile), a oferit prin gestul său confirmarea că românii nu pot fi sortiţi pieirii ca neam atâta timp cât lașitatea poate fi învinsă de un membru al acestei comunităţi. De-abia de acum devine clară ocultarea programată a «evenimentului» Babeş chiar și la câţiva ani după prăbușirea totalitarismului comunist în România Atunci când Liviu Babeş va fi ridicat pe piedestalul eroilor neamului, când conducătorii aleşi ai românilor se vor apleca în faţa statuii lui, abia atunci se va putea afirma cu certitudine că Revoluţia Română din Decembrie 1989 s-a încheiat cu bine!"*

Atitudinea lui Liviu Babeş dezminte o stare aparent perpetuă şi reprezintă o etapă importantă a evoluţiei sufletului românesc în cucerirea dreptului de a nu se mai lăsa terorizat de

indivizi de tipul lui Ceaușescu, cel care, făcându-și loc la putere cu coatele, a reușit să adoarmă conștiința acestui popor pentru 24 de ani.

Vladimir Tismăneanu în volumul său *Condamnaţi la fericire* (Editura Astra și Exo, 1991) redă foarte precis evoluţia catastrofală a vieţii la români sub stăpânirea acestui Nero de Scornicești. Cu aceeași concizie demnă de invidiat și autorul „Martirului" spune: „*Suferinţa românilor a fost imensă, peste orice înţelegere, dar supușenia valahă, extrem de permisivă cu mofturile dictatorului, a permis instalarea acelei stări jalnice, fără comparaţie în lumea civilizată*".

O extraordinară lovitură primise regimul comunist din România din partea unui singur om, un modest tehnician, pictor amator, tatăl unei fetiţe, trăitor în orașul care a dat ţării prima lozincă anticeaușistă și anticomunistă din istoria României, strigată pe străzi în 1987 de către muncitorii de la Uzinele „Steagul Roșu". Prima oară, mămăliga s-a aprins în munţi în deceniul cinci, apoi în adâncurile pământului, în deceniul șase. Dar a luat foc de-a binelea în preconizatul „prim oraş comunist al ţării". Sperăm ca Liviu Babeş să rămână flacăra învierii demnităţii neamului românesc. Dar acest lucru depinde de noi, cei care i-am supravieţuit și căruia astăzi îi suntem datori.

Gestul lui Liviu Babeş ne obligă să ne întrebăm: de ce s-a aşteptat atât de mult ? Răspunsul îl putem da numai noi. Meritul martirului este imens. Acest erou, întruchipând la un loc pe Horia, Cloşca şi Crişan ai secolului XX, ne obligă să ne gândim la răspunsul grav de care să fim, totuşi, mândri şi să ne definim mai bine demersurile pentru viitor.

Pentru majoritatea românilor, neglijarea istoricului gest al lui Liviu Babeş este consecinţa stării de spirit indusă de vremurile care au trecut peste ei. Pentru cei aflaţi la putere este un mod obişnuit de a proceda, fapt evident şi prin evoluţia economică şi socială de după 1989, care, pentru cei mai mulţi, nu este cu nimic mai bună. Ocaziile ceremoniale au fost în mare parte satisfăcute, de multe ori păstrându-se tenta electorală, iar efemeritatea modului de omagiere a dus la concluzia că actorii politici de azi încă nu ştiu cu exactitate faptul că istoria şi eroii ei trebuie să fie omagiaţi şi cu sufletul nu numai cu obligaţia

prezenţei fizice a liderilor de moment. Mai mult chiar, un erou de talia lui Liviu Corneliu Babeş, este încă ignorat aproape complet, ceea ce, iată, creează un gol în galeria personajelor istoriei recente. Eroii-martiri ai Revoluţiei din Decembrie 1989 sunt omagiaţi cum se cuvine, dar ei sunt plasaţi într-o grupare care predispune la anonimat sub aspectul individualităţii. Or, la Liviu Babeş este vorba despre o persoană, un nume concret care poate personaliza nevoia firească a unui popor pentru eroii-model, predestinaţi înnobilării speranţelor şi năzuinţelor maselor prin propriul sacrificiu. Un sacrificiu care, în cazul lui Babeş, a fost ca un hohot eliberator, o flacără vie zâmbind unei eternităţi crucificate într-o marmură a durerii şi neputinţei populare.

Autorul acestui eseu-document îl citează, în acest sens, pe recent oaspetele orașului Brașov, dl. Camilian Demetrescu, marele artist și om de cultură al poporului român, exilat încă din anii 60 în Italia, și care se exprima într-un mod extrem de sugestiv cu privire la starea noastră de spirit: *„Știţi ce înseamnă să-ţi vină să leșini de râs și să n-o poţi face; să-ţi înăbuși nevoia de a-ţi da drumul într-un hohot eliberator. Dictatura se va sfârși când mulţimea nu-și va mai putea înăbuși hohotul și va exploda. Dar până atunci poporul român va trebui să-și muște buzele și să aștepte. Minciuna nu este încă coaptă”.*

Mircea Brenciu îi continuă ideea afirmând: *„De-abia de acum devine totul clar. Liviu Corneliu Babeș s-a stins din viaţă arzând într-un hohot imens de râs! Peste doar nouă luni hohotul lui s-a transformat într-un cor de proporţii naţionale. Atunci, în decembrie 1989, românii au constatat că tablourile oficialilor erau niște kistchuri ordinare. Le-au distrus cu furia hohotului eliberator. Umorul românesc este inepuizabil, cum inepuizabile sunt curajul, dar și lașitatea românești. Atunci când umorul la români va deveni mai puternic decât lașitatea, România se va arăta a fi una dintre superputerile lumii !”*

Dacă luăm în considerare numai aceste scântei ale minţilor care văd clar ce se întâmplă în această lume ne simţim obligaţi să ne întrebăm din nou: de ce s-a așteptat atât de mult?

Aceasta trebuie să devină preocuparea noastră de suflet pentru următoarele decenii în care, cred, poporul român se va așeza la locul ce i se cuvine în ansamblul culturilor europene.

Gestul lui Liviu Babeş, urmat de Revoluţia din 1989, trebuie să fie un moment de referinţă determinant pentru evoluţia noastră, pentru că în viaţa unui popor nu apar prea des asemenea momente și asemenea eroi; dacă le-am pierdut prin uitare ne pierdem definitiv pe noi înșine!

Chestia cu mămăliga căreia îi lipsește fitilul trebuie să rămână doar o diversiune ordinară. Trebuie să învăţăm din „lecţia Babeș" să dezvoltăm capacitatea noastră de răspuns în faţa unor atacuri la adresa fibrei, fiinţei și vieţii noastre. Ştim că noi, românii, ne revoltăm individual arareori, iar atunci când o facem în mod colectiv, suntem obligaţi ori de iminenţa morţii, ori de anumiţi factori care exced posibilităţile noastre interne. Sper ca gestul lui Liviu Babes să reprezinte o cotitura esenţială în comportamentul nostru în planul istoriei imediate și a celei de perspectivă. Numai așa înţelegem de ce gestul lui Liviu Corneliu Babeș a avut un sens. Numai așa înţelegem de ce avem nevoie de monumentele dedicate eroilor adevăraţi, fiindcă în faţa lor, ca în faţa unor icoane, românii trebuie să se aplece și să pună o floare a recunoștinţei și a speranţei, a acelei speranţe care nu moare niciodată.

Nici sfinţii nu mor niciodată, nu-i așa?

Prof. univ. dr. ing. **Vasile Bejan**

P.S.

În chiar ziua redactării acestui Cuvânt înainte (29 mai 2004), la TVR 1, la o oră total nepotrivită (16.15), a fost prezentat în cadrul consacratei emisiuni a Luciei Hossu Longin – „Memorialul durerii" – un documentar de 30 de minute dedicat martirului Liviu Babeş. Profesionalismul realizatoarei a fost determinant în realizarea cu succes a acestei pelicule. Ceea ce a șocat în acest film a fost grupajul de declaraţii luate unor cetăţeni, locuitori ai fostei străzi Rândunicii din Brașov, astăzi strada L. C. Babeş. Doar doi au răspuns corect întrebărilor legate de personalitatea eroului care a dat numele acelei străzi. Alţi trei interlocutori au declarat că nu știu cine a fost Babeş, iar alţi trei cetăţeni și-au exprimat revolta (părea sinceră această revoltă!)

că schimbarea numelui străzii i-a obligat la cheltuirea banilor și timpului pentru modificarea unor acte. Dar cel mai tare a impresionat un domn care, tremurând de mânie a spus (citez din memorie): „Liviu Babeș a fost un dobitoc! Pentru ce a murit acest om? Nu vedeţi cât de mizerabil trăim astăzi? Cui a folosit sacrificiul său?!"

Las comentariile ulterioare pe seama cititorilor acestei cărţi. Fie ca lecturarea ei să ofere un echilibru pentru impasul atâtor nemulţumiţi de azi și de totdeauna. Iar lectorilor cu nostalgii le dorim noapte bună. (V.B.)

De ce nu își iubesc românii eroii autentici ?

La 2 martie 1989 Poiana Brașov avea să devină gazda unei terifiante scene, desprinsă parcă din tragedia antică. În plin sezon turistic, pe o pârtie de schi supraaglomerata, predominante fiind grupurile venite din Occident, un om își dădea foc în semn de protest față de atrocitățile comise de regimul comunist al lui Ceaușescu. Spre stupoarea și candoarea unor oameni veniți la odihnă și distracție, un om, învăluit în flăcări, cobora pe schiuri pârtia Bradul din Poiana Brașov, împrăștiind peste tot miros de carne umană arsă. Ciudățenia cea mai mare era că totul s-a petrecut într-o liniște ca de catedrală; pe de o parte, mulțimea asista mută la acel act îngrozitor, pe de altă parte, imolatul cobora vijelios fără să scoată niciun sunet, deși era evident că pielea și carnea îi erau sfredelite extrem de dureros de cuțitele flăcărilor, alimentate din belșug de benzina turnată peste haine, dar și de oxigenul stârnit de cursa nebună a schiorului. La capătul pantei, omul avea să se prăbușească fără a crâcni, iar limanul drumului său fusese un brad crescut ca o cruce. Cu eforturi supraomenești, cel supus la chinurile arderii, a scos de sub hainele fumegânde un carton pe care era scris: **„STOP MORDER! AUSCHWITZ=BRAȘOV".** Momentul acela a reprezentat singura explicație plauzibilă a gestului său ieșit din comun. Era, carevasăzică, un protestatar omul acela curajos!... Turiștii nu asistaseră doar la un spectacol grotesc de tipul celor organizate de oficiul local de turism cu haiduci care atacă din senin, sau cu tarafuri și colindători în ținute arhaice. Omul acela își regizase propriul său spectacol: *„remember Auschwitz, domnilor și doamnelor! În Brașov, adică în România anului 1989, exultă în plină lumină, cu un cinism greu de înțeles,*

un lagăr de exterminare de dimensiuni naţionale, iar victimele, vreo 23 de milioane de cetăţeni, nu fac nimic pentru a scăpa de moartea lentă oferită demenţial de tiranul de la Bucureşti. Nici măcar nu ştiu să protesteze, aceşti încarceraţi ai unuia dintre cele mai dure şi inumane regimuri politice din Europa. Voi vă zbenguiţi în mijlocul zăpezilor carpatine, în timp ce în jurul vostru un popor se află în plină agonie".) (M. Brenciu „Martirul")

Când a sosit salvarea, trupul fumegând al omului era învelit în gecile a doi turisti scotieni. Încă mai trăia, iar icnetele sale scurte venite din rărunchi trădau o imensă durere. Dar poate şi un triumf. Unii din brancadierii veniţi nu pentru a-l salva, ci pentru a escamota evenimentul, aveau priviri ameninţătoare. Au gonit imediat mulţimea de gură cască, anunţând cu glas tare, în limba engleză, că omul nu era decât un nebun. Poate că li s-ar fi dat dreptate, dar cartonul gălbicios, de la baza trunchiului bradului acela ca o cruce, vorbise mai mult decât şi-ar fi închipuit oricine. Era clar şi evident că se aflau în faţa unui flagrant. Unul dintre locatarii lagărului numit România a spart tăcerea, iar preţul a fost sacrificiul personal. L-au suit în maşina salvării spre a-l duce la spital, probabil. Avea să moară imediat şi numai Dumnezeu ştie ce a mai pătimit bietul de el până să-şi dea sufletul. Cei care trebuiau să-i aline durerile, să încerce să-l salveze, purtau, desigur, epoleţi sub halatele albe. „Salvatorii" aveau cu totul şi cu totul altă misiune. Trebuiau să afle, în secret, toate dedesubturile acelui act care a stricat armonia Poienii Braşov, acea armonie de suprafaţă din care turiştii veniţi de aiurea să priceapă că în România se trăieşte excelent, că totul este minunat, iar regimul politic al lui Ceauşescu este cel mai înţelept şi mai uman cu putinţă. Ce lovitură au primit ei, cei care maculau imaginile zăpezii nevinovate! A-ţi da foc în văzul mulţimii şi a coborî astfel pe schiuri era mult peste imaginaţia şi înţelegerea preventivă a celui mai experimentat securist. Cine putea să anticipeze şi să evite o asemenea scenă?

Ei bine, pentru acest spectacol extraordinar trebuie să-i mulţumim lui **Liviu Corneliu Babeş**. Acesta este omul căruia îi datorăm momentul de luciditate şi curaj care ne-a spălat pe noi, românii, în ochii întregii umanităţi, de imaginea unei mămăligi naţionale care nu poate exploda nicicum,

respectiv de ideea unei laşităţi şi duplicităţi funciare. Gestul soteriologic al pictorului braşovean **Liviu Corneliu Babeş** are profunzimi filosofice pentru că el antrenează un întreg cortegiu de judecăţi de valoare, el imprimă noi convingeri de natură antropologică şi dă noi valenţe unor prejudecăţi cu consistenţă în evantaiul psiho-socio-istoric al neamului trăitor în bazinul carpato-danubian. Nu sunt cuvinte mari, sunt realităţi asupra cărora românii ar trebui să insiste cu aplecare, la propriu şi la figurat, asupra unui adevăr scuturat de triumfalisme găunoase. Niciodată românii nu vor deveni cu adevărat europeni dacă nu vor învăţa şi respecta adevărul despre ei înşişi şi, odată învăţat, să se scuture de jugul nevolniciei de a minţi în loc de a recunoaşte. **Liviu Corneliu Babeş** este, de aceea, semnalul cel mai pertinent al trezirii conştiinţei la români, care izbucneşte cu adevărat în decembrie 1989. Numai că, va trebui să îi dăm lui **Babeş** credibilitatea individualităţii şi a priorităţii în faţa forţei colective, de obicei oarbă şi manipulantă. **Liviu Babeş** a acţionat cu o luciditate ieşită din comun, altminteri gestul său ar fi fost ratat. De aceea, îl putem linişţiţi aşeza în rândul creatorilor de istorie, fără a mai vorbi de situarea în rândul eroilor neamului. Din păcate, mulţi dintre torţionarii de ieri, sau urmaşii lor, se găsesc azi în poziţii responsabile politic, social, cultural si, mai ales, financiar. Acesta ar fi motivul pentru care despre **Liviu Corneliu Babeş**, unul dintre cei mai tragici şi mai înălţători martiri ai neamului românesc, se vorbeşte atât de puţin. În timp ce **Jan Palack** (tânărul care şi-a dat foc la Praga în faţa tancurilor sovietice, în 1968) are în inima cehilor un loc aparte, un bulevard şi un monument superb se găsesc în inima capitalei Cehiei, la noi **Liviu Babeş** este comemorat modest în fiecare an, la 2 martie, doar de cei apropiaţi, pentru ca apoi uitarea să se aşeze peste conştiinţe cu ipocrizia tăcerii care l-a făcut pe român atât de celebru. Da, fiindcă cel mai de preţ bun păstrat de români a fost tăcerea, în ciuda ideii că prin cultură au făcut şi au dres la nivel mondial. Da, dar mai ales prin cultura aflată în exil, din păcate… Cine vine la Braşov şi caută vreo urmă, care să consfinţească trecerea lui **Babeş** prin aceasta lume, va găsi marginal o stradă ce-i poartă numele şi va găsi pe pârtia se schi din Poiana Braşov o cruce metalică de genul celor amplasate la locul accidentelor pe şosele, iar în curtea

bisericii din lemn din aceeaşi staţiune, un modest monument păstrător al unei efigii de bronz cu chipul martirului, turnat de artistul plastic braşovean **George Jipa**, în timp ce mormântul eroului se ascunde anonim în cel mai sordid cimitir al oraşului. Nu putem decât, resemnaţi, să recunoaştem că *„dacă lui Liviu Corneliu Babeş i-a reuşit predestinarea, în ciuda unei supravegheri securiste minuţios-demenţiale, înseamnă că a avut binecuvântarea cea mai înaltă cu putinţă, înseamnă că aici este vorba despre mesianism, ceea ce schimbă enorm raportul de înţelegere a fenomenului. Menirea lui Babeş a fost dată spre o clară ipostază sacrificială, iar românii care citesc Biblia ştiu că jertfa are, în adânca ei metafizică, rolul purificării spre orizonturi excepţionale. Martiriul lui Babeş este direcţionat slujirii acestui popor, deci înseamnă, pe cale de consecinţă, că Dumnezeu nu a abandonat neamul românesc, acest neam care ar trebui să se ruşineze pentru că uită în legătură cu semnele pe care le primeşte de sus.")*

(Mircea Brenciu, „Martirul")
A.N.

<u>2 martie 2013</u>

Ecouri în presă la lansarea ediţei a II-a a volumului „Martirul"

Astăzi se împlinesc 24 de ani de când braşoveanul **Liviu Corneliu Babeş** şi-a dat foc pe pârtia Bradul din Poiana Braşov, în semn de protest faţă de regimul comunist. Anul acesta, în ziua de sâmbătă, 2 martie, se vor comemora 24 de ani de la sacrificiul lui **Liviu Corneliu Babeş**, braşoveanul care, în primăvara anului 1989, în semn de protest faţă de dictatura comunistă din România, şi-a dat foc pe pârtia Bradul din Poiană Braşov. Înainte de a se autoincendia a scris pe o bucată galbenă de carton, un text cutremurător: ***„Stop murder! Auschwitz = Braşov"*** (***„Opriţi crimele! Auschwitz = Braşov"***). Pe 2 martie 1990, Piaţa Sfatului din Braşov s-a umplut de oameni în a căror memorie „ardea" istoria comunistă, recent încheiată, după revoluţie. Manifestaţia comemorativă, cu prilejul împliniri unui an de când „Martirul" **Liviu Corneliu Babeş** a aprins torţa Revoluţiei, a fost organizată atunci de S.I. „Mişcarea 15 Noiembrie", Mircea Sevaciuc (preşedinte), Iosif Gheorghe, Vasile Gogea, Mircea Brenciu, Anghel Vasile, Alexandru Popescu, Costică Băhnăreanu, Gavrilă Filichi, Ghe. Zaharia etc. 18 ani mai târziu, pe 2 martie 2008, a apărut şi o carte (*Martirul*, ediţia I, edit. Capo Lavoro Braşov), în memoria celui care a strigat pentru prima dată „Jos Comunismul", în România.

Lansarea ediţiei a II-a a volumului „Martirul", editată de Institutul Revoluţiei Române din Decembrie 1989 a avut parte de nume mari la Galeria Kron-Art din Braşov, şi anume: Cornelia Buzincu, Claudiu Iordache, Etelka Babeş, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Emil Hurezeanu, C.T. Popescu, Mircea Sevaciuc, Viorel Domenico, Mircea Brenciu, Iulian Cătălui,

Gabriel Stan. „*Este o ocazie emoționantă pentru mine să fiu astăzi invitatul dumneavoastră aici. Este un prilej să prezint nu un ultim omagiu, ci un prim omagiu, doamnei Babeș și fiicei lui Liviu Babeș. Aș dori să spun că și în noiembrie 1987, și în martie 1989, întâmplarea a făcut să fiu primul care, în limba română, într-un loc străin, la microfonul «Europei Libere», să vorbesc despre ce s-a întâmplat în acest oraș liber și eroic, despre demonstrația anticomunistă din noiembrie 1987 și la puțin timp după aceea am aflat despre sacrificiul lui Liviu Babeș pe o pârtie din Poiană Brașov*", a spus cu această ocazie Emil Hurezeanu.

„*Vreau să spun că exemplul lui Liviu Babeș este în sine o coloană morală a comunității românești. Paul Valery spunea că Europa se termină acolo unde există ultima biserică gotică. La Brașov… De aici, pentru noi, înseamnă a deveni european, ca să nu mai vorbim de vienez sau hamburghez. Bineînțeles că nu întâmplător, în noiembrie 1987, mii de oameni au protestat aici cu mult curaj, și deloc întâmplător, un artist cu spirit liber a ales sacrificiul tot aici, la Brașov. Dau dreptate celor care au vorbit înainte, eu știu ce înseamnă Brașovul, este un loc, care de sute de ani și-a cultivat libertățile, meșteșugurile, curajul întreprinderii și curajul terminării trebii*". „*Mă bucur că am ajuns, în sfârșit, să vorbim despre un erou-martir, un simbol al românilor la nivelul cehului Jan Palach, în condiții civilizate. Liviu Babeș, așa cum știm cu toții sau ar trebui să știm cu toții, s-a sacrificat pentru demnitatea de a fi român, pentru demnitatea de a fi liber. El va aparține, indiferent dacă vrem sau nu vrem, tuturor românilor, nu va reuși nimeni să-l scoată din istorie. Va veni o vreme în care va fi, într-adevăr, respectat și pus la locul pe care-l merită. Faptul că nu s-a întâmplat acest lucru mai devreme aparține prostiei și răutățiinoastre tradiționale…*", a spus și Gabriel Stan.

„*Cred că spiritul lui Liviu Babeș este un spirit brașovean prin excelență. El a împrumutat ceva din spiritul acestui oraș liber, liber și în istorie, în care, indiferent de stăpânirea vremelnică, Brașovul și-a arătat întotdeauna libertatea de acțiune, libertatea pentru cultură, libertatea în arte, în comerț și așa mai departe. Libertatea asumată de către noi este o libertate pe care am împrumutat-o din istorie. Liviu Babeș este un precursor a ceea ce s-a întâmplat în decembrie 1989 în Brașov. El, fiind acea torță vie a Revoluției Române, face, în mod tragic, legătura între ceea*

ce s-a întâmplat în 15 noiembrie 1987 și decembrie 1989", spunea și Bela Henter, ziarist.

Mircea Brenciu, autorul cărţii *Martirul*, a conchis: „*Vă mulţumesc pentru tot ce aţi spus aici despre Liviu Babeș și despre cartea dedicată acestui erou-martir. Eu cred că această carte este doar un început și că, în anii ce vor urma, i se vor adăuga alte și alte contribuţii, menite să pună în adevărata lumină personalitatea creatorului Liviu Babeș și sacrificiul eroului Liviu Babeș. Vă mulţumesc!*"

În Poiana Brașov, nu departe de locul sacrificiului său, a fost ridicat, în anul 2007 din iniţiativa și cu sprijinul financiar al IRRD – un monument, pe care a fost fixată o placă memorială cu chipul eroului. Efigia a fost realizată de artistul plastic brașovean George Jipa și a fost instalată în curtea Bisericii ortodoxe din Poiana Brașov, unde mii de turiști vin să se roage.

„Liviu Cornel Babeș a fost băgat în mormânt de securitate și de comuniști. După revolta noastră din 15 noiembrie 1987, și represiunile care au urmat, Liviu nu a mai avut odihnă. A trimis o scrisoare la Europa Liberă prin care solicita un trai mai bun românilor. Un prieten comun, G.M., dezvăluia acum câţiva ani: „De atunci, nu a mai avut zile bune. Îi era frică să meargă pe stradă. Într-o zi mi-a zis la serviciu: «Ăștia vor să pună mâna pe mine, dar nu o să reușească, pentru că o să îmi dau foc de viu»", a spus Mircea Sevaciuc. (Sursa: Grupul '87 Adevăr Dreptate și Demnitate, Mircea Sevaciuc&Werner Sommeraurer, newsbv.ro).

Securitatea a confiscat caietele. Cazul Babeș a fost instrumentat discret de Securitate. Imediat după înmormântare, un securist a scotocit camera de lucru a maestrului, în prezenţa soţiei. „*Au venit la mine, la serviciu, de la Securitate,* își amintește Etelka Babeș. *Am plecat cu ei acasă. Au fost omenoși, mai ales unul dintre ei, un tânăr. Mi-a zis că vrea să se uite prin sertare. M-au întrebat dacă avea caiete, ei știau că e pictor amator. Voiau să afle dacă am păstrat caietele cu schiţe*".

Prin Legea 93/1997, Liviu Cornel Babeș a fost declarat Erou – Martir. Brașovul l-a numit cetăţean de onoare post-mortem, iar strada pe care a locuit poartă, astăzi, numele martirului. Reprezentanţii Asociaţiei 15 Noiembrie 1987 îi cinstesc memoria și în acest an, pe 2 martie, când de la ora

11.00, se va organiza o ceremonie religioasă pe locul unde Liviu Cornel Babeş şi-a dat foc, pe Pârtia Bradul.

„*Încercăm să aducem aminte că în urmă cu 24 de ani s-a întâmplat la Braşov un eveniment care a zguduit întreaga Europă şi a pus Braşovul şi România pe harta luptei anticomuniste încă o dată, după 15 noiembrie 1987. Ne bucurăm că putem să ne aducem aminte de el. Suntem foarte trişti pentru faptul că nici anul trecut nu am putut să găsim modalitatea de a-i ridica acel monument lui Liviu Cornel Babeş, care să ne aducă aminte de gestul său*", a declarat Florin Postolachi, preşedinte Asociaţiei 15 Noiembrie 1987. Conducerea Asociaţiei speră să găsească o posibilitate pentru a ridica un monument în cinstea lui Liviu Babeş. Mai mult, şefii asociaţiei se gândesc să organizeze diferite acţiuni în şcoli, prin care să le explice elevilor cine a fost braşoveanul Liviu Cornel Babeş.

„*Acasă, nimic din comportamentul lui Liviu Corneliu Babeş nu anunţa tragicul deznodământ. Până şi dimineaţa acelei zile de 2 martie 1989 a fost una obişnuită, în familie. Dis-de-dimineaţă, Liviu Corneliu Babeş a luat micul dejun cu soţia şi a plecat la fabrică. Pentru după-amiază, soţii programaseră şi o vizită de familie. La ora 9, maistrul Babeş s-a învoit de la muncă. Dar ce a urmat a zguduit oraşul Braşov*". (Etelka Babeş, soţia lui Liviu Cornel Babeş.)

(Sursa, „Buna ziua, Braşov", 2 martie 2013)

II. MARTIRUL

Eseu despre torţa vie care a întunecat torţionarii

„În procesul transformărilor istorice care au mistuit regimurile comuniste din Europa Răsăriteană, România a fost singura care a trăit o răscoală violentă. Nu putea fi altfel. La sfârşitul lui 1989, Polonia, Ungaria, Cahoslovacia, Germania de Est şi chiar Bulgaria se îndepărtau cu paşi rapizi de comunism. Uniunea Sovietică însăşi era în mare fierbere. Unica excepţie – lăsând la o parte izolata Albanie – era România. Dictatorul român Nicolae Ceauşescu se opunea făţiş oricărei mişcări în direcţia reformei, erijându-se cu înverşunare în ultim apărător al comunismului."

(Nestor Rateş – *„România-Revoluţia încâlcită"*,
Ed. Litera 1994)

„Liviu Babeş nu este doar un om care a murit. El este un simbol şi simbolurile nu trebuie să moară niciodată!"

*(*Gavrilă Filichi – *Asociaţia „15 Noiembrie 1987"*
Braşov).

Momente pentru... monumente

1969 – ianuarie, Cehoslovacia. În semn de protest faţă de intervenţia millitară a Uniunii Sovietice în Cehoslovacia, Jan Palach, un student praghez de 21 de ani, și-a dat foc pe treptele Muzeului Naţional. Palach a devenit un simbol naţional, fiind comemorat anual, la fiecare zi de 19 ianuarie. Unul din marile bulevarde ale Pragăi poartă numele eroului, iar o statuie, situată în plin centrul capitalei cehe, amintește trecătorilor despre sacrificiul unui om care a redat istoriei cehe demnitatea pierdută prin siluirea comisă de forţele militare ale imperialismului sovietic.

1984 – octombrie, Polonia. Un apropiat al sindicatului „Solidarnosti", preotul Jerzy Popieluszko, este asasinat de miliţia poloneză. Dorinţa de eliberare a polonezilor de sub jugul comunismului devenise o obsesie și o spaimă pentru torţionari, dar polonezii au beneficiat de extraordinarul sprijin al Papei Ioan Paul al II-lea (cracovianul Carol Wojtilla). Părintele Popieluszko este oficializat de către polonezi ca martir naţional, iar locul lui se află în manualele de istorie.

1989 – 6 februarie, Republica Democrată Germană. Tânărul Chris Gueffroy este ucis în timp ce încerca să escaladeze Zidul Berlinului. Această crimă avea să înfierbânteze și mai mult dorinţa germanilor de a distruge anacronicul zid, iar tânărul martir avea să devină picătura care a umplut paharul și eroul tuturor germanilor doritori de libertate.

1989 – februarie, Cehoslovacia. Scriitorul Vaclav Havel avea să fie condamnat la nouă luni de pușcărie politică. După prăbușirea comunismului, Vaclav Havel este ales în unanimitate președintele cehilor.

1989 – 2 martie, România. Pe o pârtie din staţiunea turistică internaţională Poiana Brașov, pictorul Liviu Corneliu Babeş își dădea foc, în văzul turiştilor străini și români aflaţi la schiat, pentru a protesta împotriva regimului inuman al lui Ceaușescu. După căderea Cortinei de Fier, Liviu Corneliu Babeş este readus în memoria publică doar la data de 2 martie a fiecărui an, prin manifestări omagiale locale, iar o stradă secundară din Brașov îi poartă numele. Părerile oamenilor, atâtea câte mai există, sunt împărţite, unii dând extrordinarului gest, petrecut în Poiana Brașov, caracterul unei manifestări patologice. Majoritatea zdrobitoare a românilor au uitat de Liviu Corneliu Babeş, omul care, în plină teroare securisto-comunistă, s-a transformat într-o torţă vie pentru întunecarea torţionarilor.

Ignoranţă, ipocrizie, lașitate, nerecunoştinţă?… Scopul acestei modeste cărţi este pentru a spune adevărul, dincolo de fapta propriu-zisă a eroului martir, azi uitat pe nedrept de o naţiune care ar fi trebuit să-i poarte o sinceră și o profundă recunoştinţă.

***

Amintirile ca niște dureri atroce

Nimeni nu a aflat amănunţit cum s-a întâmplat în ziua aceea fatală de 2 martie 1989. Nimeni nu știe precis cum a evoluat până atunci pregătirea psihologică și factologică a acelui gest atât de curajos și de tragic. Liviu Corneliu Babeș și-a consumat în taină toate arderile interioare, acele arderi care aveau să irumpă într-o flacără cu adevărat materială, mistuitoare, într-o zi în care primăvara se intuia mai mult pe alte meleaguri ale continetului, decât aici, într-o Românie, în care îngheţul se eternizase deja. Secretul sub care era pecetluită decizia sa finală a fost păstrat cu strășnicie, cu atât mai mult cu cât era convins că lașitatea oamenilor devenise un *modus vivendi* pentru triumful optimismului de a supravieţui cu orice preţ, chiar cu preţul renunţării la libertatea de a mai spera, și, ceea ce e mai grav, de a mai crede în salvarea venită de la Dumnezeu. Ceaușescu reușise să-i convingă pe supuși că Dumnezeu nu există, atâta timp cât, iată, după dărâmarea criminal-cinică a atâtor biserici, asupra lui nu se prăbușea nici o pronie cerească. Ultimul impas, fundamental, al românilor era resorbit de triumfalismul uluitor al antichristului din fruntea ţării, care demonstra, astfel, că mai presus de el nu există nimic. Da, credinţa urma să intre în mare impas prin nerelavarea promptă a voinţei divine. Este cert că adâncirea acestei crize spirituale a avut, ca fond, un efect invers, prin creșterea numărului de credincioși și prin apariţia unor slujitori bisericești cu vederi mesianice. Dar tot adevărat este că o altă parte importantă din rândul acestei populaţii dezorientate și umilite a trecut de partea negării, adică de partea acelui Cezar suficient pentru idealurile și năzuinţele lor.

Da, singura șansă de reușită a lui Babeș se afla sub pecetea tăcerii totale. Nimeni nu trebuia să știe absolut nimic, nici măcar că e și el revoltat, la fel ca toţi ceilalţi, altminteri s-ar fi găsit cineva să-l oprească. Securitatea avea urechi

pretutindeni, chiar și când tăceai puteai fi bănuit. Această angoasă a demascării l-a făcut pe Babeş să procedeze cu maximă precauţie, tristă și fatală precauţie spre un triumf plătit, vai!, atât de scump.

Oricine s-ar încumeta să reînnoade întrega factologie a martiriului de la 2 martie 1989 s-ar lovi de un zid al tăcerii, impenetrabil. În primul rând, martorii sunt extrem de greu de găsit, iar secvenţele desfășurării *autodafé*-ului sunt prea disparate și prea diluate de trecerea atâtor ani. Fără a mai vorbi despre momentele de după incendiere, când, odată cu mașina salvării, orice informaţie despre Babeş dispare cu desăvârșire, în ciuda unor prăfuite și timide declaraţii de presă, preluate la a treia mână, ale celor doi asistenţi de pe autoutilitară. Interzicerea prezenţei familiei la căpătâiul victimei flăcărilor întărește ideea că Securitatea a blocat complet, din chiar acele clipe, accesul la informaţie. Fapt resimţit până azi, când, chiar sub semnul noii transparenţe pro-occidentale, informaţiile legate de cazul Babeș sunt obturate cu aceeași asiduitate. De aceea, în efortul de a construi un pertinent caz Babeş, am ales ca principal martor pentru închegarea discursului nostru despre martirul brașovean pe soţia acestuia, doamna Etelka Babeş. Destul de greu de urnit, în ciuda unei jovialităţi înnăscute, doamna Babeş și-a pierdut încrederea în valorile umane consacrate, fiind deseori hulită și minţită doar pentru că…a îndrăznit să-i fie soţie „nebunului ăluia de și-a dat foc". Promisiunea nostră de a scrie o carte despre acest erou, făcută la a 15-a comemorare, a fost argumentul cel mai serios în a o convinge pe distinsa doamnă să conclucreze la ducerea la bun sfârșit a acestei delicate iniţiative. La început sceptică, mai apoi chiar optimistă, soţia martirului a făcut tot posibilul – cu preţul unor atroce suferinţe sufletești – să sprijine cu documente, lucrări artistice, fotografii și, mai ales, amintiri, demersul nostru, fără de care acest volum nu ar fi fost decât un simplu eseu și nu o carte document.

În același timp, fiica eroului, Gabriela Babeş, a refuzat orice conclucrare. Dar nici nu s-a opus. La fel de tăcută ca tatăl ei, Gabriela a avut prea des ocazia să se lovească de deziluzii, iar faptul de a fi fiică de erou-martir nu i-au adus decât necazuri și dezamăgiri.

Firul roșu al întâmplărilor din această carte va fi sincerul dialog purtat cu soţia lui Liviu Babeș, fapt care ne îndreptăţește să afirmăm că doza de subiectivism al faptelor relatate se datorează celui mai imporant martor, această unguroaică frumoasă, educată și cu un exagerat de mult bun simţ. Îi mulţumim pentru curajul de a fi îndrăznit să-și amintească spre folosul aflării adevărului despre cel căruia îi datorăm enorm în ciuda inconștienţei noastre funciare.

***

– Doamnă Babeș Etelka, ce s-a întâmplat în dimineaţa aceea fatală de 2 martie 1989?

– Daaa… Era o dimineaţă frumoasă de primăvară. La ora 6,15 Cornel urma să plece la serviciu. (Pentru cei doi soţi ea era Etuș, iar el Cornel). Eu, ca de obicei, i-am pregătit ceai și cafea, îi plăcea să soarbă din fiecare, și, bineînţeles, pachetul cu gustarea. Ceea ce nu pot să uit este că a ieșit pe ușă fără să mă sărute. Totdeauna îl conduceam până la ușă să o închid după el, iar la ieșire Cornel mă săruta. În ziua aceea nu s-a întâmplat acest lucru. „Ia uite, domnule, mi-am zis, cum fuge el și nu îmi dă datoria!" Dar n-a făcut decât doi-trei pași, parcă-mi simţea reproșul din suflet, și-a adus aminte și m-a sărutat. „Ei, mi-am mai zis eu, totul e în regulă." M-am întors liniștită în casă. În acea zi, după ce ne vom fi întors acasă de la muncă, urma să mergem în vizită la mama mea, care ne invitase a doua zi după Mărţișor. Mi-am văzut liniștită de muncă fără să știu, sau să bănuiesc, ce grozăvie o să se întâmple. Am aflat ulterior că soţul meu s-a dus la serviciu, dar la ora 9 s-a învoit. Avusese loc o ședinţă operativă, dar el nu a vrut să participe, trebuia să plece. Nu îmi mai amintesc cum îl chema pe șeful lui, nu mai știu, am început să uit. Deși colegii și șefii au insistat ca să rămână, el a fost extrem de insistent în a pleca – că și așa nu are nimic împortant să le spună. A venit acasă și și-a luat schiurile. La noi nu mai era nimeni, fiica noastră, Gabriela, plecase și ea la școală. Cred că el își pregătise totul din timp fără ca noi să băgăm de seamă. A plecat în Poiană.

– Dar sticla de benzină?

– Nu știu nimic. La ora 16, când m-am întors acasă de la serviciu, nici nu m-am schimbat de casă, fiindcă trebuia

să plecăm toţi trei la mama, după cum v-am mai spus. Am așteptat amândouă, eu cu Gabi, în bucătărie, fără să facem nimica. Doream foarte mult să plecăm odată și începuserăm să ne facem probleme în legătură cu soţul meu. Nici măcar nu ne dăduse un telefon pentru a ne spune că întârzie. Niciodată nu mai făcuse așa ceva Cornel. Deodată, privind mai atentă afară, am văzut că vremea se făcuse foarte urâtă. Era o ninsoare cu vijelie cum nici iarna nu văzusem. Tocmai când mă uitam așa afară, dezolată, pe la ora 18 am auzit soneria. Am deschis în grabă. În faţa ușii se aflau doi indivizi, doi poliţiști.

– Miliţieni…

– Da, miliţieni în civil. Era doi oameni zdraveni, înalţi, frumoși.

– Erau probabil securiști…

– Da, erau probabil securiști, dar ei așa s-au recomandat. Au intrat repede în casă, m-au întrebat cine sunt și cu ce mă ocup. Mi-au pus, în orice caz, niște întrebări ciudate. Eu le-am răspuns corect la toate întrebările.

– Și totuși, nu și-au spus numele?

– Ba da, dar eu nu am reţinut nimic, decât că sunt de la Miliţie. Au făcut un tur rapid prin casă, iar eu le-am arătat florile cumpărate pentru mama.

– Încă nu vă precizaseră motivul vizitei lor ?

– M-au întrebat la un moment dat dacă știu unde se află soţul meu. Le-am explicat că îl așteptăm pentru a pleca în vizită și nu înţelegem de ce întârzie atâta. Înainte de a părăsi locuinţa cei doi mi-au spus doar atât: să mergem la Spitalul judeţean, la Secţia de urgenţe, și o să aflăm acolo tot ceea ce trebuie să aflăm. Apoi, au ieșit pe ușă la fel de repede precum au intrat. Eu am alergat după ei și am strigat: „Dar ce face la spital, ce s-a întâmplat?" Nu mi-au răspuns deloc. Aproape fugeau. M-am dus după ei în faţa blocului și așa am văzut că veniseră fiecare cu o altă mașină. M-am întors în casă, la etajul II, unde stăteam. Aveam inima cât un purice. Ne-am îmbrăcat ca de iarnă și am plecat amândouă.

– Unde, la spital?

– Da, la spital. Era o vijelie groaznică pe străzi. Credeai că se prăbușește cerul pe tine. Simţeam că vremea asta mizerabilă prevestește ceva rău. Când am ajuns în staţia

de troleibuze de la „Berzei” l-am văzut din întâmplare pe inginerul şef de la „Prefabricate”.

– Întreprinderea la care era angajat Liviu…

– Era tare agitat inginerul şef, tot încerca să oprească taxiuri, dar pe atunci erau foarte puţine, iar cele care treceau era toate ocupate. M-am dus spre el și i-am spus: „Domnule inginer, s-a întâmplat ceva cu Babeş, soţul meu. Am fost anunţată să merg la spital și vă văd și pe dumneavostră agitat. Știţi, cumva, ceva?”

– „Nu, nu, eu mă grăbesc să ajung la Judeţeana de partid pentru o ședinţă”, mi-a răpuns el și mai agitat decât fusese până atunci. Eu îl cunoșteam ca fiind un om calm, echilibrat. „Nu știu nimic, doamnă”, a mai adăugat el și mi-a întors brusc spatele. Nu mai dorea să stea de vorbă cu mine. L-am văzut, apoi, urcând în același troleibuz cu al nostru. Am ajuns la „urgenţe”, acolo erau niște medici, le-am spus numele meu. Un medic m-a rugat să iau loc, iar pe fiica mea au rugat-o să iasă afară, pe hol, până stăm noi de vorbă. Gabi nu a vrut sub nici un chip să iasă, dar doctorul a insistat. Mi-a dat un pahar de apă și un extraveral, știu asta fiindcă pastila era maronie. Îmi zice doctorul: „Doamnă, am o veste tristă. Soţul dumneavoastră, cred, nu mai trăiește!” Așa mi-a zis: „Cred că nu mai trăiește!” „Dar ce s-a întâmplat?”, insist eu. Nu mi-a repetat decât că nu mai trăiește. Mi-a adus apoi cineva portmoneul lui Cornel. Înăuntru era o hârtie de 100 de lei și verigheta lui, tăiată. „I-am tăiat verigheta, să vi-o dăm înapoi.” Pe fundalul întrebărilor mele insistente cu „ce s-a întâmplat, ce s-a întâmplat?”, mi-a răspuns vag că și-a dat foc, că a avut o arsură. Eu devenisem prea confuză pentru a mai înţelege ceva. I-am spus doctorului că vreau să-l văd pe soţul meu. M-a rugat să aștept puţin. A plecat și s-a întors peste puţin timp, spunându-mi: „Doamnă, nu mai e cazul să urcaţi sus, după părerea mea, pentru că a murit, nu mai este sus. Dacă spuneţi că aţi avut o familie frumoasă, eu zic să rămâneţi cu imaginea lui pe care aţi avut-o până atunci. Eu vă recomand să nu-l mai vedeţi, doamnă!” Am ascultat orbește de acest sfat și nu îmi pare rău, o să vă spun de ce mai încolo. Am plecat înfricoșată de la spital, iar Gabi era foarte furioasă că nu i se dăduse voie să știe și ea despre ce e vorba.

– Câţi ani avea Gabriela?

– 11 ani. Pe moment nu am putut să-i spun nimic. Atunci când am ieșit din curtea spitalului am simţit că îmi pierd echilibrul, dar cu chiu cu vai am plecat mai departe pe străzi, pe vremea aceea nenorocită. Se întunecase de-a binelea.

***

Să dai Cezarului ce-i al Cezarului?

Ce va fi fost în gândurile și sufletul lui, în acea dimineaţă de 2 martie? Știa cu siguranţă că va face pasul, acel pas născut din disperarea că nu mai există altă șansă? Cum se va mai putea uita în ochii lui Etelka, buna lui soţie, în ochii fiicei Gabi, căreia îi nutrește speranţa unui altfel de viitor, ferit de gângăveala neîntreruptă, obsedantă, a paranoicului din fruntea acestui popor nenorocit și îndobitocit. Toată pletora de activiști și securiști, aserviţi supunerii celor 23 de milioane de însinguraţi pe bulevardele sărăciei cronice, nu mai aveau dreptul să decidă asupra viitorului fiicei lui. Ajunge, era mai mult decât destul ceea ce a trăit el, cât a urât el și ce a visat el în toate tinereţile lui, că și acum era tânăr și în putere, dar cu ce folos?! O minimă decenţă îi impunea să facă ceva și acest impuls, dominant de câtva timp, devenise o obsesie. Știa prea bine cât de lașă devenise opinia publică. Oamenilor începuseră să le priască tacâmurile și nechezolul, altminteri unii din ei ar fi îndrăznit să protesteze, să vorbească celorlalţi că e inuman ceea ce se întâmplă. Dar nimeni nu avea curajul să spună ceea ce era evident, la fel de evident cum este această lume în care Dumnezeu există mai pregnant decât scopul burţilor lor înfometate. Un Dumnezeu care nu s-a mai prea uitat prin curţile românilor, că prea i-a… uitat în ultimul timp. Și când te gândești că românii sunt creștini, iată bisericile sunt pline dumineca. Atunci de ce atâta suferinţă, atâta minciună și atâta necredinţă din partea Cezarului, căruia trebuie să-i acorzi cinstea și respectul cuventite, doar așa scrie în Biblie, nu?!

Liviu trebuie să se fi gândit și la acestea, desigur cu un ușor autoreproș pentru tentativa de blasfemiere, dar negocierea

lui cu Divinitatea i se petrecea de mult timp în minte. Din acest motiv sporea neîncrederea, în lipsa unei explicaţii, cât de cât, logice, mulţumitoare. Știa de mântuirea prin suferinţă, îl avea la îndemână pe Iisus Christos în orice clipă a neliniștilor lui metafizice. Cântărea cu grijă mare fiecare gest christic pe Golgota aceea fără de sfârșit, i se părea că nu poate ţine pasul, că se sufocă în plin avânt spre înălţimea acelui gest unic de mântuire. Decăderea în neputinţă i se părea o mare pedeapsă, nedreaptă chiar, pentru că el nu a cerut nimănui să i se dea puterea Fiului Omului. El era un om obișnuit, banal chiar. Își iubea familia, ceea ce era un lucru normal, își iubea munca și își promova prieteniile cu optimism. Avea el, totuși, un dar aparte. Picta în ceasuri de taină și simţea cum, prin culoare și forme, se detașează salvator din mizeria permanentă a unei lumi în care s-a născut din greșeală. Sau poate că s-a născut tocmai pentru sacrificiul de mai târziu.

***

– Pe Liviu îl duseseră, probabil, la morgă?

– Nu știu, nu știu nimic.

– Deci pe soţul dumneavostră nu l-aţi mai văzut deloc până la înmormântare?

– Nu l-am mai văzut deloc, deloc. Coșciugul a stat închis tot timpul.

– De la spital unde v-aţi dus?

– Ne-am dus la fratele meu, am stat peste noapte la el. A doua zi nu m-am dus la serviciu. Îmi amintesc că a sunat cumnata mea, soţia fratelui lui Cornel, să-i ducem hainele la morgă. Atunci eu m-am dus acasă. În faţa blocului mă aștepta un coleg de muncă. „M-a trimis șeful, dacă ai nevoie de vreun ajutor, să te ajut!" Cu el am urcat după haine, cu el le-am dus la morgă. Am mers împreună, dar nu am intrat acolo.

– Dar colegul a reușit să-l vadă pe soţul dumneavostră?

– Nu, nici el nu l-a văzut. Singurul care l-a văzut pe Cornel este fratele lui. El ajunsese la spital înaintea noastră. O asistentă, vecină cu el, l-a anunţat imediat cum l-au adus pe soţul meu la „urgenţe".

– Ce mai face fratele lui Liviu?

– O, a murit și el. În ianuarie anul acesta. (2004, n.a.) Cumnatul meu l-a văzut primul pe Cornel, imediat ce l-au adus la spital. A stat cu el până a murit. Cornel a murit în spital. Era inconștient când a murit.

– La ce oră și-a dat foc pe pârtie?

– Am înţeles că la ora 4 după-amiază.

– Asta înseamnă că de dimineaţă până la acea oră el a schiat întruna.

– Da, a schiat, a schiat. Niște cunoștinţe, care au fost și ele în Poiană, mi-au povestit ulterior că s-au întâlnit cu el în ziua aceea. Au stat de vorbă, au glumit, iar Cornel a schiat tot mereu.

– Între orele 16 și 18, Liviu s-a autoincendiat, a agonizat și a murit. A murit în mod dubios. În două ore nu se moare din așa ceva. Sunt marii arși care rezistă o zi, două, trei. Ei mor de infecţie generalizată, de blocaj renal, de infarct miocardic. Dar nu mor în două ore decât dacă le-au fost atinse punctele vitale. Din depoziţiile unor martori reiese că la venirea salvării era conștient, iar el a fost stins destul de repede, avea și haine destul de groase pe el…

– Nu știu nimic, nu știu nimic…

– Cine a suportat cheltuielile de înmormântare?

– Eu, bineînţeles. E adevărat, am primit și niște ajutoare de la întreprindere.

***

Epoci, naţiuni, particularităţi

Toate epocile civilizaţiei europene au lăsat posterităţii moșteniri spirituale, corespunzând unei anumite tipologii umane, constituite într-un model, într-un ideal de om. Antichitatea greco-romană a fost creatoarea cetăţeanului standard, Evul Mediu a construit tipologia cavalerului, a sfântului și logicianului. Renașterea a lăsat urmașilor tipul

umanistului proteic. Secolul al XVII-lea, supranumit secolul clasic francez, ne-a înfăţișat idealul lui „l'honnete homme", iar societatea engleză a generat tipologia gentlemanului. Secolul al XIX-lea a creat cele două ramuri antagonice de mai târziu, burghezul și proletarul. Secolul XX, mai complex și mai tragic, a dezvoltat formula omului de rând, demiurgul cu buletin de identitate, moștenit de capitalism ca fiind generator de bun simţ social și răspundere civică, iar de comunism ca fiind „omul de tip nou", constructor (*in*)conștient al socialismului. Unele creaţii ale epocilor s-au dovedit a fi deviante, în ciuda faptului că au amprentat cu ceva evoluţia istorică a societăţii umane. Oricum, se poate vorbi cu certitudine despre o psihologie specifică a popoarelor. Aceasta reprezintă principala delimitare dintre ele, pentru că popoarele au o viaţă sufletească proprie, deosebindu-se unele de altele prin culturi și tradiţii diferite. Trăsătura carateristică, rezumativă, a omului este bunul simţ. Un bun simţ larg, integral, aplicat nu numai la faptele de comportamnet obișnuit, ci constituind un mod cuprinzător de gândire și o atitudine în faţa cerinţelor vieţii. Un bun simţ adânc și susţinut, pe care omul trebuie să îl aibă nu doar prin înclinaţiile moștenite, ci mai ales prin educaţie și voinţă individuală și de grup, care este rezultatul dorinţei de perfecţionare continuă și de meditaţie asupra evenimentelor. Bunul simţ se caracterizează prin claritatea ideilor, acuitatea atenţiei, libertatea în gândire și judecată. La baza tuturor acestora se află structura spirituală, sufletul omului. Credinţa în Dumnezeu este singura certitudine care trebuie înrădăcinată în structura spirituală, pentru că de aici pleacă toate răspunsurile asupra soartei omului pe pământ, asupra concepţiilor metafizice pe care se întemeiază speranţa în bunătatea divină în timpul și după încetarea existenţei fiecărui individ uman. De aici pleacă sau sunt reprimate pasiunile, dorinţa de justiţie și acceptarea ideii de liber arbitru cu care suntem agrementaţi încă de la naștere. Privit din perspectiva lui universală, bunul simţ poate să descrie adevărate mișcări sociale, revoluţionare sau culturale, acest bun simţ este singura cale pe care se poate dezvolta genialitatea. Bunul simţ nu poate provoca niciodată cataclisme sau riscuri majore pentru manifestarea plenitudinală a umanităţii, în toate formele ei pozitive. Societăţile care sunt

conduse după legile bunului simţ se pot declara cu adevărat fericite, ori care ar fi forma lor de guvernare. Devine cu atât mai acută această afirmaţie cu cât poporul român, scăpat de curând de o crudă teroare politică, socială și culturală, nu a mai avut parte de binefacerile bunului simţ general timp de peste 45 de ani. Bunul simţ a subzistat, totuși, la modul individual, prin dotare strict genetică și educaţie strict familială, românii fiind un neam cu frică de Dumnezeu și respect faţă de părinţi, în timp ce în planul vieţii sociale bunul simţ a fost înlocuit cu o depravată ideologie, care nega credinţa și promova delatoria aproapelui. Este bine să vedem, în cele ce urmează, cam care sunt particularităţile unor popoare europene și, bineînţeles, pe cele ale românilor. Desigur, studiile legate de psihologia socială a popoarelor sunt extrem de vaste și de docte, dar ne facem modesta datorie de a îndrăzni, cu ajutorul unor bibliografii selective, să facem un strict sumar, necesar în economia acestui volum, tocmai pentru a încerca o exlicaţie a întrebării cum a fost posibil un comunism atât de atroce la români?

Francezii sunt consideraţi niște raţionaliști prin excelenţă, contribuţia lor la dezvoltarea umanităţii constând în mod deosebit în știinţă, literatură, filosofie, știinţe juridice. Ajutat de spiritul său raţionalist, poporul francez și-a format o limbă excepţional de bogată semantic, o limbă clară, ordonată și lesne de reţinut. Clasicii culturii și știinţei franceze au devenit bunuri de valoare mondiale. Numai pomenind câteva din numele acestor clasici și suntem suficient de convingători în demersul nostru: Montaigne, Descartes, Pascal, Corneille, Racine, Boileau, Lavoisier, Auguste Comte, Pasteur, Calude Bernard, Bergson, și lista se poate prelungi până în anii de început ai mileniului trei. Nu trebuie uitată, din multitudinea de evenimente istorice epocale în care Franţa a fost actor sau arbitru, Revoluţia Franceză, cea care a pus bazele unităţii europene, în numele căreia azi, România face eforturi extraordinare.

Poporul englez are un simţ al căutării deosebit, de aici și puternicul lui suflu colonial, civilizaţia insulară debordând în alte spaţii spre căutarea de pământuri necesare. Industrializarea și iniţiativa particulară au făcut din britanici modelul simţului practic, dar și respectarea regulilor de convieţuire în baza unor

principii care ţin mai mult de educaţia specifică britanică decât de coerciţiunea legilor. A fi gentleman înseamnă mult mai mult decât orice alt percept convenţional sau neconvenţional. De asemenea, limba engleză a devenit cea mai circulată limbă din lume, întâi prin extinderea influenţei mondiale a Imperiului Britanic și mai apoi prin gramatica lesnicioasă a limbii engleze, fără a omite formidabila contribuţie a britanicilor la fondul mondial de literatură, prin epocalii Shakespeare, Lord Byron.

Poporul rus este sentimental, intuitiv, cu pătrundere psihologică profundă și cu un misticism activ, cuceritor în sens imperialist, chiar dacă după 1917 misticismul clasic s-a transformat într-o altă credinţă, la fel de arzătoare, în himera forţei demiurgice a eroilor propulsaţi de ideologia marxist-leninistă. Felul de a fi al rușilor, dependenţi de fatalitatea istoriei realizată prin aleși și nu prin forţa conștientă a maselor, prea abandonată credinţei și visării, au permis apariţia și împământenirea celui mai antiuman regim politic și ideologic: comunismul. Scriitori de geniu ca Tolstoi, Dostoievski, Turgheniev, Gorki, Gogol și, mult mai târziu, Soljeniţîn, Saharov, au exprimat limpede acest fel de a fi rusesc, alternând de la largile avânturi epice la adâncimile lirice fără seamăn, această definiţie fiind aplicabilă și celorlalte domenii ale vieţii acestui popor mare.

Germanii, ordonaţi și extrem de mândri, au creat cele mai complexe forme de gândire filosofică modernă, accepţiunea generală de popor ales, rezultată din atâtea speculaţii ale gândirii, făcând mult rău germanităţii și omenirii, în general. Dar culpa germană nu trebuie absolutizată, deoarece posibilităţile excepţionale ale acestui popor extrem de laborios, de inventiv și de ordonat, au fost extinse prin influenţarea directă asupra dezvoltării întregii Europe. Nu trebuie să uităm că perioada cea mai fertilă din istoria României a fost dominată de spiritul germanic, mai ales în politică și cultură. De asemenea, localităţile care au avut ca locuitori cetăţeni de origine germană au fost binecuvântate de exemplul hărniciei, curăţeniei și imaginaţiei tehnice ale acestor etnici. Plecarea lor în mod masiv în Germania, de după anii ‘80, este resimţită și azi, mai ales în satele golite de germani.

Continentul european a fost patria unită a ideilor fecunde, generoase, menite să organizeze și să concentreze popoarele într-o unitate spirituală deplină. Chiar dacă multele războaie și frământări interne au dat impresia unor divergenţe mari de interese, în fond europenii se pot mândri cu o unitate în diversitate exemplară, cu o viaţă spirituală dominată de sentimentul cert al unei unităţi interioare specifice și imprescriptibile. Explicaţia constă în ceea ce numeam bunul simţ social, acesta fiind apanajul principal al civilizaţiei bimilenare europene. În fond, leagănul civilizaţiei moderne se află în Europa, aceeași Europă care azi se pregătește să devină statul unic al tuturor popoarelor sale, cu buni și răi, cu săraci și bogaţi, cu pașnici și războinici, cu socialiști și creștin democraţi, cu liberalizare accentuată, dar și cu legi din ce în ce mai restrictive în ceea ce privește tocmai încălcareea acestor reguli principale de bun simţ – toate sub genericul generos al democraţiei europene.

Ei bine, cam acesta este contextul, foarte pe scurt, în care trebuie să vorbim despre ai noștri. Românii sunt legaţi de rosturile pământului, sunt credincioși, ospitalieri și au fire de artiști. Indivizii care compun această naţie trăitoare în bazinul Carpaţilor, pe laturile lor vestice, estice și sudice, precum și în câmpiile prelungitoare acestora, până la Dunăre, Nistru și Mare, își recunosc afinităţile europene, idealurile culturale, fiinţa socială colectivă, având o specificitate aparte. Românii sunt credincioși, femeile mai vârstnice fiind chiar habotnice, au simţ poetic și muzical aparte, sunt generoși, darnici, am spune sunt exagerat de miloși și exagerat de supuși. Extrem de conservatori cu propriile lor obiceiuri, greu de convins în legătură cu importul valorilor altor neamuri, românii au fost mai degrabă xenofobi și chiar complexaţi în faţa străinătăţii. Mihai Eminescu deplânge această situaţie în cuvinte nemiloase: „*O maturitate nematură, falsă, necuprinzătoare a principiilor vieţii pătrunde în ţara noastră de la un capăt până la altul, o cultură artificială și importată din câteși patru unghiurile lumii se impune spiritului românesc și l-a corupt chiar până la un grad oarecare. Vechea stare de lucruri a fost ștearsă printr-un regulament impus de ruși și printr-un constituţionalism împrumutat de la francezi. Clasa noastră cultă nu este*

românească, de aceea nici cultura noastră nu reprezintă viaţa intelectuală a naţiunii." (Manuscrise, Academia Română, 2258, p. 231 *Tinerimea franţuzită*) Patriotismul, bine strunit de ideologi de toate culorile, a dinamizat istoria valahilor, mai ales atunci când s-au aflat la răscruce, istorie care i-a învăţat, în același timp, să se facă frate cu dracul până trec puntea. Atacaţi în fibra lor naţională, românii pot deveni violenţi, dar vor ști să-și folosească eficient inteligenţa în interesul lor, fiindcă nu ar renunţa nici în ruptul capului la modul lor de viaţă, la pământul lor, la credinţa lor. Imediat după Dictatul de la Viena, Nicolae Iorga avea să publice un emoţionant articol în *Neamul românesc* (nr. 136/1940), intitulat *Cetind istoria românilor*, pe care îl redăm integral: *„Lucrând la ediţia franceză a Istoriei românilor am prilejul să revin asupra unui lung șir de fapte istorice, întinzându-se peste aproape două mii de ani, care spun altă poveste decât aceea a lucrurilor de azi până mâine și dau altă învăţătură decât aceea pe care alte spirite, gata să triumfe pe nenorocirea altora, le trag din citirea răbdătoare a telegramelor și telecomunicaţiilor radiofonice. Și, iarăși, din această străbatere a teribilei tragedii a neamului nostru iese altă încredere în noi decât la alarmiștii cu pielile de iepure în spinare, care anunţă fiecare o altă primejdie iminentă, ca și cum am fi osândiţi să ne supunem ei. Neam părăsit la răscrucea furtunilor care bat aici din veac în veac și vor bate totdeauna în aceste locuri de un ispititor belșug și de trecere a oștilor. Copil al Romei pierdut în pustiul, veșnic înnoit, al barbarilor. Așa de puţini între așa de mulţi. Cu fraţii la celălalt capăt al Europei și cu străini de noi în toate părţile. Apţi pentru cea mai înaltă civilizaţie și siliţi a trăi de la o bejenie la alta. Oricare alţii s-ar fi risipit în lume. Pentru mai puţin se părăsesc și cele mai dulci patrii. Noi am rămas. Cu sabia în mână de strajă la toate zările, iar, când s-a frânt o clipă, ca să se lege din nou, tainic, oţelul, am întins brutalităţii arma subţire a inteligenţei noastre. Și, iată, suntem tot acasă. Voi, ceilalţi, treceţi la învăţătura strămoșilor!*" Este, desigur, vorba aici despre exprimarea profundului regret pentru pierderea unei bucăţi mari din Ardeal, pierdere produsă peste voinţa românilor, de aici și deplângerea părintească, duioasă, a soartei acestui popor, al cărui destin, chiar potrivnic, nu-l poate îndepărta de pământul său, indiferent de bejania stăpânirilor la

care sunt supuși. Celebră a fost, în anii 1925-26, polemica dintre C.Rădulescu Motru și Eugen Lovinescu, legată de formarea civilizaţiei române. *Istoria civilizaţiei române* a lui Lovinescu și *Psihologia poporului român* a lui C. Rădulescu Motru sunt opere de căpătâi în descifrarea specificităţii românești, în ciuda contrazicerilor acerbe în planul psihologiei socio-culturale. *„La formarea civilizaţiei române, după dl. Lovinescu, fondul sufletesc al poporului român nu contribuie cu nimic. El este un mare necunoscut inform care stă sub pământ. Știm despre el că se formează după bătaia vântului. Cât bate vântul de la răsărit este rău; cât bate vântul de la apus este bine. Această fatalitate de hotare i-a fărâmiţat poporului român cu desăvârșire orice veleitate de autodeterminare. El este o fiinţă pur pasivă și imitatoare" (*C. R. Motru, *Mișcarea literară* nr. 29 și 30/1925*)*. De asemenea, același autor dezvăluie faptul că românii au mai mult o conștiinţă de grup decât una personală. *„În front, la război, în ceat*ă, *la revoltă, în câmp, la vânătoare curajul românului nu are pereche. Dar românul izolat este blând ca mielul. Absolut fără pereche este curajul românului în exprimarea opiniilor, dacă exprimarea el o face în numele grupului, ca redactor de jurnal, bunăoară.Iată un redactor curajos, în tot cazul. Ei bine, te înșeli. E curajos numai ca mandatar al grupului. Vorbește cu el între patru ochi și vei constata că nu-și aduce bine aminte ce a scris. (…) tot așa se petrece și cu naţionalismul lui. Tot românul face paradă de sentimentele sale naţionaliste. Dar numai până la faptă. Fapta fiind a fiecăruia, adică individuală, cu ea încetează și naţionalismul. Dă-i unui român în mână toiagul apostolatului ca să predice naţionalismul…pentru alţii, și el este imediat gata de drum. Va fi cel mai aprig sfătuitor de bine. Dar până la fapte. Pune pe același român să facă o muncă cu temei, și atunci lucrurile se schimbă.(…) Sub influenţa mulţimii, românul se apucă de orice. Nu este o iniţiativă pe care să nu o ia românul în grup. Să facem o școală? Să facem și două. Să facem o societate? Să facem mai multe. Dar când vine rândul fiecăruia să pună în execuţie hotărârea luată în grup, atunci fiecare amână pe mâine sau se face nevăzut. Când se adună din nou grupul, atunci reîncep reincriminările și noile hotărâri. Este rușine, domnilor, trebuie să începem odată. Patria își are ochii îndreptaţi asupra noastră. Ne privesc străinii, râd străinii. Să ne punem pe lucru. A*

doua zi, aceeași indiferență. Ca grup, fiecare se judecă sever. În parte, individual, fiecare se judecă foarte indulgent".

Posibilitatea ca acest autor să aibă dreptate este suficient de mare încât să-i dăm importanţa cuvenită, deşi încă nimeni nu a rostit exhaustiv o părere definitivă despre spiritul românesc. Până una-alta, C. Rădulescu Motru a avut cea mai apreciată părere critică asupra românităţii în genere, dovada fiind faptul că în perioada aprigei cenzuri comuniste, studenţilor de la psihosociologie și, mai ales, celor de la școlile superioare de securitate, li se recomandau lecturări frugale din Motru și din Cioran, un alt „detractor" (după părerea triumfaliștilor istorici) al românilor.

Vă daţi seama, stimaţi cititori, dacă acesta este adevăratul profil moral și psihologic al românilor, pe ce scară a valorilor am putea să-l situăm pe Liviu Babeș? Acest om a contrazis prin fapta lui eroică acest sindrom al colectivismului românesc, a exceptat de la regulă lehamitea autohtonă, procedând cu luciditate și curaj extrem tocmai atunci când era mai multă nevoie de puterea exemplului personal. Factologia acestui martiriu demonstrează din plin puterea excepţiei în confirmarea regulei, dar are darul de a mântui de lașitate o naţiune întragă, redându-i, prin actul său eroic, demnitatea. În anul 2003, Emil Constantinescu, fost președinte al României postrevoluţionare, avea să afirme, parafrazându-l pe același C. Rădulescu Motru: „*Dacă confruntăm acest portret psihologic al românilor, conturat acum șase decenii, cu propria noastră experienţă de viaţă, nu putem să nu-i dăm dreptate lui Rădulescu-Motru. Azi sondajele de opinie măsoară componentele comporamentului naţiei lunar sau săptămânal. Ce mă îngrozește la portretul schiţat este perenitatea lui. În cele șase decenii scurse, poporul a cunoscut monarhia constituţională, dictatura regală, dictatura antonesciană, războiul, dicatura comunistă, revoluţia și democraţia. Nimic nu pare să-l fi schimbat. Ce speranţe putem avea pentru un mandat de patru ani? Ce speranţe putem avea pentru deceniile ce vor urma?*" (*Timpul dărâmării, timpul zidirii*, Editura Universalia, 2003). Ei bine, ne vom permite să-l contrazicem pe ex-președinte, deși domnia-sa știe că cel mai mare rău, inoculat pe acest fond genetic românesc, este reprezentat de ideologia comunistă și de aparatul ei de

represiune, care a lăsat răni adânci, aproape mortale, în sufletul acestui popor necăjit și depersonalizat. Dar a omis să amintească (sau poate că amintește într-un alt volum) că acest popor, adus până la disoluţia colectivităţii lui de către torţionarii comuniști, a reușit să-și păstreze demnitatea prin cei câţiva reprezentanţi rămași să apere ceea ce a rămas curat din civilizaţia românească oprimată crunt. Nu vorbim aici despre acei români care, din afara României, au luptat efectiv împotriva comunismului prin cultură și prin atitudine. Vorbim despre românii care au luptat din interior, cu mijloacele lor modeste dar curajoase, în același scop al salvgardării demnităţii de a fi român și om într-o ţară siluită de teroare și minciună. O Elisabeta Rizea sau un Gheorghe Ursu – ucis în beciurile Securităţii –, pot fi exemple, din păcate camumflate până după Revoluţia din Decembrie. Fără a mai vorbi despre Liviu Corneliu Babeş, a cărui superbă iluminare a dat o șansă enormă tuturor românilor de a spera, nu în salvarea egoistă a libertăţii lor, ci în salvarea destinului lor naţional prin detestarea lașităţii lor seculare, devenită proverbială până și în afara graniţelor. Așa cum Christos, prin răstignirea lui, a dat o șansă enormă umanităţii să creadă în iertare și mântuire, la fel și Babeş, (respectându-se, desigur, proporţiile), a oferit prin gestul său confirmarea că românii nu pot fi sortiţi pierii ca neam atâta timp cât lașitatea poate fi învinsă de un membru al acestei comunităţi. De-abia de acum devine clară ocultarea programată a „evenimentului" Babeş**,** chiar și la câţiva ani după prăbușirea totalitarismului comunist în România. Oameni, care au jucat rolul cozii de topor în vremea comuniștilor, acum, sub înfăţișări din cele mai democrate, continuă să acţioneze la fel de ticălos ca în vremurile lor bune. Dovada este apariţia atât de târzie a acestei cărţi, dar mai ales, lipsa de interes general, indusă programat de diversele oficine și oficialităţi ale deceniului nouă, pentru personaliatea excepţională a unuia dintre puţinii eroi autentici pe care i-a dat România în istoria ei recentă. Fiindcă despre Liviu Corneliu Babeș se scrie și se vorbește extrem de puţin, sau deloc, în ciuda faptului că, la valahi, cultul eroilor a fost considerat ca având o valoare intrinsecă în tradiţia lor istorică bimilenară. Turma trebuie manipulată și în continuare în interese maștere, cel puţin așa mai speră acele cozi de topor

trăitoare azi în ţara românilor ce se cred liberi și demni, or evocarea și pantheonizarea unui Liviu Babeş le-ar strica socotelile făcute pe aceiași arginţi câștigaţi cândva de Iuda. Atunci când Liviu Babeş va fi ridicat pe piedestalul eroilor neamului, când conducătorii aleși ai românilor se vor apleca în faţa statuii lui, abia atunci se va putea afirma cu certitudine că Revoluţia Română din Decembrie 1989 s-a încheiat. Ce speranţe vom putea avea pentru deceniile ce vor urma, după cum bine se întreba Emil Constantinescu? Răspunsul se află, iniţiatic, aici, în faţa flăcării încă nestinse a lui Liviu Babeş.

***

– A fost lume la înmormântare?

– Vai de mine! A fost îngrozitor de multă lume. Eu m-am speriat când am văzut puhoiul acela de oameni. Iniţial crezusem că vom fi doar noi, cei câţiva membri ai familiei și poate ceva prieteni.

– Cine erau oamenii aceia?

– Nu pot să știu.

– Doamnă Etelka, vă daţi seama că lumea a aflat despre cele petrecute în Poiană de la posturile de radio interzise. Evenimentul, încredibil pentru vremea aceea îngheţată de teroare, a mișcat sufletele împietrite ale oamenilor obișnuiţi. Gestul lui Liviu le-a redat speranţa, iar ei au simţit nevoia să fie alături de acest om, aflat pe ultimul său drum. O solidarizare extraordinară s-a produs atunci, mai tare decât orice urmă de frică, de lașitate. Poate doar la 15 noiembrie 1987 să mai fi existat o asemenea reacţie de mase. Fiţi sigură că organele de represiune au sesizat pericolul ce mocnea în mulţimea aparent inertă. De aceea au existat acele eforturi extraordinare ale Securităţii, ale organelor de ordine, pentru a oculta sau diminua la maximum cele întâmplate. Pentru regimul lui Ceaușescu fapta lui Babeș devenise un pericol uriaș. Toată hâdoșenia acelui regim a fost dezvelită în văzul turiștilor străini și români de schiorul care cobora înnebunit de combustia ce-l cuprinsese, și care, în ciuda durerii și groazei ce-l dominau, cu siguranţă, a mai avut puterea și luciditatea să scoată de sub hainele inflamate cartonul acela galben cu textul

care îi explica gestul disperat. Ştiţi ce s-a întâmplat în realitate, ca efect al autoimolării de la 2 martie? Poporul român, atât de opresat și de redus până la stadiul sclavagismului de stat, a văzut că se poate, că în România mai există încă oameni cu demnitate și curaj. Că există eroi adevăraţi. Pentru câteva zile au simţit tentaţia vie a eliberării, au respirat aerul curat al speranței și au văzut în sacrificiul lui Liviu posibilitatea unei renașteri naţionale. Nu sunt vorbe mari, doamnă, sunt realităţi! Spuneţi-mi, vă rog, doamnă, coșciugul a stat în tot acest timp închis?

– Da, a stat închis tot mereu. Eu cred că a fost mai bine așa. Oamenii au vrut să mă protejeze. M-am tot gândit dacă acești oameni au fost binevoitori sau răuvoitori. Eu cred că și medicul acela a fost binevoitor. Și cei de la morgă au fost binevoitori…

– Înmormântarea a fost asistată de preot?

– Da, a fost preotul de la Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail și Gavril" .

– Unde l-ați înmormântat?

– La Cimitirul municipal.

– Deci, Liviu a avut parte de slujbă creştinească? Ştiţi, de obicei, sinucigașilor nu li se acordă slujbă religioasă pe considerentul că acest act este un păcat biblic fundamental.

– Preotul a venit și acasă, a făcut slujbă și acasă și la biserică.

– Ştiţi ce înseamnă asta, doamnă Etelka? Înseamnă că nu a fost considerat ca fiind sinucigaş, înseamnă că Liviu, de fapt, a murit de altceva. Este o presupunere gravă, dar toate aceste indicii duc spre o concluzie paradoxală, e drept, favorabilă ideii de mai înainte, că moartea i-a venit prea repede și nu urmare directă a flăcărilor, care nu l-au putut arde atât de profund și atât de letal. Misterul și explicaţia acestei morţi se află, mai mult ca sigur, în mașina salvării care l-a transportat la spital.

– Îmi amintesc mereu despre fratele lui Cornel, care devenise extrem de agitat după ce a fost chemat la spital de asistenta aceea. Se simţea foarte implicat, el îl văzuse pe Cornel după incendiere, el aflase probabil ceva, știa ceva…

– Cât timp a stat coșciugul acasă l-aţi fi putut deschide? Dacă cineva dorea să-l deschidă, nu era nici o problemă, nu?

– Nu era nici o problemă.

– Dar n-a avut nimeni curaj să-l deschidă…

– Nu, nu…Iar eu mi-am propus să ascult cu stricteţe sfatul medicului acela de la „urgenţe". Doream să mă protejez, să mă apăr de spaima unei imagini care ar fi putut să mă afecteze tot restul vieţii.

– Cât timp a stat coșciugul închis în casă?

– Trei zile. Joi s-a întâmplat nenorocirea, iar duminica a fost înhumarea.

– Ce i s-a scris pe Certificatul constatator de deces? Aţi văzut acest document?

– Parcă am văzut ceva, dar nu îmi mai aduc aminte.

– Unde este acum acel act?

– L-a luat cineva, nu știu cine l-a luat. În zilele acelea am alergat mai mult singură. Eram pierdută cu totul și – chiar dacă m-au mai ajutat colegul acela și rudele, cu actele și cu banii – am acţionat singură și, iată, acum nu mai știu nimica.

– Doamnă Babeș, comportamentul lui Liviu prevestea un asemenea deznodământ? Era liniștit de felul său?

– Foarte liniștit, foarte liniștit… Eu eram cea revoltată de tot ce se întâmpla, eu eram singura care mai mârâiam, iar el se uita la mine și nu zicea nimic. Îl întrebam uneori revoltată: „Tu nu comentezi nimic, domnule?"

– Și totuși, cum se manifesta, în general, faţă de realităţile zilnice, faţă de viaţa pe care o ducea, faţă de Ceaușescu? Vă rog să-mi spuneţi, nu vă fie frică, nu mai e cazul! Ce zicea?

– Ei, se mai revolta el, dar foarte rar, spunând mai mult pentru sine: „Nu se mai poate, nu se mai poate, nu mai suport!"

– Spunea că nu mai suportă!…

– Da, asta spunea atunci când era supărat.

– Avea probleme la serviciu?

– Eu auzisem că ar fi avut ceva probleme la o ședinţă de partid.

– A fost membru P.C.R.?

– Da, a fost, dar își predase carnetul de partid nu cu mult timp în urmă.

***

Nero de Scornicești

Aflăm de ce Europa, de pildă, a fost peste cincizeci de ani despărţită în două. Între Est și Vest a existat o Cortină de Fier uriașă, în spatele căreia milioane de oameni, cu culturi diferite, sufereau la fel, în numele unor presupuneri lipsite de experienţă istorică, lipsite de logica bunului simţ și, mai ales, în absenţa programatică a lui Dumnezeu. Comunismul s-a dovedit a fi cea mai criminală himeră construită de om. Christos a fost dat jos de pe cruce pentru a face loc unui simbol fascistoid: secera și ciocanul. Tragedia creată de haosul ideologic, generat pe fondul mai vechilor ambiţii imperialiste ale lui Petru cel Mare, s-a consumat diferenţiat în sânul popoarelor acaparate în spatele cortinei. Românii au avut cea mai neagră prestaţie în această piesă de teatru, regizată în regim de teroare, pe care au fost obligaţi să o joace și cehoslovacii, polonezii, est-germanii, iugoslavii, ungurii, albanezii, bulgarii, ucrainienii, balticii. Ce particularitate românească a creat posibilitatea venirii la putere a celui mai odios conducător de stat dintre toţi liderii comuniști europeni, parcă mai umani și mai deschiși unor compromisuri, decât acest Nero de Scornicești, cu deviaţii nu piromanice, ci demolatoare?

La 19 martie 1965 avea să moară Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al P.M.R., omul căruia românii "îi datorează" cea mai cruntă epurare din istoria lor. Tot ceea ce a avut mai bun neamul românesc a fost victimizat în cea mai bună tradiţie stalinistă de acest individ abject ajuns în fruntea ţării la modul cel mai nelegitim cu putinţă. Pușcăriile au fost eliberate de borfași pentru a le face loc "dușmanilor" clasei proletare. În această categorie intrau, în primul rând, intelectualii ce nu vedeau cu ochi buni noile măsuri luate de clica moscovită de la București – fie că era vorba de politicieni, preoţi, profesori, scriitori, medici. Printre „dușmanii de clasă" figurau de cele mai multe ori ţăranii simpli, care au refuzat colectivizarea forţată, muncitori cu vederi sindicale, așa încât

tăvălugul comunist nu avea decât un singur criteriu: cu cât mai multe victime – cu atât mai multă teroare! Decesul dubios al lui Dej a însemnat, în prima fază, o senzaţie de uşurare pentru mulţi cetăţeni români, care sperau o distanţare reală de U.R.S.S., chiar în ciuda legendei că lui Dej i se datorează o relativă relaxare, în maniera unui Tito, care rupsese complet relaţiile cu Moscova. Spre nenorocirea românilor, răul făcut de Gheorghiu-Dej devenise deja ireparabil. Instaurarea ideologiei roșii peste capetele milioanelor de români a însemnat, în fapt, instaurarea sclaviei în numele unor principii aiuritoare și lipsite de legătură cu tradiţiile lor istorice. Aiudul, Sighetul, Piteștiul, Gherla, Poarta Albă, Periprava, Jilava, Balta Brăilei, canalul Dunăre-Marea Neagră, pentru a nu pronunţa decât câteva nume odioase ale *gulagului* de la Carpaţi, sunt locurile, însemnate cu sânge, ale atâtor martiri uciși cu ură de acest regim odios, aflat într-o concurenţă a absurdului cu regimurile staliniste, despre care se vorbește că au depășit cu mult numărul victimelor produse de naziști în decursul celui de-al doilea război. Dispariţia lui Dej a făcut posibilă constatarea spiritului de haită cu care se conduceau comuniștii din vârful ierarhiei de partid. Cel care știa să muște mai tare era urmat de ceilalţi dulăi cu slugărnicie și teamă. Fonful din Scornicești, abil și lipsit de milă, a benefiat din start de sprijinul "cerebralului" Ion Gheorghe Maurer și a ordinarului manipulator Emil Bodnăraș. Împreună au reușit neutralizarea lui Gheorghe Apostol, pe care Dej l-ar fi desemnat ca înlocuitor. În câteva zile numele lui Dej a fost renegat complet, ba mai mult, au fost declanșate acuze cu privire la gravele erori de conducere, punându-i-se în cârcă, pe bună dreptate, eliminarea criminală a lui Lucreţiu Pătrășcanu din viaţa politică și, mai apoi, din viaţa cea de toate zilele. Ceaușescu își făcuse loc cu coatele fără nici o jenă, stilul său obraznic și acuzator având câștig de cauză atunci și…încă pentru 24 de ani, spre nenorocirea unui popor, vinovat că a reușit să dea lumii un asemenea monstru, care se autoconsidera sacru și providenţial pentru poporul român. Paranoia avea să se cronicizeze după 1971, în urma vizitelor efectuate în China și Coreea de Nord, unde a fost fascinat de înregimentarea uriașă a populaţiilor în slujba liderilor lor politici. Vladimir Tismăneanu, în volumul său *Condamnaţi la fericire* (Editurile

Astra și Exo, 1991), redă extrem de precis evoluţia catastrofală pentru români a acestui Nero de Scornicești: „*Ceaușescu începe o ofensivă obscurantistă similară campaniilor anti-occidentale și anti-intelectuale din anii stalismului pur și dur. În același timp, cultul personalității atinge dimensiuni paroxistice. Ceaușescu este glorificat în termeni ditirambic, este considerat strategul genuial al făuririi a ceea ce propaganda numește, cu o maniacală frecvenţă,* «societate multilateral dezvoltată». *Prea puţini sunt acei care se opun acestui curs dezatruos. Aparatul de partid, excrescenţă parazitară care trăiește simbiotic cu liderul suprem, îndeplinește fără murmur ordinele de sus.(…) foștii subalterni care îl încurajaseră pe Ceaușescu să se debaraseze de toate relicvele umane ale dejismului, sunt la rândul lor înlocuiţi de o castă dominată de clanul Ceaușescu și, în primul rând, de cupul Nicolae și Elena. Aceasta din urmă devine numărul doi în partid și în guvern, controlor absolut al întregii politici de cadre. Incultura proverbială a acestei femei nu își avea egal decât în incredibila ei sete pentru putere.(…) Puterea se împarte între cabinetele unu și doi. Este perioada izolării internaţionale combinată cu gigantomania de natură clinic paranoică. Centrul istoric al Bucureștiului este distrus, se demolează biserici și mânăstiri, se sfarmă fără milă orice urmă materială a civilizaţiei precomuniste.(…) Românii sunt sistematic înfometaţi în numele teoriilor lui Ceaușescu despre alimentaţia raţională a populaţiei. În apartamente se tremură de frig, cozile par să fie blestemul unei naţiuni disperate. Ceremoniile cultului personalităţii devin tot mai mult ceremonii funebre. Spre a cita din jurnalul de epocă al unui intelectual brașovean:* «Ceaușescu este un faraon care urmărește să transforme întreaga ţară într-o sinistră piramidă în care se pregătește să se înmormânteze împreună cu întregul popor redus la condiţia de sclavi.» *Pe măsură ce regimul îşi mărturiseşte caracterul criminal, se intensifică şi mişcarea de rezistenţă. Să menţionăm aici cazurile unor intelectuali protestatari precum Paul Goma, Dorin Tudoran, Doina Cornea, Dan Petrescu, Mihai Botez, Mircea Dinescu şi alţii, care, în forme diferite, dar toţi cu un imens curaj îndrăznesc să demaşte ororile totalitare. În același timp, chiar la nivel de mase se trece pragul răbdării şi se produc revolte spontane împotriva terorii economice şi politice.*"

Generalul Mihai Ioan Pacepa ne oferă un tablou extrem de sugestiv al dictatorului, aflat în exercițiul nebuniei sale, în cartea *Moștenirea Kremlinului* (Editura Venus, 1993): „*În 1988 Ceaușescu a făcut publică vechea sa intenție de a șterge de pe suprafața pamântului satele și comunele țării și de a le înlocui cu megalomanice complexe agroindustriale. Totodată, el se dedică trup și suflet construcției noului său palat prezidențial care, în final, trebuia să fie mai mare decât Louvre și să aibă un imens Pantheon de marmură roșie pentru rămășițele sale pământești. Înainte de a părăsi viața lumească, Ceaușescu a dărâmat aproximativ 18 000 clădiri din inima Bucureștiului, spre a face loc monumentelor lui faraonice. În același timp, a supus populația României la o draconică raționalizare alimentară. Potrivit statisticilor românești, în anul 1988 fiecare cetățean a avut dreptul la numai 0,5 kg cârnați, 10,5 kg zahăr (o iluzie, deoarece zahărul lipsea aproape cu desăvârșire), 2,5 kg făină, 8,5 kg mălai și imensa cantitate totală de 10 ouă! Și cu această dietă mizerabilă româncele erau obligate să aibă cel puțin patru copii, deoarece megalomaniacul Ceaușescu vroia să intre în istorie ca președintele care a dublat populația țării în timpul domniei sale.*"

O deosebit de grotescă imagine a cultului personalității o descoperim în cartea marelui artist plastic român, Camilian Demetrescu, intitulată *Exil* (Editura Albatros, 1997), în care își traduce un articol publicat în 1975 în ziarul italian „Umanita", intitulat „Ochiul lui Stalin". (Camilian Demetrescu locuiește din 1969, împreună cu soția Mihaela și cei doi fii, în Italia, unde s-a refugiat din cauza terorii comuniste): „*Pentru marile parăzi organizate în piețele roșii de la București, Moscova, Praga, Varșovia, Budapesta… cu ocazia grandioaselor sărbători din calendarul liturgic comunist, trebuiau să fie expuse portretele sfinților părinți ai revoluției: Marx, Engels, Lenin și Stalin*. (și, am continua noi, Ceaușescu, cel care excela în iconografii grandioase). *Cine dintre voi nu a văzut la televizor măcar acele portrete ciclopice care ar fi stârnit invidia celui mai megaloman dintre faraoni? V-ați întrebat vreodată de cine erau pictate? Ei bine, eram noi, artiștii poporului, norocoșii autori. Vreți să știți cum erau realizate? Să luăm, de exemplu, portretul tovarășului Stalin. Enorma figură era împărțită în treizeci de panouri de doi metri pe doi fiecare.Treizeci de artiști, membri ai Uniunii*

Artiştilor Plastici din România, aveau sarcina să le picteze: câte un pictor la fiecare panou. Onoarea de a atinge părţile sacre ale personajului era rezervată celor mai pregătiţi profesional şi ideologic.Ochiul era apanajul şefului de echipă. În ierarhia aulică a pieselor anatomice urma, în ordinea importanţei, gura – cu enigmaticul surâs dedesuptul mustăţilor marelui părinte al popoarelor – apoi nasul, împărţit în partea superioară şi nări, deci două panouri şi doi artişti, fruntea cu vastele orizonturi ale materialismului istoric – urechile, bărbia, obrajii, părul (patru panouri), gâtul, uniforma militară a «generalissimului» cu steaua roşie, iar la urmă fondul. La fond, lucrau doisprezece artişti, muncă slab calificată: plata se făcea în raport cu importanţa pieselor anatomice pictate. Maeştrii specializaţi în ochiul lui Stalin se numărau pe degete; aveau un dar deosbit în a şti să pună luminile la locul potrivit, după ce rotunjeau pupila ţinându-şi răsuflarea, manevrând penelul cu înalt spirit de responsabilitate. Maeştrii perfecţionaţi în surâsuri revoluţionare erau tot atât de rari şi erau căutaţi până şi în atelierele armatei. Arta nărilor, a mus-tăţilor marţiale, a pieptănăturilor lucioase, a uniformelor şi epoleţilor, ori a cravatelor, cerea o bună pregătire ideologică, dar şi o perfectă adecvare la regulile academice sovietice. Pentru a atinge nivelul maxim de măiestrie, pictorul trebuia să execute mereu acelaşi element anatomic sau de recuzită vestimentară. Pentru a asigura unitatea cromatică a imensului portret, şeful de echipă, de obicei maestrul ochiului, stabilea eşantioanele de culori. Vopselele erau pregătite în mari bidoane pe care scria: «roz Stalin», «roz Engels», «roz Marx» etc. Artistul îşi umplea gamela pentru o zi de lucru. Tot aşa pentru culorile părului, hainelor, fondului. Barba biblică a lui Marx ocupa nu mai puţin de douăzeci de metri pătraţi, divizaţi în cinci-şase panouri. La sfârşit, totul era montat pe schele uriaşe. Timp de mai mulţi ani am supravieţuit pictând portretul lui Stalin. Partea mea era, de obicei, lobul urechii stângi a marelui corifeu. Plată slăbuţă, dar, de ce să mă plâng, ceva mai bună decât vopsirea fondului. Trebuia să mă socot norocos."

Am insistat în mod special pe acest text nu atât din dorinţa de exprima umilinţa celor care trebuiau să lucreze împotriva chemării lor de artişti, ci pentru că şi Liviu Babeş a fost un autentic artist plastic. Este lesne de închipuit care ar fi fost

reacţia lui în faţa unei asemenea destăinuiri. Ar fi murmurat o înjurătură? Sau ar fi râs gros, în ciuda sufletului său chinuit? În faţa unei asemenea ipostazieri nu există o altă reacţie imediată decât stupoarea urmată de hohot. Acelaş tip de imagine, de data asta a unui Ceauşescu dominat de celebra lui cravată „cu plachiuri" (pentru a se pierde detaliul unei urechi uşor asimetrice), nu putea stârni veneraţia privitorului tocmai din cauza solemnităţii forţate a chipului, îndeobşte tâmp din cauza unei musculaturi faciale deficitare, care producea acele grimase şi bâlbâieli penibile în timpul „fulminantelor" sale discursuri, dar şi din cauza primitivismului său funciar, insinuat într-o manieră subtil lombroziană, în ciuda eforturilor disperate ale artistului-fotograf sau al cameramanilor televiziunii de a-l scoate cât mai inteligent cu putinţă. De mutra oficială a lui Ceauşescu se putea râde lesne, dictatorul având trăsăturile, mai de grabă, ale unui măscărici decât ale unui om politic conştient de greutatea propriei valori, dar teama privitorului de a i se surprinde ironia (din priviri, din gesturi, din vorbe) de către cineva, care l-ar fi putut turna „la organe", îl obligau la seriozităţi implicite. Şi cum ochiul se obişnuieşte repede cu toate neplăcerile estetizante, figura „geniului Carpaţilor" ar fi început chiar să devină simpatică şi, de ce nu, venerabilă pentru mulţi lingăi. Pentru generaţiile născute între anii patruzeci-şaizeci ai secolului trecut a rămas vie în memorie tensiunea nervoasă dominantă în preajma sărbătoririlor de la 1 mai şi 23 august. Era obligatorie ieşirea la defilare cu întreprinderea, încolonarea în ordine şi disciplină, dar şi suportarea în mâini, sau pe umeri, a recuzitei propagandistice. Cei care primeau în răspundere pozele lui „nea Nicu" şi ale „academicienei" aveau din partea conducerii întreprinderii şi a secretarului de partid o încredere deosebită, aceştia erau oamenii cei mai devotaţi, dar şi cei mai antipatizaţi din întreg colectivul. Dar nimeni nu privea tablourile cu respectul care ţi l-ar fi inspirat o icoană sau chipurile unor fiinţe iubite, simpatizate, deşi, în concepţia dictatorului, noua religie a comunismului din România impunea formarea omului de tip nou, dator să muncească necontenit şi să-l adore pe el, fiul cel mai iubit al poporului român. O blasfemie care l-a costat viaţa în chiar ajunul Crăciunului. Tablourile, înfăţişându-i pe „prea iubiţii" neamului şi pe prea

„genialii” precursori, erau de fapt ignorate de toată lumea, fie ele în birouri, pe străzi, săli de clasă, tribune. Dar să afli până la detaliu modul de pictare a marilor panouri, expuse pe clădiri şi tribune, cu eforturile de rigoare ale unor artişti transformaţi în umili zugravi, nu e altceva decât dezbrăcarea până la nuditatea expresiei a condiţiei de artist într-o ţară a miriapozilor fără nume. La aşa ceva, Liviu Babeş ar fi râs din toată inima! Ne gândim că râsul l-ar fi mântuit, dacă nu cumva Liviu nu a şi murit cu zâmbetul pe buze în faţa imensei farse pe care a fost obligat să o trăiască. *„Ştiţi ce înseamnă să-ţi vină să leşini de râs şi să n-o poţi face; să-ţi înăbuşi nevoia de a-ţi da drumul într-un hohot eliberator. Dictatura se va sfârşi când mulţimea nu-şi va mai putea înăbuşi hohotul şi va exploda. Dar până atunci poporul român va trebui să-și muște buzele și să aștepte. Minciuna nu este încă coaptă*” (Camilian Demetrescu, *ibidem*, extras dintr-un articol publicat în 1975 în publicaţia italiană „Umanita”).

De-abia de acum devine totul clar. Liviu Corneliu Babeş s-a stins din viaţă, arzând într-un hohot imens de râs! Peste doar nouă luni, hohotul lui s-a transformat într-un cor de proporţii naţionale. Atunci, în decembrie 1989, românii au constatat că tablourile oficiale erau nişte kistchuri ordinare. Le-au distrus cu furia hohotului eliberator. Umorul românesc este inepuizabil, cum inepuizabile sunt curajul, dar şi laşitatea româneşti. Atunci când umorul la români va deveni mai puternic decât laşitatea, România se va arăta a fi una dintre superputerile lumii!

***

– Deci își predase carnetul de partid?

– Am aflat asta ulterior. Mi-a spus cineva că soțul meu se tot plângea la unii colegi că dorește să-și schimbe locul de muncă pentru că la serviciul ăla erau peste tot codoși, informatori, oameni de nimic, care se ocupau numai de ticăloșii. Locul ăsta de muncă îi crea mari nemulțumiri. Îl întrebam: „De ce nu pleci?” A vrut să plece la o altă înteprindere, situată pe lângă uzina „Steagul Roșu”, unde era șef un fost șef de-al meu, care mi-a promis că-l ajută. Când s-a

prezentat pentru formele de transfer, omul de la „cadre” i-a spus că nu-l poate angaja pentru că la dosarul personal figura cu rude în străinătate. Avea un unchi în Austria. Venise acasă complet debusolat, era furios cum nu-l mai văzusem. Unchiul lui plecase din ţară în timpul războiului, nu se mai întorsese niciodată, iar noi nu ţinusem nici o legătură cu el.

– Avea Liviu probleme cu somnul?

– Da, de un timp începuse să aibă insomnii.

– Cu prietenii se comporta normal? Avea faţă de ei reacţii de revoltă pentru ceea ce se întâmpla?

– Ar fi vrut el să le spună prietenilor ce are pe suflet, dar nu prea avea cui. Tutoror le era frică, le era frică unora de alţii.

– Și totuși, din comportamentul lui nu reieșea ceea ce avea de gând să facă?

– Nu, nici o clipă nu mi-a trecut prin cap vreo bănuială.

– Poate din picturile lui să iasă la lumină partea scunsă a vieţii lui.

– Într-adevăr, acum înţeleg mult mai multe privindu-i lucrările. Dar atunci mi se părea normal să aibă ideile lui, chiar și așa de pesimiste cum se arătau a fi.

– Când picta Liviu? Cum își oferea el acest timp preţios dedicat creaţiei?

– În primul rând trebuie să vă spun că soţul meu era un om extrem de iute. Venea acsaă, mânca și se retrăgea în cameră, unde își avea amenjat atelierul, și se apuca de lucru. Trăiam relativ liniștit. Eu aveam preocupările mele gospodărești, el pe ale lui, artistice.

– Îi plăcea să bea?

– Nu, vai de mine…Și când mergeam la câte o sindrofie, servea cu extrem de multă măsură.

– Citea?

– Da. Îi plăcea lectura. Avea, de asemenea multe cărţi legate de pictură, avea albume, cataloage, colecţiona cărţi vechi. Stătea ore în șir prin anticariate.

***

Mămăliga cu fitil lipsă – o diversiune

O critică a totalitarismului ar cuprinde exclusiv reguli preformate în jurul unor personaje ale istoriei, definite ca făcând parte din gruparea liderilor cu programe împotriva libertăţilor drepturilor omului. Istoria modernă a umanităţii și-a constituit o marotă în jurul acestei sintagme, devenită pretext și simbol al raţiunii în politica statelor considerate democrate. În fond, fiecare etapă și-a avut utopiile ei, importantă era capacitatea cu care popoarele asimilează toate aceste teorii utopice, fără sacrificii care să altereze fundamental în planul existenţei lor tradiţional specifice. Este adevărat că principiul respectării drepturilor omului, ca regulă obligatorie în dinamica politicilor interne și internaţionale, este la această oră cea mai corectă abordare a axiologiei politice mondiale, deși are doza lui crescută în utopie, atâta timp cât „la multele bordeiuri, la fel de multele obiceiuri" face din dezideratul principiului comun o problemă secundară intereselor interne ale fiecărei naţiuni. Din acest punct se scapă de sub control aplicarea general echilibrată a acestui principiu al egalităţii libertăţii drepturilor omului indiferent de fruntarii, acceptându-se tacit ideea că în interiorul lor, statele, având interese interne mai înalte, devin totalitare prin impunerea unor reguli care…de regulă diminuează sau chiar încalcă generozitatea textelor privind libertăţile omului. Importantă rămâne convenienţa sub auspiciile căreia se elaborează legislaţia internă, în așa fel încât principiul respectării drepturilor omului să fie cât mai puţin posibil afectat. Ceea ce reprezintă, totuși, o victorie a raţiunii umane, în ciuda faptului că, tocmai din acest motiv, utopia își arată și mai luxuriant faţa. Fiecărui stat, împins de necesităţi interne imperioase, i se cere să nu abuzeze prea mult de (dis)funcţiile lui discreţionare, tocmai în spiritul logicii axiologice mai sus pomenite, deși se recunoaște în mod evident că terorismul de stat este o realitate cu adevărat vorace și de neînlăturat cu atualele mijloce. Cu atât mai mult ţâșnește ideea de utopie în

jurul căreia se spun cuvinte atât de înălţătoare la O.N.U. și în alte organisme internaţionale. Nimeni nu recunoaște oficial această neputinţă pentru că s-ar distruge astfel cel mai frumos mit de după Christos, în jurul căruia umanitatea palpită cu seriozitate și naivitate în același timp. „*Prilej, aici, pentru a descoperi ce anume deosebește între ele puterile moderne. Nu absenţa sau prezenţa terorismului de stat (totalitar), întâlnit pretutindeni, ci înseși condiţiile în care poţi lupta împotriva lui – acele posibilităţi foarte concrete de a-ţi spune părerea, de a face grevă, de a manifesta, de a cere socoteală celor mari, de a opri un război colonial sau imperial, sau de a interzice ca el să înceapă în secret. Nici un stat major n-a acordat asemenea libertăţi; ici și colo, ele au fost luate, mai mult sau mai puţin, niciodată întregi, totdeauna provizorii – acele diferenţe neglijate de Istoria pe care o organizează maeștrii gânditori constituie totuși fericirea, iar pentru alţii nefericirea, acestui secol.*" (Andre Glucksmann – *Maeștrii gânditori,* Editura Albatros, 1995). Astfel, Glucksmann oferă o evidenţă clară, pentru orice observator aflat în afară, a factorilor care fac diferenţa dintre diversele regimuri politice ale lumii. Factorii se referă la totalitatea condiţiilor oferite chiar de către stat individului care vrea să se opună acestui totalitarism intern, reprezentat – în primul rând, dar nu în exclusivitate – de dictatura legilor. Iată de ce totalitarismul comunist a trebuit să fie scos complet din scena istoriei. Nimic din ceea ce se producea în interiorul statelor comuniste nu avea legătură cu drepturile omului, ba mai mult, individul uman devenise un fel de sclav modern, cu un singur drept și obligaţie: să muncească necondiţionat pentru propășirea statului comunist, ceea ce era o altă utopie, în totală contradicţie cu prima. O utopie grotescă și inacceptabilă pentru că funcţionarea ei se baza pe desfiinţarea tuturor libertăţilor umane, inclusiv pe cele religioase, ceea ce predipunea la dezumanizare – pericol imens pentru existenţa întregii civilizaţii. Dintre toate, totalitarismul regimului ceaușist a întrecut orice măsură a bunului simţ, mult atrofiat în numele unor ideologii aberante. Nici un fel de tentaţie a exprimării libere a individului nu era permisă, poate doar cea a adulării. Aici, în materie de encomiastică oficială, exista o libertate nelimitată, ceea ce transforma creaţia și iniţiativa individuală în prostituare. Mai exista încă o

libertate: cea a delaţiunii. Această ocupaţie, stimulată pe toate căile, alături de cea a adulării, reușise să aducă individul la cea mai de jos treaptă. Dintr-un popor cu coloană vertebrală, românii se transformaseră în meduze, trăitoare în tulburele lichid amniotic al comunismului autohton. Terorismul de stat la români devenise opac și intangibil la orice încercare din interior de a-l contesta, printr-o represiune adusă la extrem. Dar ceea ce era și mai grav reprezenta faptul că acest tip de terorism nu se mai putea armoniza nici măcar cu celelalte din cadrul sistemului comunist mondial, din cauza ambiţiilor paranoide ale liderului Ceaușescu, ceea ce producea o izolare accentuată cu consecinţele de rigoare.

Suferinţa românilor a fost imensă, peste orice înţelegere, dar supușenia valahă, extrem de permisivă cu mofturile dictatorului, a permis instalarea acelei stări jalnice, fără comparaţie în lumea civilizată. Dacă 1956 a adus o primă breșă în monolitul de ipsos al comunismului european prin revoluţia din Ungaria, dacă polonezii au reușit o altă formă de organizare decât cea controlată de stat – gruparea sindicală Solidarnosti –, românii au îndrăznit și ei o revoltă subterană, la propriu, prin minerii din Valea Jiului, cărora, odată cu cărbunele din plămâni, le ajunsese și cuţitul la os. Tot românii au creat o defecţiune uriașă în sistemul informativ al blocului socialist prin fuga în Vest a generalului de securitate Ioan Mihai Pacepa. Pentru ca, la 1987, Brașovul să cutremure sufletele îngheţate, nu de frig, ale conducătorilor „prea-iubiţi" de la București. Nu trebuie omis sub nici o formă faptul că cea mai aprigă rezistenţă la implementarea comunismului într-o ţară europeană s-a petrecut în România anilor '48-'58, când adevăraţi patrioţi s-au sacrificat pentru cauza română într-o ţară încăpută pe mâna sovieticilor. Din teamă pentru neliniștea cronicizată a poporului român, propaganda comunistă, mână în mână cu Securitatea, au legendat tot ceea ce se afla în afara controlului strict al organelor, în așa fel încât informaţiile să parvină invers decât erau în realitate. Secretomania devenise un mod de viaţă, iar dezinformarea programată, mecanismul de ungere al acestui mod. „*Totul era secret: microfonul din casă, bastonul cu șocuri electrice, existenţa formaţiunii USLA, reţeaua informativă, spionajul extern, diversiunea ideologică,*

dezinformarea organizată, înscenările menite să compromită unele persoane nevinovate, combinaţiile informative, legendele, activităţile de contrainformaţii militare, urmărirea ambasadelor. Era secretă percheziţia domiciliară, arestarea unor persoane acuzate de activităţi antistatale, ridicările de înscrisuri, chiar și viaţa noastră cea de toate zilele, a tuturor celor care ne-am chinuit în acest spaţiu mioritic, pentru întreaga lume civilizată și liberă…Este ușor de înţeles de ce o asemenea viaţă de sclavi moderni, toleraţi cu «îngăduinţă părintească» la curtea faraonului nostru – fiindcă, pe drept cuvânt, era numai al nostru și nimeni din lume nu îl revendica, nu-l dorea și nici nu-l agrea –, nu putea fi etalată în văzul lumii: pentru a nu se cunoaște cumplita mizerie, materială și spirituală, în care ne-am zvârcolit, spre a nu se sesiza fantasticul deșert politic pe care l-a creat sistemul totalitar al dinastiei Ceaușescu, deșert pe care noi, azi, în cumplita noastră ignoranţă, îl transformăm, pe alocuri, într-o junglă politică, căutând să ne devorăm semenii, aidoma felinelor înfometate, numai pentru motivul că vorbesc o altă limbă sau gândesc altfel (…) (Nicolae Ceaușescu) *care mai sălășluiește în noi toţi, acel infam care ne-a răpit în mod brutal tinereţea și copilăria. Am trăit mulţi ani cumpliţi pentru generaţia noastră în universul obscur al «zborului deasupra unui cuib de cuci», fără să fim total conștienţi de această realitate deprimantă, cu sufletele în suferinţă, suflete care aspirau spre lumină, deși zăceau otrăvite de teroare, cu trupurile alterate (…)* (*Piramida umbrelor*, Roland Vasilievici, Editura de Vest, Timișoara 1991).

Majoritatea românilor a fost transformată într-o masă de indivizi lași, fără personaliate, fără puterea opiniei personale, factorul voliţional individual fiind orientat exclusiv spre dobândirea micilor avantaje existenţiale. Lipsea vata din farmacii, femeile nu aveau altă grijă decât să o obţină, uitând de alte necesităţi mai puţin presante, nu se găseau chibrituri, lumea alerga după ele fiindcă nu mai aveau cu ce aprinde focul, nu se găsea pencilină, oamenii se așezau la cozi așteptând „să se bage" dis-de-dimineaţa în farmacii în cantităţi limitate…Și uite așa, din grija pentru aceste mărunţișuri esenţiale, oamenii uitau că trăiesc la nivelul ultim al supravieţuirii. Răspunsul oamenilor la stimulii manipulatorilor era comparabil cu cel al experimentelor pavloviene, făcute pe câini, pentru crearea

reflexului condiţionat. Crizele mărunţișurilor făceau parte din această campanie de manipulare-dezinformare cu rol precis în spălarea creierului. Prin asemenea metode era lesne de inoculat lașitatea în sufletele unor oameni care își câștigaseră în decursul istoriei o demnitate aparte, cea a scutului creștinătăţii în faţa invaziei păgânilor de tot felul. Din păcate, păgânitatea comunistă a fost atât de puternică și de perfidă încât scutul istoric creat de acest popor a fost spulberat fără milă. Timp de 45 de ani, chiar mai mulţi încă, ateismul păgân comunist și-a făcut de cap pe aceste pământuri ale lui Dumnezeu. Oricine s-ar întreba justificat de ce Domnul a lăsat acestui popor suferinţe fără seamăn, în condiţiile în care menirea lui era una mesianică, de atleţi ai lui Christos, aici la porţile unui Orient antichristic în permanentă expansiune? Explicaţia lipsește judecăţii umane, dar este cert că puterea lui Dumnezeu a fost mare cu noi, românii, fiindcă, întorcîndu-și faţa spre noi, ne-a oferit marea șansă a eliberării de satana. De ce s-a așteptat așa de mult? O explicaţie (in)suficientă ar fi: … *răspunsul îl putem da numai noi, cei care am trăit aici și am cunoscut dimensiunile reale ale aparatului de represiune pe care l-au făurit Ceaușescu și acoliţii săi. Inchiziţia modernă a dictatorului a funcţionat aproape perfect, bazându-se pe diverse inovaţii, care ar fi stârnit mânia chiar a Gestapo-ului, cum ar fi anchetarea în tură permanentă până la epuizarea fizică și psihică a celui cercetat, anchetatorii rulându-se din patru în patru ore într-un interogatoriu neîncetat, timp de mai multe zile, pe baza unei scheme tactice denumite plan de anchetare, cu prevederea strictă a întrebărilor, a ordinii anchetatorilor, a comportamentului lor diferenţiat: unul să impună un ritm alert, precipitat, arborând o alură de coleric, iar următorul să dea dovadă de largheţe, de îngăduinţă și să sublinieze că ar fi bine ca învinuitul să recunoască totul, pentru a evita o întâlnire cu nebunul acela nervos, care ar putea să folosească și bastonul… Această stratagemă de tip ceaușist era însoţită și de folosirea mecanismelor de detectare a minciunii – găsibile nu numai la Direcţia a VI-a din Departamentul Securităţii Statului, dar și la inspectoratele din teritori –, ci și de sinistrul disc rotativ, luminos, în faţa căruia era așezat împricinatul, cu ochii fixaţi în direcţia becurilor, aflate într-o neostoită mișcare de rotaţie… Și câte alte aparate, folosite cu aprobarea aceluia care a fost etichetat după*

Revoluţie ca paranoicul, schizofrenicul, dementul, profanatorul neamului, geniul demolator, piticul sadic, megalomanul, nebunul din Scornicești sau din Tătărăi, fonfănitul, gângavul, debilul mintal, prostul neamului, agramatul, analfabetul, specialistul în toate, măscăriciul, cretinul, atotștiutorul, foame-vodă, hoţul de valize, cizmarul, josnicul, impotentul intelectual, indicaţie preţioasă, cel mai iubit arierat și…Acest Tartarin din Tarascon al României n-a cunoscut în mod sigur fantasticul adevăr pe care ni l-a transmis Pliniu cel Bătrân: «Ne sutor ultra crepidam», adică «cizmarule, nu mai sus de sandale». Iar savanta, o messalină urâtă și vulgară, cu temperament de pește fiert la bătrâneţe și cu pretenţii de jună, nu se jena să se scobească în nări și să-și scarpine fesa în văzul colaboratoarelor sale." (Roland Vasileivici, *Ibidem*).

Este de notorietate faptul că Elena Ceaușescu îi dispreţuia profund pe românii sărmani. Văzându-i la cozi, „savanta" se exprima în cel dur mod cu putinţă; „Viermi nenorociţi! Nu se mai satură odată!". La nivelul Comitetului Central se auzeau deseori imprecaţii la adresa „acestui popor imbecil", care nu înţelege defel eforturile geniale ale lui Ceaușescu. „Această seminţie nici nu-l merită pe marele strateg al secolului XX. Primitivii de români nu vor înţelege niciodată că el este salvatorul neamului și, ca atare, trebuie conduși în forţă". Economia economică și naţională trebuia întreţinută prin economia terorii, fiindcă românul lăsat liber duce la dezordine, la creșterea criminalităţii. De asemenea, se amintea deseori despre explozia demografică a ţiganilor și înţigănirea românilor în unele zone ale ţării prin căsătorii mixte, prin preluarea de obiceiuri și de limbaje specifice. Poporul de la Carpaţi trebuia forţat să creadă într-un singur erou, să fie naţionalist, să urască tot ceea ce ţine de capitalism și liberalism. Acest popor era condamnat pe viaţă la comunism – pedeapsă capitală pentru delictul de a fi român într-o ţară siluită de neromâni! Deţinutul colectiv fusese coborât din regnul uman la cel nevertebrat, de meduză.

Chestia cu mămăliga cu fitil lipsă devenise o diversiune ordinară, tocmai din dorinţa de a diminua capacitatea de răspuns a românilor în faţa unor atacuri la adresa fibrei, fiinţei și vieţii lor, prin efectul bagatelizării demnităţii naţionale, atât de greu de urnit. Românii se revoltă individual arareori, iar atunci când o fac în mod colectiv sunt obligaţi ori de iminenţa morţii,

ori de anumiţi factori care exced posibilităţile lor interne (vezi 1821, 1848, 1877, etc.)

O extraordinară lovitură primită de regimul concentraţionar din România a venit din partea unui singur om, un modest tehnician, pictor amator, tatăl unei fetiţe, trăitor în orașul care a dat ţării prima lozincă anticeaușistă din istoria României, strigată pe străzi în 1987 de către muncitorii de la uzinele „Steagul Roșu", care au intuit prea bine de la cine le vin necazurile. Prima oară, mămăliga s-a aprins în munţi în deceniul cinci, apoi în adâncurile pământului, deceniul șase. Dar a luat foc de-a binelea în „primul oraș comunist al ţării". Spre întristarea celor ce l-au botezat atât de nepotrivit, tocmai de aici a plecat scânteia. Populaţia de meduze a înţeles că se poate trăi și vertical, că, de fapt, starea de vertebrat era ocultată prin ideologii strâmbe și inumane. Muncitorii, la 15 Noiembrie 1987, au spart primii acvariul și au dat foc mămăligii. O parte din populaţia ţării devenise popor, și chiar dacă represiunea a stins imediat pârjolul, oamenii au constatat că se poate. Relativa tăcere care s-a așternut peste țară după acel noiembrie năucitor a fost spartă peste doi ani de un singur om, care s-a ridicat singur împotriva unei orânduiri care insista în a le inspira subliminal oamenilor că, de fapt, condiţia lor este cea de fiinţă mucilaginoasă și nu din cea de categorie superioară, dotată cu schelet și raţiune. Acel om a fost pictorul Liviu Babeş, cel care a îndrăznit o metodă infailibilă și imposibil de prevăzut și de evitat de către păzitorii acelui „rai" comunist. Fitilul care a luat foc la 2 Martie 1989 a ars sublim, pregătind marea explozie a lui Decembrie 1989. Cei care au spus că mămăliga nu explodează s-au înșelat amarnic. A doua zi după mărţișor, o torţă vie a străluminat singurul adevăr de care se temeau toţi torţionarii: sfârșitul lor se apropia cu pași repezi, neiertători!

***

– Textul „Stop morder, Auschwitz=Brașov" trebuia să-l fi inspirat de undeva.

– Știți cumva când l-a scris?

– Nu știu, dar am aflat ceva amănunte abia după Revoluţie de la un domn de la Asociaţia „15 Noiembrie

1987", care mi-a vorbit despre faptul că acest text era scris pe un carton galben. Aflase și el de la Securitate, că s-a dus să întrebe după ce s-au organizat în asociație după 1989. Așa i-au spus ăia. Am fost și eu să mă interesez, dar pe 8 martie 1989. Îmi amintesc că toată lumea serba Ziua femeii. Iar eu nu-mi găseam locul. Cu mine nu mai vorbea nimeni. Toţi fugeu de mine. M-am trezit pe lume deodată singură, fără prieteni. Telefonul nu mai suna deloc. Dacă apelam eu pe cineva, simţeam că sunt evitată. Așa că, pe 8 martie am ieșit din casă, nu mai suportam închisoarea de acasă. Am ajuns în preajma Teatrului dramatic și am văzut vis-à-vis Procuratura. Știam că de cazul soţului meu se ocupase procurorul Șaramet. Nu știu cum de am avut curajul, eu care sunt o mare timidă, să calc în clădirea Procuraturii.

– O fi același procuror Șaramet de astăzi?

– Eu cred că e același. Am trecut pragul Procuraturii de parcă cineva m-ar fi condus acolo și am căutat din ușă în ușă până am reușit să-l găsesc pe domnul procuror. M-a primit imediat. Era elegant îmbrăcat, arăta frumos. M-a ascultat tot timpul cu atenţie. Eu simţeam nevoia să-i mărturisesc cât de bine am trăit alături de Cornel, că ne-am căsătorit din dragoste. Nu mi-a spus nimica rău, nu m-a dat afară, m-a ascultat până la sfârșit. Dar precizări despre Cornel nu mi-a dat deloc.

– Ar fi interesant ce ar putea spune azi domnul procuror. În fond, domnia sa a instrumentat un dosar fără efecte juridice imediate, eventual ar putea fi depozitarul unor informaţii extradosariale. Bănuim că piesele de la dosar erau edificatoare pentru închiderea acestui caz. În fond, decisiv a fost actul medical de deces, care probabil stipula clar autoincendarea cauzatoare de moarte.

– A fost extrem de civilizat: parcă și dânsul mi-a pomenit despre hârtia aceea galbenă. Oricum, eu am vorbit mai tot timpul, iar dânsul m-a ascultat cu răbdare.

– Spuneţi-mi, am înţeles că relaţia dumneavostră de familie cu Liviu era bună. Eraţi fericită cu el?

– Ne împăcam foarte bine. Ne-am căsătorit după cinci ani de prietenie. Eu zic că ne potriveam unul cu altul.

– Era armonie în casa dumneavoastră. Deci, nu se poate spune că gestul lui Liviu ar fi putut să fie urmarea vreunei eventuale situaţii familiale precare.

– Nu, nici vorbă.

– Cu Liviu aţi întemeiat o familie mixtă din punct de vedere etnic. Aţi pus, cum se zice, de o familie tipic ardelenească. Un român cu o unguroaică.

– Un ortodox cu o reformată. Părinţii lui nu prea m-au agreat. Dar au acceptat până la urmă.

– Cine se considera mai tare în casă, el românul, sau unguroaica?

– Noi nu am avut nici o disensiune de acest gen. Am trăit în armonie, cum trăiesc atâtea familii ardelenești. Cununia religiaosă am făcut-o la ortodocși, iar fiica noastră e botezată tot ortodox.

– Era, totuși, un om vesel, Liviu?

– Ooo, în anturaje el era întodeauna animatorul. Știa o groază de bancuri bune. El chiar spunea că bancurile salvează acest popor de la dispariţie. Știa, de asemenea, să danseze foarte bine. De multe ori eram invitaţi de dragul prezenţei lui optimiste, plină de bună dispoziţie.

– Și, totuși, ar putea exista în viaţa lui vreun prieten căruia să-i fi mărturisit lucruri care nu se pot spune nici măcar soţiei?

– Nu, pentru că el n-ar fi spus nimănui, sub nici un chip, ceea ce el planifica.

– Nici cu fratele lui nu comunica mai îndeaproape?

– Cornel a fost un om extrem de tare, un caracter uriaș, care a știut bine că destinul lui se va opri undeva pentru a salva, dacă nu comunitatea întreagă, măcar să se salveze pe el din mizeria morală în care trăia, dar să se salveze cumva exemplificator pentru ca acest fapt să nu se petreacă în anonimat, la fel cum nu se putea bucura în anonimat să danseze, să glumească și, mai ales, să picteze. Doar el nu picta pentru el, era totuși membru al Uniunii Artiștilor Plastici Amatori, avusese tablouri expuse, era apreciat.

– Povestea a devenit mult mai limpede acuma, dar și…mai confuză în același timp. Din cauză că, iată, nimeni nu a văzut încă dosarul de la securitate al lui Liviu Corneliu Babeș. Din păcate, dar și din fericire, cartea dedicată soţului dumneavostră trebuie să vadă lumina tiparului acuma, în

urma ofertelor primite pentru finanţarea tipăririi ei. Alegerile locale sunt foarte aproape, iar cei care susţin editarea acestui volum doresc această carte pe piaţă până atunci. Nu mai e timp și pentru lecturarea acestui dosar, mai ales că accesarea unui asemenea tip de document este și azi, la 15 ani de la moartea lui Babeş, o chestiune delicată, cum de altfel delicate sunt toate dosarele cerute spre lecturare. Atât de dură și de bine organizată a fost represiunea comunistă încât nici azi nu o putem demola completamente. Dacă germanii și-au dărâmat complet zidul în câteva zile, noi am rămas încă, după atâta vreme, în spatele unei cortine nevăzute, mai mătăsoasă e drept, care își bate joc de noi cu aceeași cruntă indiferenţă de ideea unui drept al omului de a fi liber și de a-și cunoaște trecutul pentru a-și construi o perspectivă. Poate într-un viitor volum, revăzut și adăugit, să putem cuprinde și culisele acestui caz de senzaţie. La această oră ne bazăm pe deducţii și pe depoziţii incomplete sau afectate de uitare și de slăbiciuni sentimentale firești. De asemenea ne bazăm pe niște analize factologice și artistice. Dar cel mai important document-mărturie este acest interviu cu dumneavostră, doamnă Babeş. Cel mai apropiat om de Liviu aţi fost dumneavoastră. Vă pun o întrebare grea. Faptul că Liviu Babeș a pornit prin tentaţia sinuciderii spre actul lui eroic, deși suntem convinși că nu din această cauză a murit, pare un gest de lașitate faţă de familia lui, lasându-și copilul și soţia fără apărare, fără sprijin. Cum vedeţi această ipostază?

– Eu așa am considerat atunci, chiar multă vreme după aceea am văzut în gestul lui o lașitate.

– Și totuși, gândiţi-vă, dacă nu și-ar pus alături de trupul lui prăbușit cartonul acela galben, nimeni nu ar fi știut pentru ce a făcut-o, s-ar fi putut declara că a fost un gest de lașitate, că a abdicat de la lupta cu viaţa. Or el, dându-și foc în semn de protest, a declanșat o luptă nemaipomenită cu viaţa, dar nu împotriva ei, ci pentru salvarea ei, obţinută prin gestul suprem al sacrificiului personal.

– Într-adevăr, mesajul lăsat la rădăcina bradului a schimbat pentru mine și Gabi tot rostul acelei întâmplări groaznice. Toată lașitatea de care îl acuzam în sufletul meu s-a transformat deodată în ceva extraordinar.

– Adică, în ochii dumneavoastră și ai copilului el devenise un erou!

– Da, eu îl consider un erou pentru că prin gesturi puţine ne arăta că nu este de acord cu viaţa pe care o trăia, pentru că, de fapt, adevăratul gest, cel de pe urmă, să demonstreze ce fel de om era, ce curaj și ce demnitate avea! Cu puţine cuvinte ne făcea să înţelegem, mai mult să deducem, că în societatea lui Ceaușescu valoarea se distrugea continuu. Avea ce avea cu valoarea umană, căreia nu i se permitea manifestarea liberă. Spunea că personalitatea umană se sufocă și nu este lăsată să iasă la iveală. Era foarte supărat din acest motiv. Eu l-am mai sâcâit cu întrebarea: „Crezi că dincolo e mai bine?”

– Ce însemna, de fapt, acest „dincolo”?

***

Despre psihologia mulţimilor

Să vedem ce reprezintă, propriu zis, o mulţime? O pârtie de schi, în plin sezon alb, plină cu indivizi veniţi din ţară și din străinătate să se destindă, să facă sport, fiecare din ei cu gândurile lor, cu idealurile lor individuale, cu preocupările lor constante. Se întâmplă, însă, un accident. Dintr-odată, dispoziţia psihologică a acestor turişti se schimbă. Toţi sunt emoţionaţi, toţi se întreabă la unison ce s-a întâmplat, fiecare şi-a părăsit gândurile personale de până atunci, pentru a lua parte la frământarea comună. Pe această pârtie s-a format o stare sufletească de grup. Psihologiile individuale de adineaori au cedat şi în locul lor s-a instalat o psihologie nouă., a unei colectivităţi, care se comportă ca un singur tot, cu o strânsă unitate mentală. Unul dintre cercetătorii care s-au ocupat îndeaproape de psihologia mulţimii, Gustave le Bon, pretinde că indivizii prinşi în atmosfera vibrantă a unei mulţimi ce se agită cunosc o anume stare de fascinaţie, asemenea cu cea a hipnotizatului când se află sub puterea hipnotizatorului. Relaţia mulţime – individ se manifestă sub aceste auspicii de transfer

de sugestivitate şi emotivitate. Mulţimea hipnotizatoare poate anula indivizilor, cu unele particularităţi de personalitate, unicitatea şi permanenţa instinctului lor de conservare. Formarea unei stări sufleteşti de grup capătă caracterul unui singur tot. Generalizând, se poate spune că, în anumite circumstanţe, o aglomerare de indivizi capătă caractere noi, diferite de acelea pe care le au în mod individual, izolat. Ideile personale, sentimentele unice, individualizate, concepţiile, chiar caracterul fiecărui individ, se aplatizează într-un *sumum* unitar, cu o personalitate colectivă unică. Panica, de pildă, este în măsură să desfiinţeze, la un moment dat, individualităţile şi să le localizeze în acel suflet colectiv cuprins de aceeaşi panică acaparatoare. Acelaşi fenomen se poate petrece în orice condiţii de stres, fie el negativ sau pozitiv. Asociaţia îi transformă pe indivizii pe care îi asociază. Oricât ar fi aceştia de diferiţi când îi analizăm separat, între ei se realizează o strânsă unitate mentală. Psihologia mulţimii are trepte diferite. Treapta inferioară este cea a psihologiei de grup, a cărei stare predominantă este dată de sugestia prin emotivitate. Această treaptă poate prezenta vizibil fenomenul de hipnoză socială. Subconştientul devine mai vizibil decât con-ştientul. Mulţimea poate fi mişcată de un dublu sentiment, şi anume cel de putere şi cel de iresponsabilitate. În aceste două ipostaze, trecerea de la reflecţia colectivă la actul colectiv se face brusc, fără etape intermediare. În general, mulţimea are un caracter primar, simplifică lucrurile ori le exagerează, din care cauză dă ascultare imediată formulelor induse dinspre afară înspre contextul dat. Aceste formule pot exercita asupra mulţimii o forţă magică. Hipnotizatorul poate influenţa decisiv mulţimile în sensul unei manipulări de proporţii istorice. Şi aici nu vorbim de micii histrioni, ci de aceia care pot creea sau distruge destinele unor colectivităţi umane, fie chiar şi naţiuni şi popoare, acolo unde mulţimile hipnotizate ating cifre ameţitoare. Fascismul, comunismul sunt efecte ale acestei manipulări de proporţii, cu rezutatele pe care le ştim atât de bine.

Sufletul individual se străduieşte întodeauna să fie raţional, să aibă o logică pendinte de educaţia, temperamentul şi starea lui psihosomatică, în timp ce mulţimea este dominată

adesea de o logică mistică a sentimentului. Între imagine şi raţionament mulţimile preferă imaginea. Din acest motiv mulţimile sunt aproape imune în faţa contradicţiilor şi nu reacţionează de nici un fel când cu bună ştiinţă chiar le practică sau le admit la scară largă. De aici, caracterul lipsei de conştienţă generalizată, masele fiind amorfe atât timp cât conştientul colectiv lucrează la unison, emanat fiind din aceeaşi unică fiinţă socială.

Treapta superioară a mulţimii este cea a opiniei publice. Aceasta apare urmare a factorului spiritual care face legătura între indivizii care compun un public. Ca exemplu tipic se poate da acea grupare umană care vibrează sufleteşte citind aceeaşi carte, urmărind un spectacol identic, comemorând un eveniment, ascultând o conferinţă. Toţi aceştia sunt atraşi de o comuniune de idei identică, de producerea unor sentimente asemănătoare, care îi transformă pe toţi într-o comuniune ideală. Ei nu trebuie strânşi la un loc, pentru că ei pot comunica şi se pot înţelege de la distanţă. Ideile, sentimentele sunt împărtăşite la fel de aceşti membri ai comunităţii, masa amorfă a mulţimii transformându-se în ceea ce putem deja numi, cu predilecţie, a fi publicul. În genere, superioritatea publicului în faţa mulţimii se manifestă, iată, ca urmare a unei spiritualizări cu efecte din cele mai de durată şi mai profunde. Între contagiunea maselor şi spiritualizarea lor există prăpastia conferită de diferenţele de valoare dintre cele două trepte, adică între impulsul imitativ, senzitivo-magic, pe de o parte, şi cel raţional, împărtăşit prin spiritualizare, pe de altă parte. Difererenţierea dintre aceste trepte are valoare netă şi necesită aprofundări de nuanţare, dar nu este cazul în cele ce urmează.

Fenomenele de mulţime pot fi puse pe seama unor acţiuni individuale ale unor lideri. Modelele create de aceştia, pe principiul hipnozei colective, pot determina dorinţa maselor de a şi le însuşi ca pe nişte dicteuri cu valoare magică, charismatică. Pe de altă parte, mai există o altă explicaţie a psihologiei sociale, prin imitarea unor fapte individuale. Ambele soluţii explicative nu lămuresc întrutotul fenomenologia mişcării maselor. Astfel, influenţa unui lider nu s-ar putea manifesta dacă nu s-ar adresa unor conştiinţe individuale, care să devină martore şi să ateste elementele de valoare ale influenţei, dar nu ar avea efect social dacă nu ar îndrăzni şi ar reuşi să mişte conştiinţa de grup, să

determine reacţia hipnotizator-hipnotizat. În ceea ce priveşte imitaţia, nu trebuie omis faptul că sufletul colectiv este mult mai profund decât simpla maimuţăreală, chiar serioasă în aparenţă, care este de fapt un act mecanic. Cel mai bun exemplu este oferit de cercetătorul Durkheim. Astfel, actul sinuciderii poate căpăta caracter contagios. În anumite condiţii, un grup de indivizi procedează identic în acelaşi timp, spaţiu şi sub acelaşi impuls. Dar niciodată sinuciderea nu a devenit endemică; ea neavând caracteristică de flagel social nu poate fi generalizată. Chiar şi acolo unde a existat un procent statistic mai ridicat de sinucideri, cauzele au fost încadrate în nişte variabile inegale şi dispersate, ceea ce îndepărtează ipoteza unui nucleu comun, în jurul căruia actul să capete caracter social. Suicidul ca act, cauze şi motivaţii, va fi, de altfel, aprofundat într-unul din capitolele următoare.

***

– Ce însemna acest „dincolo", doamnă Babeş?

– În capitalism. Cornel insista să-mi spună că acolo, dacă eşti bun, eşti lăsat să te afirmi. Aici nu ai voie să fii tu însuţi. Îşi simţea libertatea grav afectată. Cu un an înainte, fusese Ceauşescu în vizită la „Steagul Roşu". Toate întreprinderile au fost scoase să-l întâmpine. Am fost şi eu scoasă în stradă. Îmi amintesc că aşteptam de mult timp, Ceauşescu nu mai venea, aşa că m-am plictisit şi am invitat la mine acasă o colegă la o cafea. Stăteam pe aproape. Când am ajuns acasă l-am găsit pe Cornel. „Ce cauţi aici, nu eşti în stradă să-l primeşti pe Ceauşescu?" „Doar n-o să crezi că ies eu în stradă să-l aştept pe ăsta!" „Bine, dar colegii, şefii tăi nu îţi spun nimic?" „Pot să zică ce vor, eu nu mă duc!"

– Îl poreclea cumva pe dictator?

– Nu, îi spunea pur şi simplu pe nume, dar în silă, aşa ca despre un om de nimic.

– Şi-a ţinut vreun jurnal zilnic?

– Nu. A avut el o încercare…

– Înţelegem, deci, că atitudinea lui anticomunistă, anticeauşistă, nu şi-o manifesta nici vădit, ostentativ, şi nici la modul intim, scriind.

– El picta. Cred că îi era suficient. Odată l-am auzit zicând că se apucă să-şi facă un jurnal. A scris o foaie doar, pe care a intitulat-o Stavila. Mai reţin doar atât din pagina aceea: „Se aude un ropot de cai care se apropie, se apropie, din ce în ce mai tare. Ropotul se opreşte, însă, într-o stavilă, ropotul se înăbuşă din cauza ei." L-am întrebat: „Şi, care ar fi continuarea?" Nu ştia exact, a spus că o să se mai gândească., dar nu am discutat despre subiectul acesta niciodată.

– Interesantă viziune. Acest ropot de cai care vine întruna poate semnifica resurecţia mulţimilor, dar poate fi interpretată şi ca pe o reacţie interioară de compensare la sentimentul propriei inutilităţi în faţa strivirilor la care era supus zilnic. Vorbea despre înăbuşirea într-o stavilă, probabil imensă, şi se gândea în mod cert la modul în care va proceda să o dărâme. Oamenii îşi caută întotdeauna antidoturile, soluţiile pentru a ieşi din criză, din impas.

– Cornel era, totuşi, un mare introvertit. Rar puteai afla ce e în sufletul lui şi asta numai dacă era el de acord să afli. La fel este şi Gabriela: închisă, greu comunicativă. Un proverb arab spune: „Nu spune tot ce ştii şi nu fă tot ce poţi!". Eu sunt exact inversul acestui proverb, pe când Cornel nu a spus niciodată tot ce a ştiut, dar în schimb a făcut tot ce a putut, mai mult chiar decât i se putea omeneşte cere.

– Vă daţi seama, că – după atâtea acumulări emoţionale şi informaţionale– a strâns în el o energie extraordinară, pe care trebuia, mai devreme sau mai târziu, să o elibereze cumva. A dat drumul ropotelor de cai, dându-şi foc. Aşa a văzut el atunci dărâmarea stavilei.

– Parcă văd şi acuma foaia aceea, prima filă dintr-un caiet, care nu a mai fost scris niciodată.

– Vedeţi, doamnă, cum se conturează motivaţiile lui, care l-au împins la un eroism pe care nici măcar nu-l intuia, darămite să şi-l dorească. Gestul lui a venit ca ceva firesc, vital şi ca unică soluţie. A devenit erou fără voia lui, cred că ar fi renunţat să o mai facă dacă ar fi ştiut că va fi declarat erou.

– Da, aveţi dreptate, cu atât mai mult cu cât îşi iubea nespus de mult fiica.

– Doamnă Babeş, credeţi că în afara acelui carton galben, lăsat de el pe pârtia de schi din Poiană, a mai oferit oamenilor suficient de explicit mesajul lui de martir?

– Opriţi moartea! Cel mai important mesaj acesta este.

– Să ceri oprirea morţii prin moartea ta, deosebit de tragică modalitate, imposibil de înţeles cu mijloacele noastre modeste de a reacţiona. În fond, am fost contemporani cu el şi am acceptat cu toţii acel mod mizerabil de viaţă, fără să ne gândim la asemenea metode de protest. Dar nici măcar nu visam că vom putea protesta…deşi fuseseră unii care au făcut-o înainte şi care au fost pedepsiţi exemplar. Au dispărut pur şi simplu din Braşov cu toţii. Nu mai ştiam nimic de muncitorii arestaţi în noiembrie 1987.

– Vă amintiţi cum prin anii '88-'89 se tot auzeau zvonuri că au început să dispară oameni, că au fost alţii găsiţi morţi prin păduri cu capetele tăiate, sau cine ştie ce alte grozăvii. Dispăreau oamenii într-un mod ciudat. Pe de altă parte, pe străzi, oamenilor le era frică să stea în grupuri mai mari de trei persoane. Ar fi fost împrăştiaţi de miliţie din obsesia pentru tot felul de conspiraţii. Erau deja un grup periculos pentru ordinea socială.

– Deveniserăm un popor de paranoici.

– Astăzi, lumea a uitat de toate acestea, dar atunci acest stres al dispariţiilor subite şi al lipsei de comunicare ar fi putut, într-adevăr, să declanşeze în sufletul sensibil şi introvertit al lui Cornel acel semnal care să-l împingă decisiv spre gestul lui fatal. Nu trebuie uitate serile când nu era deloc electricitate. Stăteam toţi trei la lumânare, sau la lampa cu gaz, ca nişte legume şi nu puteam face nimic. La bloc fără curent eşti ca şi paralizat, eşti rupt de restul lumii. Lampa de gaz îl revolta cumplit pe Cornel, îl vedeam cum ţine în el supărarea. M-a văzut într-o zi călcând rufele cu un fier încălzit pe sobă. S-a uitat mirat la mine şi m-a întrebat de ce nu mă revolt. I-am spus că sunt revoltată, dar ce să fac mai mult. Trebuia să supravieţuim. Cornel s-a oprit brusc din agitaţie şi mi-a spus pe un ton gânditor: „Etuş, tu eşti mult mai puternică decât mine, deşi te-am crezut întotdeauna o femeie slabă."

– Acesta a putut să fie un alt moment de revelaţie pentru el. În acea clipă a constatat că poate avea în continuare, prin dumneavoastră, un om foarte important în ceea ce priveşte creşterea şi îngrijirea copilului.

– S-a gândit, oare, că voi fi singură vreodată?

– Este o premisă şi aceasta la scenariul pe care şi-l concepea cu siguranţă. Rămâne clar un lucru deosebit de

important: întâmplarea nefericită din 2 martie a fost atent premeditată, de aceea mesajul său a fost conceput atât de succint, dar atât de penetrant. Locul, ora, modalitatea, toate au fost gândite îndelung, nimic nu a fost întâmplător. Faptul de a fi schiat toată ziua, înainte de autodafé, demonstrează ori dorinţa de a se mai bucura de viaţă, de feeria zăpezii însorite, ori că aştepta un moment mai favorabil, când pârtia trebuia să se umple cu turişti, străini mai ales. La ora patru după-amiază s-a hotărât. Venise momentul să spargă stavila! Ştia că în Ungaria oamenii începuseră să se mişte, că la ruşi perestroika era oricum mai bună ca „patriotismul luminat" al lui Ceauşescu, iar din R.D.G. oamenii fugeau pe ruta Ungaria-Austria. Schimbările în politicile unor state din Europa de Est riscau să provoace mari revărsări de energii populare, revoluţii chiar, în timp ce în România timpul se oprise în loc, îngheţase complet, în ciuda unei primăveri europene pline de speranţă.

– Da, bănuiesc că aşa este, deoarece Cornel asculta cu regularitate radio „Europa Liberă", era informat despre ceea ce se întâmpla în lume. Cu mine nu comenta niciodată ceea ce asculta.

– Apropo, vă amintiţi, radio „Europa Liberă" a anuţat evenimentul din Poiana Braşov?

– Da, aflasem că imediat s-a şi anunţat ştirea cu autoincendierea lui Cornel, desigur aflasem de la alţii, după câteva zile. Chiar Constantin Neculai Munteanu a făcut un comentariu pe larg despre această întâmplare, definind-o pe post ca fiind un act de martiriu. De asemenea, după 1990, când s-a întors în ţară, domnia sa a amintit din nou de extraordinarul gest eroic al soţului meu. La fel şi domnul Gabriel Liiceanu a analizat, în stilul său propriu, cazul Liviu Babeş.

– Într-adevăr, presa de după 1990 este foarte bogată în aceste comentarii.

– Spuneţi-ne, alte amănunte legate de eveniment vi-au mai fost aduse la cunoştinţă, ulterior?

– Nu, nu prea am mai aflat nimic. Şi poate a fost mai bine. E atât de subţire peretele dintre normalitate şi anormalitate, încât mă felicit că nu am rămas în memorie cu imaginea unui Cornel Babeş mutilat, sau cine mai ştie cum…

– Securitatea v-a mai căutat, atunci în 1989?

***

Scurte teorii asupra eului

Spuneam că individul reprezintă, psihologicește, o mare realitate. Structura lui permite o permanentă înterpătrundere interior-exterior, în sensul că poate primi din afară înăuntru şi poate da din înauntru în afară. El poate asimila datele experienţei acumulate zi de zi şi poate lua diverse iniţiative desemnate să înnobileze datele acestei experienţe. Acolo unde lipseşte iniţiativa personală, sau aceasta are o calitate inferioară, viaţa individului este deteriorată în sensul lipsei de alternativă, se pierde sentimentul progresului, al înnoirii. Realizarea omenească a acestui individ este de mică importanţă, ori, după caz, devine antisocială şi este taxată cum se cuvine de colectivitate. Iniţiativa individuală nu are relevanţă în lipsa societăţii. Ea reprezintă cadrul de desfăşurare a posibilităţilor individuale, cu efectele și afectele ei, dar este deosebită de aceea a indivizilor care o alcătuiesc. Dar, societatea nu este compusă numai din indivizi sau grupuri de indivizi. Ea cuprinde instituţii, angrenaje, reguli, mecanisme, toate cuprinse în ceea ce generic numim civilizaţie. Toate acesta au fost întâi gândite de către indivizi, care – integraţi în acest sistem social civilizatoriu – pot emana în continuare valori ce folosesc aceleaşi societăţi, într-un schimb, ca bază de manifestare reciprocă. Aici se poate vorbi despre rolul individului în progresul societăţii. Multitudinea şi diversitatea indivizilor ce compun o societate dau acesteia un caracter atât de divers, de vast şi de complex.

Experienţa de toate zilele spune unui iniţiat în tainele psihologiei aplicate că „*…eu sunt unul și în același timp multiplu, că sunt identic cu mine însumi și totodată schimbător. Faptul pleacă de la cenestezia mea; materia din care sunt alcătuit se schimbă, crește, se regenerează, îmbătrânește, scade, etc, însă organismul meu rămâne același. La această conștiinţă despre viaţa mea organică se adaugă o conștiinţă despre viaţa mea psihologică. Anume, se adaugă mulţimea mea de idei, de amintiri, de reprezentări, de stări de conștiinţă. Toate acestea*

sunt fapte, tendințe, și atitudini care s-au schimbat continuu, dar care în intimitatea lor au păstrat și păstrază o bază permanentă.” (prof. conf. univ. Ion Zamfirescu – *Breviar de psihologie*, Editura Socec, 1947). Dincolo de această permenentă interdialectică a individului cu mediul lui social, apare o caracteristică specifică fiinţelor dotatate cu raţiune și efort voliţional. Este vorba despre opusul individului lâncezit și conformist. Omul creator, iniţiatorul și inovatorul, nonconformistul și chiar demiurgul terestru, fiinţa umană dotată cu personalitate accentuată, cea care poate determina cotituri istorice în viaţa societăţii, fie că e vorba despre cele de natură politică, militară, economică, culturală, poate realiza modificări conceptuale de esenţă asupra unor situaţii, stări, teorii, curente, opinii generale, etc. Modificările în planul mulţimilor și al opiniei publice, determinate de acţiunile acestor personalităţi, sunt de obicei șocante prin ineditul lor, prin răsturnarea regulilor generale cu care a fost obișnuită să subziste colectivitatea. Toate aceste referiri, în plan psihosocial, încearcă scoaterea din contextul larg al teoriei psihologiei generale, tocmai pentru a aduce mai aproape, pe înţelesul cititorului, suportul fenomenologic și simptomatologia determinante în săvârșirea actului extraordinar al lui Liviu Babeş. De aceea, cerându-ne scuze cititorilor pentru îndelunga insistenţă cu care teoretizăm, vom încerca să definim în cele ce urmează profilul psihologic al celui ce a fost un real martir și nu un alienat psihic, cum au insistat organele de securitate și de propagandă să-l categorisească atunci, în anul de graţie 1989, dar și acum, în anul de revelaţie 2016! Există voci care definesc actul lui Liviu Babeș ca fiind rezultatul unui dezechilibru mental, ceea ce, să recunoaștem, am fi tentaţi la prima vedere să acceptăm drept o explicaţie tăioasă, demitizantă, dar și comodă, în efortul de a demanteliza acest gest, altminteri cu largi ecouri, dacă s-ar fi demonstrat contrariul atunci. Dar până să afle lumea despre “nebunia” celui ce a ars pe schiuri, a aflat despre luciditatea desprinsă din mesajul explicativ abandonat la radăcina unui brad, ceea ce duce la concluzia premeditării cu luciditate rece, calculată și chiar, posibil, cinică. Pe acest segment al derulării analizei noastre vom insista în alt capitol împreună cu psihologul Rodica Băciulescu.

Ceea ce a determinat concluzia unor eforturi în plus din partea securităţii de a demonstra nebunia și nu protestul constă în faptul că și azi, la data redactării acestui volum, au existat oponenţi și manifestări făţișe, sau oculte, în împiedecarea apariţiei acestei cărţi. Unui nebun nu-i poţi dedica un volum encomiastic, și ar cădea, prin consecinţă, existenţa mitului. Se diminuează astfel și riscurile ulterioare de pedepsire a unor eventuali torţionari legaţi de acest caz, iar Liviu Babeș nu ar fi fost altceva decât un caz clasic de patologie psihiatrică. Din păcate, preţul renunţării la acest exerciţiu de adevărat martiriu ar fi văduvit întreaga societate română contemporană de încă un erou, așa cum, prin politicile specifice ale unor servicii secrete străine spiritului valah, s-a demonstrat că poporul trăitor în Carpaţi nu ar fi în stare de nimic esenţial în ceea ce privește propria-i salvgardare. Chestia cu mămăliga…Au existat destule personalităţi autohtone care s-au opus eroic regimului politic sub care au subzistat și care au fost lichidate în mare secret, tocmai pentru a nu stârni ecouri și pentru a nu influenţa cu nimic mersul unor lucruri favorabile torţionarilor. Acest lucru era extrem de bine cunoscut de Liviu Babeş. Scenariul gândit de el, cu o luciditate născută din disperare, trebuia îndeplinit tocmai prin evitarea aruncării lui în neantul anonimatului. Sacrificiul petrecut în intimitate nu ar fi fost decât o banală sinucidere. (cerem iertare, totuși, nici un fel de moarte nu poate fi banală!)

Histrionii, cascadorii, artiștii de circ se pot manifesta și în afara conștienţei riscului provocat de un gest menit să atragă atenţia mulţimii. Dar odată asumată această factologie a riscului ca făcând parte din meseria lor, gestul eroic de sfidare a morţii devine un scop în sine în realizarea unei spectacologii cu repetiţie. Pariul cu moartea este singurul punct de atracţie asumat în mod egal de hipnotizat (publicul) și de hipnotizator (artistul), numai că, odată încheiată această paradă a curajului, efectele ţin doar de impresia momentană, fără efecte în planul memoriei sociale. Un echilibrist pe sârmă la mare înălţime nu dorește schimbarea vreunui dictator, el nu protestează că e scumpă pâinea, sau că nu poate emigra în ţările calde. Sau dacă le doreşte, nu uzitează de singurul lui reazem existenţial în scopuri străine profesiei lui. El riscă pentru că asta este meseria

lui. Dacă din întâmplare se prăbuşeşte, în afara consternării publicului, nu se produce nici un alt efect decât acea hipnoză colectivă temporară asupra mulţimilor. Aceasta este treapta inferioară a mulţimii, despre care vorbeam în capitolul precedent, în timp ce treapta superioară, cea a opiniei publice, nu este atinsă din lipsa factorului spiritual. Societatea nu va fi influenţată în mersul ei de prăbuşirea accidentală a vreunui cascador, deşi întâmplarea ca atare este profund regretabilă.

Omul-personalitate îşi orientează actele sale de viaţă după criterii bine săpate în propria conştiinţă. El este legat de valorile morale ale vieţii, pe care vrea să le slujească în orice clipă. Apără adevărul, chiar dacă acesta îi cere sacrificii dureroase. Nevoia sa intimă cea mai intensă este dorinţa de liberate. El nu vrea să obţină sporuri de plăcere sau fuga de răspundere. Respectul lui profund pentru fiinţa care este el, pentru gândirea sa, pentru idealurile sale, toate acestea îi dau sentimentul demnităţii umane, care nu poate funcţiona în lipsa libertăţii. Această fiinţă cu personalitate accentuată este o prietenă a raţiunii, ştie că toate actele omeneşti care nu au căldura sentimentelor devin impersonale, reci, şi rămân la periferia vieţii. Asta pentru că ştie că fiecare clipă a vieţii prezintă un interes aparte, i se devotează cu seriozitate, dar nu pierde niciodată din vedere că judecătorul faptelor sale vine din viitor. De aceea gândul său permanent este acela de a se manifesta cât mai bine, în aşa fel încât să lase posterităţii o imagine pe măsura năzuinţelor cu care şi-a organizat criteriile de valoare ale vieţii. Personalitatea nu este un dar sau un privilegiu. Nu se moşteneşte prin ereditate, nu este primită în dar de la semeni, nu răsare dintr-o dată din niciunde. Ea este un drept al fiecărui om, dar exprimarea ei trebuie să aibă loc obligatoriu pe treapta superioară a opiniei publice. Contactul cu omul-personalitate oferă o satisfacţie liniştită, fecundă, dă posibilitatea de a măsura gradul de demnitate al membrilor societăţii din care facem parte. Personalităţile accentuate pozitiv devin exemple şi propagatoare, în acelaşi timp, a modului de înţelegere a ordinii şi moralei unei structuri sociale. Oamenii dotaţi atât de remarcabil sunt o victorie a evoluţiei umane pe scara istoriei. Ei apropie martorul, adică individul obişnuit, puţin câte puţin, de profunda realitate a existenţei supreme a Demiurgului. Tocmai

din acestă cauză, personalitățile accentuate au ceva magic în comportamentul şi actele lor, înterpătrunderea vocaţiei lor cu unele certitudini…metafizice părând mult mai firească decât în oricare demonstraţie a filosofiei.

În această categorie intră negreşit martirii. Predestinaţi din naştere cu acest dar minunat, martirii sunt dovada de netăgăduit a voinţei divine dăruite gestului uman cu valoare și finalitate liturgică. Sacrificiul destinat unei cauze superioare, generale sau particulare, trebuie relevat spre conștientizarea colectivă, aici relaţia hipnotizator – hipnotizat căpătând conotaţii, obligatoriu, mistice prin efect și afect. Hipnotizatul trebuie să fie sufletul colectiv al mulţimii, care capătă, prin gestul de martiraj la care asistă, acel suflet unic, acea individualitate definită ca fiind treapta superioară a mulţimii amorfe, adică cea a opiniei publice.

***

– Securitatea v-a mai cautat atunci, în 1989?

– La mine la serviciu a venit odată un securist tânăr.

– La cât timp după înmormântare?

– Imediat. Directorul de la întreprinderea mea mi l-a prezentat și m-a rugat să merg cu el la mine acasă și să-i arăt tot ce vrea el. Am plecat împreună, i-am arătat tot apartamentul. Apoi securistul m-a rugat să-i mai arăt sertarele, locul unde își ţinea vopselele, sculele de sculptat, mi-a cerut actele de casă.

– Nu a luat nimic cu el?

– A luat niște caiete în care Cornel avea tot felul de schiţe, desene, proiecte de lucrări. Erau acolo și mici adnotări…

– Aveau ei motivele lor de scotocire. Asta a fost singura dată când v-au deranjat?

– Da, singura dată. S-a purtat civilizat cu mine, am vorbit tot felul de banalităţi.

– Spuneţi-mi, aţi avut impresia că era telefonul sub supraveghere?

– Da, eu cred că era ascultat. Ba mai mult, vecinii mi-au mărturisit după 1990 că scara blocului meu era tot mereu supravegheată de cineva.

– Asta demonstra spaima care îi cuprinsese pe toţi torţionarii. Simţeau că sfârșitul e aproape și făceau exces de zel din orice.

– Pe mine nu m-a interesat nimica. Eu eram cu necazul meu mare, aveam grija copilului și frica de a nu-l fi traumatizat moartea tatălui ei. Și, totuși, am mai avut un contact interesant cu un securist. Am avut atunci o relaţie interesantă cu o doamnă psiholog, pe nume Butnaru. Lucra în uzina „Tractorul". Îl cunoscuse pe Cornel în trenul de București și, după ce s-au despărţit, i-a promis că vine să-l viziteze pentru a-i vedea lucrările. Doamna era probabil colecţionară. Vizita a avut loc, iar doamna psiholog a rămas impresionată de unele din lucrările lui Cornel. A ales atunci o lucrare, dar nu a luat-o, fiindcă nu era înrămată, Cornel urmând să rezolve această operaţiune. Am mai ţinut noi legătura telefonic, dar doamna nu a mai venit pe la noi. Întâmplător sau nu, doamna Butnaru m-a sunat pe la mijlocul lunii martie 1989, la câteva zile după nenorocire. M-a întrebat uimită dacă cel ce și-a dat foc este într-adevăr Cornel. M-a vizitat apoi acasă, ceea ce era extrordinar pentru vremea aceea de izolare în care mă găseam. Am stabilit o zi pentru a merge la mormântul lui Cornel. Îmi amintesc că atunci când ne-am apropiat de mormânt, din senin a apărut un tip cu un pulover jaquard pe el, foarte la modă pe atunci, și cu o șapcă rusească de blană pe cap. Era foarte agitat, se tot plimba fără nici o treabă în jurul nostru. De câte ori venea prea aproape noi nu mai scoteam nici un cuvinţel. Ne deranja vădit. La un moment dat l-am întrebat: „Doriţi ceva, sunteţi cumva gropar?" Individul a mormăit ceva de neînţeles și ne-a lăsat apoi în pace. Era sinistră toată treaba aia, noi două singure-singurele în cimitirul ăla imens, alături de un ins ciudat, cu un comportament inexplicabil… Doamna Butnaru a făcut remarca: „Sunt sigură că ăsta a fost un securist. Uite, dragă, nici la mormânt nu îl lasă pe bietul Cornel în pace!"

***

Sinuciderea nu este un act eroic

Ceea ce trebuie reţinut din chiar startul acestui eseu legat de actul voluntar de moarte este că sinuciderea se manifestă pretutundeni în lume, cu o frecvenţă mai mult sau mai puţin accentuată, ca un fapt divers, dar care merită momentul de atenţie necesar. Omenirea judecă acest act ca pe o lașitate. Deşi, istoria ne-a demonstrat în nenumărate rânduri că felul de a muri al unui Decebal, Cato, Hannibal, Brutus, Mitriade, Seneca, Socrate, etc., nu poate fi catalogat într-o asemenea manieră. Poate în comparaţie cu curajul supranatural al lui Christos, gesturile acestor personaje să pară aproape jalnice, deși, trebuie să recunoaștem că e nevoie de curaj pentru a-ţi decide și înfăptui sfârșitul. Prin reducţie absolută, această atitudine a omului faţă în faţă cu finalul destinului său poate fi recunoscută ca singura problematică autentică a filosofiei dintodeauna. În fond, nu în jurul morţii se ţes cele mai năucitoare demonstraţii de (i) logică, (a)cultură și filosofardare? Nu trebuie, de asemenea, să uităm că popoarele războinice (romanii, spartanii, japonezii, etc) au un dispreţ deosebit pentru cei care se agaţă de viaţă cu disperare, aducând ofrande eroilor care au preferat moartea, fie ea și prin sinucidere, dezonoarei și umilinţei. În acest timp, creștinismul consideră sinuciderea ca fiind de natură luciferică, deci un păcat fundamental. Dreptul la viaţă, fiind un bun dat de Dumnezeu, nu poate fi luat decât de Cel care L-a dat. Cu toate acestea, în plan logic, dacă omul este „dotat" cu voinţa de a trăi, la fel este este posedat și de voinţa de a muri. Cea mai serioasă cursă în care omul poate fi prins este tocmai aceea că Dumnezeu i-a dat posibilitatea de a-și lua zilele, omul devine propriul său arbitru, și are de ales între modul de viaţă stoic și cel al ispitei de a face orice cu viaţa lui. Omul are posibiliatea să ucidă, dar nu trebuie să o facă, fiindcă ar îndrăzni prea mult în raport cu nevrednicia sa. Faptul că te poţi sinucide nu justifică sinuciderea. Această ispită, cât și cea a uciderii aproapelui, ţine de atitudinea demiurgică cu care a fost creat

de la geneză, ea conferă omului senzaţia ameţitoare a libertăţii absolute. De aceea tentaţia aceasta are caracter luciferic, pentru că ea îndrăznește să distrugă lumea lui Dumnezeu. În această situaţie, problematica libertății capătă un caracter profund moral, fiindcă abuzul de libertate creează disponibilităţi incontrolabile pentru haos și nonsens. Și, totuși, chiar Vechiul Testament este înțesat cu pe cât de multe războaie, pe atât de numeroase sinucideri, unele din ele ridicate în slăvi, fiind categorisite adevărate acte de eroism și martiraj. Interesantă este opinia că sinucigașul are în fibra lui intimă convingerea că nu își distruge persoana, ci că o salvează. Atâta timp cât acest fapt are loc dintr-un egoism intim prin renunţarea voluntară la actul sisific de a trăi, cât el nu devine exemplificator și creator de opinii, suicidul se poate explica și prin prea multă dragoste pentru sine însuși. Tocmai aceasta explică faptul că sinuciderea nu este contrară naturii umane, atâta timp cât dorinţa de viaţă nu e nelimitată și nici necondiţionată. Exerciţiul creștin începe din chiar clipa în care omul, amăgit de puterea cu care poate acţiona asupra lui însuși, se lipsește de propria mântuire, ceea ce, privit în profunzime, determină lipsa milei esenţiale faţă de eul voluntar. În primă aparenţă te ucizi din dorinţa de a te salva, dar în profunzime îţi iei singur dreptul de a fugi de neant prin prohibirea iertării și a mântuirii. *„Păcatul teologic al deznădejdii nu se definește prin pierderea uneia sau alteia din speranţele obișnuite, ci prin pierderea nădejdii fundamentale în Dumnezeu și în bunătatea Lui care este însăși viaţa sufletului omenesc.”* (Paul Ludwig Landsberg – *Problema morală a sinuciderii*). Deși, iară apărut acest deși, sinucigașul speră din toată inima că regiunea de dincolo de moarte să nu fie una a infernului, în ciuda avertismentului biblic că tocmai acest mod de a încheia socotelile cu viaţa este pedepsit exemplar.

Gestul martirilor, spre deosebire de cel al sinucigașului ordinar, nu poate avea nici o relevanţă decât dacă se petrece în prezenţa unor martori, în prezenţa unei mulţimi, de data asta ea hipnotizată de gestul individului hipnotizator. Martiriul trebuie să fie săvârșit ca fiind unul exemplar, de aceea are nevoie de o atestare dobândită prin mărturia acestor grupări umane, colectivităţi, mulţimi transformate prin actul de martiraj la stadiul de opinie publică. În marea majoritate a cazurilor

de martiraj, actul se finalizează prin sacrificiul suprem. Acest preţ este plătit la acest nivel ultimativ tocmai pentru a convinge, pentru a creea cel mai bine acel curent de opinie majoritar şi zdrobitor care a făcut obiectul gestului de jerftă al exemplificatorului. Există, fără îndoială, preconcepţia unor specialişti în psihosociologie şi chiar psihiatrie, că posibilitatea ca cineva să devină martir este legată de anumite deviaţii cu caracter psihosomatic, dacă nu chiar să fie vorba despre o întreagă patolgie de caz. Factorul voliţional al executantului actului de sacrificiu depăşeşte în vigoare, logică şi credinţă instinctul de conservare cu care este înzestrat orice individ normal.

Sinucigaşii sunt, de pildă, cei mai consecvenţi cu această ruptură dintre instinct şi nevoia de autodistrugere. Ei reuşesc în cele din urmă să-şi desăvârşească planul lor perfid de a umili viaţa şi pe Creatorul ei prin autocondamnare şi autoexecutare. Asta nu înseamnă că ei pot fi categorisţi ca fiind martiri, fiindcă moartea lor are un scop laş la bază, ei nu se mântuiesc pentru că trădează viaţa pe care au primit-o în dar şi asupra căreia nu au decât o singură obligaţie: să o suporte! Fuga în neant dovedeşte alienare, teama de a fi descoperiţi în faţa imprevizibilităţii vieţii presupune o slăbiciune a fiinţei lui spirituale ce ţine într-adevăr de patologie. Omul care se sinucide nu mai speră nimic, şi ceea ce este mai groaznic este că nu are nici măcar argumentul unei salvări post-mortificatore. El nici nu speră să se întâlnească **dincolo** cu Dumnezeu, pentru ca **aici** îl pierduse deja, de-aia şi-a pus capăt zilelor. Boala lui se numeşte convingerea în inexistenţa divină, şi chiar dacă nu a fost un ateu, el nu a ştiut să-L caute şi să-L găsească pe Dumnezeu atâta timp cât a trăit. Sinucigaşul are, în majoritatea cazurilor, o condiţie intelectuală modestă, atât de modestă încât ar fi fost preferabil să fie un ignorant. În această situaţie ar fi trăit la cel mai înalt nivel miracolul credinţei, nefiind zădărnicit şi îndepărtat de zgura informaţiilor inutile nivelului său de înţelgere a propriei lumi. De asemenea, dacă ar fi atins un nivel cultural sau artistic superior, ar fi receptat, la un moment dat, acea graţie a smereniei în faţa necuprinsului, ceea ce i-ar fi dat speranţă şi curiozitate vitală. Şi chiar dacă şi în aceste condiţii ar fi devenit un sceptic prin smerenie cumpănită sau falsă, tot

nu s-ar fi sinucis pentru că nonexistenţa Lui Dumnezeu este, totuşi, suportabilă în comparaţie cu inexistenţa Lui.

Şi totuşi, o situaţie generală pare a nu fi evitabilă, în ciuda tuturor gradualităţilor culturale şi intelectuale existente. Faptul că „…*Dumnezeu este indiferent atât faţă de erudiţia opulentă, cât şi faţă de poliţia marxistă*" (*Esenţa lui Dumnezeu ca nonexistenţă*, Dan Stanca, Revista „Raţiunea mistică" nr.1/1994) poate determina incontrolabilul în conştiinţele individuale, cu riscurile de consecinţă. Indiferenţa divină este extrem de dureroasă, iar toţi cei care o percep ca pe o trădare a omului sunt supuși tentaţiei suicidare. În faţa acestei ipostaze se poate ceda psihic, fapt ce poate contrazice ideea că majoritatea sinucigaşilor sunt modeşti din punct de vedere intelectual. Cedarea psihică nu ţine de cultură şi nici de dotarea cu un IQ superior. Atunci ce-i uneşte pe toţi sinucigaşii din lume? Albert Camus este convins că existenţa omului este dominată de o perfectă absurditate. În încerecare lui de a demonstra acest adevăr (camusian) „îl pune la bătaie" pe Dostoievki. Desigur că indiferenţa lui Dumnezeu, devenită pluzibilă în mintea potenţialului sinucigaş, creează paradoxul creaţiei. Ori Dumnezeu își contrazice și reneagă lumea creată de El, ceea ce nu explică de ce o lasă să supravieţuiască (aici lipsa de sens oferă disperare, lipsă de speranţă), ori Dumnezeu nu există, ceea ce lasă loc aceleaşi dezarmări în faţa vieţii. Individul aflat în această dublă ipostaziere se simte deodată singur sub cerul mut, ba mai mult este încercat în mod subit şi subtil de tentaţia demiurgiei, atâta timp cât vede că a câştigat o liberatate nesperată, libertatea asupra morţii şi vieţii lui, ceea ce poate duce la nebunie, nu-i aşa?

„De vreme ce, la întrebările mele în legătură cu fericirea, mi s-a răspuns prin mij-locirea conştiinţei mele, că nu pot fi fericit altfel decât în armonie cu marele tot, pe care nu-l concep şi nu voi fi niciodată în măsură să-l concep, evident…de vreme ce, în sfârşit, în această ordine a lucrurilor, îmi asum rolul de reclamant şi totodată de garant, de acuzat şi de judecător, şi de vreme ce găsesc această comedie a naturii cu desăvârşire stupidă, socotind chiar umilitor din parte-mi să accept s-o joc…în calitatea mea indiscutabilă de reclamant şi de garant, de judecător şi de acuzat, condamn această natură care, cu atâta neruşinată îndrăzneală,

m-a făcut să mă nasc, să sufăr, o condamn să fie nimicită odată cu mine."(Dostoievski – *Jurnalul unui scriitor*) Cei extrem de sensibili, artiştii în genere, au aceste puseuri autodevoratoare. Nu punem în calcul cazurile de patologie psihiatrică gravă, cu pierderi de personalitate, unde vocea raţiunii este estompată complet. Un sinucigaş lucid este atins şi de un anume umor negru, după cum spunea Camus în *Mitul lui Sisif* (Editura pentru literatura universală, 1969), din care vom mai cita în cele ce urmează, *„un sinucigaş se omoară fiindcă este un vexat. Într-un anume sens el se răzbună. E modul lui de a arăta că nu se lasă înşelat.*" Cum, de altfel, în a sa lucrare *Existenzphilosophie,* Karl Jaspers (Heidelberg, 1946) referindu-se la istoricitatea omului, se rezumă la următoarele: *1.Realitatea umană este mişcarea între neant şi o entitate capabilă să includă în sine universul, dar fiinţarea omului nu e un dat prezent şi constatabil; 2. Istoria omului nu are vreo stare finală durabilă, nu are ţel. Orice împlinire e în acelaşi timp sfârşit şi pieire. Şansa de măreţie pentru om e condiţionată de clipă, dar nu de clipa purei procesualităţi, repetabilă în fiecare individualitate la nesfârşit, ci în acea clipă irepetabilă în care se realizează posibilitatea existenţei sale. O asemenea clipă nu survine în mod necesar şi poate să nu survină deloc. 3. Realitatea lumească nu devine o totalitate cu care s-ar putea identifica omul în aşa fel, încât să devină şi el de fapt real. Lumea reală e dată şi în acelaşi timp pierdută… reprezentările despre desăvârşirea întregului arată numai o armonie înşelătoare*." Dacă nu l-a citit pe Jaspers, Liviu Babeş trebuie să fi citit cu siguranţă cartea lui Camus. Artistul din el nu îşi putea concepe universul său pictural în lipsa unei explicaţii logice a sensurilor şi a absurdului existenţei umane. Tentaţia suicidară nu pleacă, însă, de aici. Simplul efort al lecturării şi asimilării unui text nu puteau fi suficiente, dacă avem în vedere elementele întregului scenariu al cărui autor este Liviu Babeş. Vom înţelege demersul lui sub alte auspicii, care nu ţin de strictul auto-consens privitor la… sensul lipsei de sens a vieţii pe pământ. Ar fi fost simplu şi pentru el, dar şi pentru noi, cei ce azi încercăm să decriptăm mesajul morţii lui eroice. Tot din Jaspers extragem, în economia disertaţiei noastre, ideea că *„individul, pentru a fi istorie, trebuie să fie unic, de neînlocuit, dat o singură dată*." Filosofia istoriei la

Jaspers este „luminarea existenţială” a libertăţii în succesiunea generaţiilor. (Bruno Wurtz – *Problematica omului în filosofia lui Karl Jaspers,* Editura Facla, 1976). Aici intervine în plină demonstraţie un nou element definitoriu, determinant al martiriului. A existat scopul gestului fatal, a existat motivaţia lui: libertatea pentru sine şi, după cum vom vedea, libertatea pentru semeni. Conştienţa că nimic nu se face în afara istoriei, decât sinuciderea fără sens – ca vocaţie a ideeii de profund absurd al existenţei –, l-ar fi putut determina pe Babeş să ia act că gestul lui va putea avea caracter demonstrativ, prin avertizarea sa ultimativă, la o oră de vârf în în plin efort sisific pe muntele acceptat de cei mulţi ca loc de distracţie, iar de el, unicul, ca loc de jertfire supremă, prin dispariţia lui Sisif, în faţa pietrei care trebuia oprită să se mai rostogolească la vale. Asasinarea lui Sisif, în acest caz prin autoincendiere, este poate explicaţia cea mai corectă şi mai aproape de adevărul greu sondabil, dar intuibil, al sufletului celui ce avea să părăsească această lume într-o manieră aparţinând mai degrabă lumii tragediei antice. Prăbuşirea trupului incendiat în josul pârtiei consemnează începutul sfârşitului contemplaţiei, atunci când Sisif, ajuns la liman cu stânca lui, are atâta timp cât să devină judecătorul cauzei sale, asistat sub privirea propriei memorii, care îi spune că va trebui să reia din nou, a câta oară?, urcuşul cu piatra care tocmai pornise la vale. „*Îl las pe Sisif la poalele muntelui. Ne întoarcem întodeauna la povara noastră. Dar Sisif ne învaţă fidelitatea superioară care îi neagă pe zei şi înalţă stâncile. Şi el socoteşte că totul e bine. Acest univers rămas fără de stăpân nu-i pare nici steril nici neînsemnat. Fiecare grăunte al acestui munte plin de întuneric alcătuieşte o lume. Lupta însăşi către înălţimi e deajuns spre a umple un suflet omenesc. Trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit.*” (A.Camus, *Ibidem*) Dobândirea libertăţii, a iluzoriei libertăţi, de a gândi la propria tragedie este în măsură să dezvolte sentimentul speranţei – în aceasta poate să constea fericirea închipuită. Numai că personajul nostru, întrupat pe meleaguri carpatine, aparţine unei alte situaţii, a celei de eşec, acolo unde dorul de înălţimi a dispărut complet. Sisiful de la poalele Tâmpei a ridicat piatra pentru a arunca cu ea în falşii zei, care îl obligau la regula zilnică a umilinţei. Este vorba despre un Sisif revoltat în manieră prometeică. Prăbuşindu-se,

Liviu Babeş s-a ridicat de fapt la înălţimea ameţitoare a zeilor pentru a judeca el însuşi imensa absurditate a unei lumi în care era obligat să trăiască. Sfârşitul contemplaţiei nu este altceva decât recuperarea conştientă a memoriei.

Aşa cum culturile din antichitatea preclasică au eşuat, antichitatea clasică a eşuat, imperiile antice au eşuat, imperiile moderne, de asemenea, aşa trebuia să eşueze şi comunismul, care se afla fatalmente în crepuscul din chiar clipa apariţiei lui pe scena istoriei. Cultura a promovat în esenţa ei ideea de fericire prin cunoaştere. Eşecurile succesive ale civilizaţiilor au determinat recunoaşterea că fercirea e în fond o utopie. Cu atât mai mult în comunism, unde devine nediscutabilă problematica fericirii, poate doar cu excepţia uneia de tip mistic, aşa cum am întâlnit-o la Nicolae Steinhardt. Întorcându-ne la eroul nostru, nu încape la îndoială faptul că sensibilitatea lui înnăscută a făcut capabilă receptarea cu mai multă acuitate a absurdului generat de o societate care propăvăduia fericirea colectivă. Este demonstrată formula aproape paradigmatică, că nu descoperi absurdul fără a încerca să redactezi un manual despre fericire. În această lume strâmtă, ambele stări coexistă în frăţietate, ele depind una de alta într-o reciprocitate perfectă şi continuă. Dacă (re)descoperirea absurdului poate genera uneori fericire, este clar că sentimentul de fericire naşte în mod sigur absurdul, pentru că fericirea nu există nelimitat, iar atunci când ea dispare intervine sentimentul nonsensului. Dar devine certă, cu această ocazie, inepuizabilitatea şi disponibilitatea omului la trăirea absurdului şi la revelarea fericirii, chiar aşa de limitată, desigur. Astfel că ambele stări fac din destin o problemă specifică a omului, care trebuie rezolvată între oameni. Destinul, iată, scapă de sub controlul divin. Stânca lui Sisif arată cât de „stăpân" e omul pe zilele lui. „*Încredinţat de originea deplin omenească a tot ce-i omenesc, orb care vrea să vadă şi care ştie că noaptea nu are sfârşit, el nu se opreşte niciodată*" (A. Camus - *Ibidem).*

Şi totuşi, stânca umanităţii se rostogoleşte întruna şi astăzi şi se va mai rostogoli cât timp va voi Cel de Sus. De aici încolo nu mai poate fi vorba de voinţa umană, când ne referim la destinul colectiv. De aici pleacă diferenţierea dintre actul sinucigaşului şi cel al mucenicului. În efortul nostru de a disipa

actul suicidar ordinar de cel cu caracter mesianic, ne-am adresat unei specialiste. Doamna Rodica Băciulescu este psiholog şi jurnalist de peste treizeci de ani. Cazuistica bogată pe care a tratat-o în paginile diverselor publicaţii o recomandă ca un bun analist al acestei tematici deosebit de sensibile. Redăm în cele ce urmează, integral, unul din articolele domniei sale.

***

De la sinucidere la actul eroic

Comportamentul autoagresiv sau conduita suicidară se referă nu numai la sinuciderea în sine, ci şi la alte fenomene care cuprind, gradat, trecerea de la gândire la acţiune. Idei de sinucidere (exprimate, dar, de multe ori, nemărturisite), ameninţări cu sinuciderea, veleităţi de sinucidere (cazurile „ratate", fie datorită intervenţiei altor persoane, fie utilizări inadecvate ale mijloacelor). În sens mai restrâns, sinuciderea poate fi definită că un act de autodistrugere globală de suprimare bruscă a propriei vieţi în mod intenţionat, voit şi conştient şi privind moartea ca pe un sfârşit total. S-a constatat că, în medie, se sincucid 30 de femei la 100 de bărbaţi (aceştia din urmă, mai ales, prin spânzurare, împuşcare, defenestrare sau chiar prin a-şi da foc). Psihologii Slater şi Roth propun pentru estimarea cauzelor de sinucidere câţiva factori mai des întâlniţi: depresia (cea mai frecventă), cu sentimente de vinovăţie şi inhibiţie psihomotorie, insomnii prelungite, debutul unei schizofrenii etc. Alcoolismul sau toxicomania, izolarea socială, reprezintă, de asemenea, cauze predominante ale suicidului. Media românească prezintă aproape zilnic cazuri de sinucidere, cele mai numeroase petrecându-se în Moldova şi judeţele Covasna, Harghita, Mureş.

Actele suicidare sunt adeseori întâlnite nu numai la depresivi ci şi la cei labili psihic, mai sensibili, dintre care sunt recrutaţi în mod special artiştii. Un caz deosebit de sinucidere cu carcater de eroism este cel al braşoveanului Liviu Babeş, care în perioada de sfârşit a dictaturii ceauşiste, ca semn de protest, şi-a dat foc pe una din pârtiile din Poiana Braşov. Dacă

ne gândim bine, și gestul muncitorilor din 15 noiembrie 1987, care în plină teroare comunistă, au îndrăznit să intre cu forţa în sediile partidului comunist să arunce şi să dea foc tablourilor dictatorilor, a fost un act suicidar. Ei puteau să fie împuşcaţi în orice clipă de trupele de securitate, dar nici „judecata" ce a urmat acestei curajoase manifestări nu a fost de loc lejeră pentru ei. A fost acesta tot un act eroic, pentru că a stârnit simpatie în întreaga lume, arătând lumii adevărata faţă a unei politici criminale. Gestul lui Liviu Babeş mi se pare, însă, de un tragism şi de un eroism ieşite din comun. Fiind artist, el poate ca făcut-o şi din considerente filosofico-estetice (a fi pictor într-o lume urâtă). Cercetătorii au admis că talentul, geniul sunt deseori înfrăţite cu nebunia, dar cu nebunia fecundă, cu frenezia fără de linişte a creatorului de valori artistice. Personal consider că gestul lui se aseamănă cu cel ale piloţilor kamikadze din Japonia, care se aruncau cu avioanele lor asupa inamicului, ştiind sigur că vor muri. Simbolul lor era floarea albă de cireş. Curajul lor mergea însă până la fanatism şi deveneau eroi numai în ochii unei anumite părţi a lumii. Într-o emisiune televizată, pe care am vizionat-o recent, intitulată „Sinuciderea este o boală", la care au participat un preot ortodox, un sociolog şi un filosof, s-a impus o concluzie şocantă: filosoful a conchis că actul suicidar nu este o boală ci o normalitate. Fără să vreau mi-am amintit atunci de fraza, devenită celebră, alui Albert Camus: „Nu există nici un lucru important în filosofie decât sinuciderea". Mi-am amintit şi de numeroasele reflexii cioraniene despre sinucidere.

Poate că Liviu Babeş nu a fost numai un erou ci şi un mare filosof, care la vremea lui a uimit lumea, atrăgând atenţia asupra lipsei de libertate, asupra imensei puşcării care devenise România lui Ceauşescu. Din punct de vedere psihologic (şi Liviu Babeş a dovedit-o din plin!) sinucigaşul este o fiinţă ambivalentă: doreşte să moară, dar în acelaşi timp poate să şi trăiască, dar nu în situaţia în care se găsea ţara lui atunci. „Voi muri şi voi fi liber!", cred că a fost ultimul lui gând. Din punct de vedere religios sinuciderea este cel mai mare păcat, dar iată, din punct de vedere filosofic este un gest de mare curaj. Psihologii şi psihiatrii consideră că pentru prevenirea actelor de sinucidere este nevoie ca cei în cauză să fie ajutaţi. Ei se simt foarte singuri şi au nevoie de a comunica cu semenii lor. Este posibil să nu mai fi comunicat nici cu familia lui la momentul respectiv. Pentru mesajul actului

său a stârnit o admirație generală, un respect deosebit din partea opiniei publice din țară și din străinătate, iar fapta sa este aproape irepetabilă. El și-a dat seama că este mai util societății prin distrugerea propriei ființe. Este, fără îndoială un erou, a lăsat oamenilor un mesaj cu valoare mesianică și de aceea nici nu poate fi vorba de vreo bănuială cu tentă patologizantă.

***

– V-ați mai văzut de atunci cu doamna psiholog?

– Da, i-am dat tabloul pe care și-l alesese. I-a scris și o poezie lui Cornel, în memoriam.

– Spuneți-mi, cum este să fii soție de erou- martir?

– Nu este ușor.

– Atunci în '89, din cauza terorii, toată lumea vă evita, fugea de dumneavostră ca de o ciumată. Dar după căderea dictaturii cum a fost?

– În primele luni, ianuarie-februarie-martie 1990, toată lumea ne asalta cu atenție, cu respect. Lumea se schimbase cumva.

– Vă ajută astăzi cu ceva faptul că sunteți văduva lui Liviu Corneliu Babeș?

– Nu mă ajută cu nimic. Câteodată îmi vine să mă ascund, să nu mă știe nimeni.

– Este România mai bună, mai umanizată, după sacrificiul lui Liviu?

– Nu știu ce să zic. Eu nu prea mai cunosc lumea, nu prea am contacte cu oamenii. M-am izolat, mă simt mai bine așa. Dar ceea este mai sigur, pot să vă spun că lumea este mai invidioasă ca oricând. A fost foarte greu atunci, este greu și acum, când ai nevoie, în plus, de șansă, de șansă mare. Altfel ești la fel de mic, de neputincios ca atunci, în 1989. Am câștigat un lucru important, însă: putem vorbi liber măcar. Cam puțin, totuși, pentru sacrificiul atâtor oameni la Revoluție. Chiar și pentru ceea ce a făcut Cornel este extrem de puțin. Un preț enorm pentru un rezultat, deocamdată, minor pentru marea masă a populației din România.

***

Martirul

Unul dintre tablourile absolut remarcabile ale lui Liviu Babeş – înfăţişând o peşteră, în care par pierdute, printre stalactite şi stalagmite, un adult şi o fetiţă ţinându-se de mână –, devine răscolitor prin mesajul transmis dincolo de moarte. „Grota cu măști” este ultimul tablou al lui Liviu Babeş. Pe versoul pânzei se pot citi: denumirea lucrării, anul 1989 și cuvântul ***ende*** (sfârșit). Lipsa unei scrisori explicitare pentru actul său fatal este foarte bine complementată de seria de picturi lucrate cu puţin timp înainte de acel martie 1989, care definesc mai bine decât un text scris motivele martirajului său. Părerile critice asupra valorii lor artistice le vom lăsa spre finalul cărţii, importantă este deslușirea caracterului lor mesianic, desprinderea din mesajul pânzelor a motivaţiei ce a determinat mucenicia de puţin mai târziu a artistului. Ne reîntâlnim cu mitul peşterii lui Platon (*Republica*), unde *„ni se prezintă o pilduire asemănătoare celei christice, arătarea adevărului în lume are, la Platon, o menire soteriologică. Este închipuită o încăpere subpământeană, o peşteră în care, încă din inocenţa copilăriei, vor fi fost aşezaţi, cu spatele la ieşire, mai mulţi oameni înlănţuiţi; ei privesc numai la fundul cavităţii. Lumina le vine de sus şi de departe – precizeză filosoful – de la un foc aprins undeva, înapoia lor. E acolo şi un ecran, un perete ca de bâlci potrivit jocului de umbre, pe acesta se vor purta, în zarea pornită de la pară, statui şi alte figuri, o perindare de chipuri şi siluete. Ele, aceste năzăriri, constituie aşadar singura lume văzută de cei înlănţuiţi în acel loc. Să presupunem, însă, că s-ar dezlega şi, răsucindu-se, oamenii aceia ar vedea deodată strălucitorul foc; n-ar înţelege nimic din acel joc al regiei şi culiselor, căci flacăra îi înţeapă şi-i orbeşte. Se vor mulţumi, deci, cu singura realitate nestingheritoare, a umbrelor ce înşeală. Totuşi, mai e de presupus că unul, care se dezleagă, va trece dincolo de foc şi ieşind afară din grotă va fi silit să privească soarele din faţă. El, cu toată grozava durere ce va simţi, a văzut acum adevărul şi ştie, în felul acesta, că toate cele*

*dinainte nu sunt decât deşertăciune şi năluciri. Omul nostru vede prin urmare ceea ce este şi e fericit, dar de ceilalţi, de oamenii lui aflaţi încă în noaptea iluziei lor, nu-i va fi cumva milă? Insul acela privilegiat simte, în consecinţă, porunca soterică şi, desigur, el va porni înapoi să-şi mântuiască fârtaţii. Dar, fatalmente, el va plăti, apoi această nesăbuinţă…" (*A. I. Brumaru – *Pariul cu legenda,* Editura Athena, 1995.) Nu pronunţa cuvântul fericire **Camu**s atunci când vedea tăcerea lui Sisif socotind că totul e bine? La fel ca şi celebrul personaj Kirillov al lui Dostoievski, ale cărui cuvinte au o relevanţă aparte, acum, în contextul acestei demonstraţii. „*În pofida atâtor încercări, vârsta mea înaintată şi măreţia sufletului meu mă fac să judec că totul e bine*". Ca şi în "Oedipul" sofoclian regăsim aici formula unei victorii absurde, acolo unde eroismul se întâlneşte cu înţelepciunea antică. Acest bine nu este un bine în sensul receptat la modul diurn, obişnuit, ordinar. Este un bine care pregăteşte şi justifică fapte de ale căror consecinţe se vor mira toţi cei care au obiceiul de a trăi banal şi în concordanţă cu iluziile şi nălucirile nopţilor lor de veghe la altarul unei existenţe păcălite şi stoarse de vlaga adevărului şi libertăţii autentice. Eroul consideră că e copt din punctul de vedere al ideaţiei sale. Calea sa de împlinire este una soteriologică, iar drumul spre împlinire se află în paharul pe care **Socrate** nu se sfieşte să-l bea, atâta timp cât daimonul lui nu îi opreşte gestul, ba chiar îl încurajează. Spectacologia acestei stări de bine trebuie să ia amplitudini de tragedie antică, în faţa unei asistenţe uimite şi ignorante, dar mântuibile prin revelaţia mărturiei.

Din mărturiile lui Diogenes Laertios aflăm că „*sinuciderea era moartea aproape normală a filosofilor greci de la Empedocle până în vremea elenismului.*" În acest timp Platon le-a oferit acestora un loc în Cetate şi sfatul hotărât de a renunţa la aceste proceduri violente. Aristotel le-a atras atenţia învăţaţilor cu potenţe suicidare că aparţin patriei şi nu au dreptul să o lipsească, prin sinucidere, de activitatea şi contribuţia lor. Valoarea aceastei norme a fost preluată şi de Sfântul Toma, dar se vede, aplicabilitatea ei aparţine unei societăţi ideale, de vreme ce filosofii aceia, oamenii în general, îşi pun capăt zilelor pentru că imperfecţiunea societăţilor în

care sunt obligaţi să trăiască le fac imposibilă o viaţă normală, fecundă. Omul nu a cerut la naştere o anume societate în care să trăiască şi nu înţelege de ce nu ar avea dreptul de a o părăsi printr-o metodă, chiar şi extremă, dacă acea societate nu mai are nici un sens pentru el.

Actul christic rămâne singurul în stare să vegheze rătăcirile omenirii, numai că sacrificarea Fiului Omului s-a făcut din afara Lui, ceea ce la Babeş nu se putea împlini. Pretorii comunişti nu ar fi acceptat jertfa publică, pentru că prin ea s-ar fi demitizat infailibilitatea statului ceauşist în crearea omului de tip nou. După cum am mai spus, la cel mai mic protest public Babeş ar fi fost arestat şi distrus în modul cel mai secret cu putinţă. În acest fel, actul de protest s-ar fi pierdut în neant, fără de folos masei necunoscătoare. Chiar dacă alăturarea lui Babeş de Iisus Christos pare blasfemiatoare, sinuciderea fiind unul din păcatele fundamentale stabilite de Biblie, este necesară o asemenea corespondenţă atâta timp cât vremurile contemporane celor două personaje erau atât de asemănătoare încât ajungem să ne mirăm şi noi, la rându-ne, de ce nu am fost martorii celei de-a doua veniri a Fiului pe Pământ! Sau unde au fost, în acest timp al terorii ceaușiste, acei martiri, acei eroi care să vină să lumineze peştera comunistă în care se aflau cele 23 de milioane de ignoranţi scalvizaţi? Poate că au existat, dar Securitatea a avut grijă să-i reducă urgent la tăcere și să-i facă dispăruţi definitiv şi în cea mai mare taină. Metodele folosite în scopul evitării la maximum al riscurilor apariţiei vreunui erou era din cele mai diverse şi mai infailibile. Delatoria generalizată oferea Securităţii mari posibilităţi de informare în legătură cu orice individ suspectat de orice tendinţă aflată în afara cadrului instituţionalizat, aşa încât se poate vorbi despre România lui Ceauşescu, fără teama de a greşi, ca despre o puşcărie de mari proporţii. Dar despre toate acestea, într-un alt capitol al acestui volum.

Liviu Corneliu Babeş a trebuit să moară! Această hărăzire nu îi aparţinea întâmplător, ba mai mult devenise o chintesenţă a tuturor condiţiunilor necesare împlinirii unei morţi eroice într-un timp al lașităţii extreme, al surogatelor de tot felul și al depeizării conştiinţei istorice și religioase. Poporul român, prin caracterul său ambiguu – fatalist și exuberant în

același timp, dar și extrem de tolerant cu evoluția propriei spițe (să fie o cauză lipsa unei coerențe național-istorice care să suporte o comparatistică și o contextualizare corespunzătoare într-o cronică oficială și consensual adoptată, prin documente și realitate istorică, a Europei civilizate?) –, a găzduit cea mai dură dictatură post-stalinistă de pe mapamond. Condițiile generale, socio-politico-psihoculturale, au generat modelul lumii lui Orwell, din păcate „Ferma" lui Ceaușescu depășind cu mult imaginația unui scriitor care a făcut carieră în lumea civilizată. Și despre acestea vom vorbi într-un alt capitol al cărții, important rămâne semnalul oferit cititorului spre edificarea ideii de sacrificiu într-un mediu teribil de ostil oricărei inițiative cât de mici, darămite a contestării și damnării!!!

Liviu Babeș s-a născut apodictic, odată prin gena artistului, și apoi, prin plasarea nașterii lui într-o lume flămândă de adevăr, într-o lume flămândă de-abinelea, peste stupefacția unei culturi de școală primară care explicita cu obrăznicie că oamenii născuți în acele timpuri și pe acele melaguri sunt cei mai fericiți de pe lume. Un artist cu conștiința nepătată, dar pătruns de miracolul vieții în labirintul fără de scăpare al utopiei comunismului antiuman și anticultural, ar fi avut doar două șanse: să fugă din labirint, ceea ce ar determina îmbrățișarea unui egoism mai mult și mai searbăd decât cel schopenhauerian, sau să moară cu sau fără rost. Prima variantă, cea mai comodă, era posibilă cu condiția unei solidarizări cu consorți asumați ca prieteni intimi, de ceea ce Liviu nu a avut parte. Fiindcă era împotriva firii lui să facă filosofie luxuriantă într-o latrină națională! Pictorul Liviu Babeș avea la îndemână toate căile de a înțelege și copia lumea. Lucrările lui demonstrează o disponibilitate uluită și doctă totodată, în a releva conținutul concret al lumii care îl asista și pe care o asista. Animalizarea, prin reducerea idealurilor umane la principiul necesarului zilnic alimentar, i se părea, desigur, cea mai grotescă umilință posibilă. Se regăsea în suferințele nevinovaților de la Auschwitz, a căror singură vină era că sunt evrei. Condiția de român demonstra o oportunitate aproape desăvârșită în explicitarea suferinței din punct de vedere național, rasial. Iată, rușii au urât întodeauna românitatea din cauză că ultimii au refuzat prin latinitate desăvârșirea panslavismului până la Mediterana. De

aceea, comunismul, introdus cu șenila în România, a fost atât de atroce și atât de antinaţional. De aceea, reacţia lui Ceaușescu a fost atât naţionalistă și de inutilă electoral, dar atât de utilă ca imagine internă și internaţională, fiindcă a înlocuit rusificarea cu un cult al eroului naţional, mai deșănţat și mai acultural decât orice prevedere cât de cât echilibrat-culturală. Vorbind despre condiţia de a fi român, lui Babeș i se părea a fi o pedeapsă. Soţia lui, o unguroiacă plină de principii și bun simţ, îi oferea pe tavă o comparaţie a demnităţii zilnice, despre care afla că nu e la fel la toţi cetăţenii români. Ce alt exerciţiu de sinceritate îi trebuia atâta timp cât știa că numai în România demenţa devenise politică de stat. Că numai în România demenţa era aservită cu atâta sârg și fanatism de slujeri plătiţi prea bine pentru a-și trăda, la nevoie, și părinţii. De dragul unor arginţi, procente mari de indivizi deveniseră Iude, nu mai puteai să te bucuri de o glumă sinceră de frica turnătorului de aproape, de o părere limpede asupra unei cărţi de frica vreunui "critic" venit cu delegaţie. Nici nu se mai punea la calcul foamea din viscere și lipsa vatei din farmacii. De la furculiţă la sex, de la gânduri la ideal, de la credinţă la speranţă, toate acestea aveau o singură dominantă: teroarea directă sau insinuată, spaima că dacă nu reușești să devi comunist în fapte și în simţiri vei fi spulberat, tu și familia ta, și urmașii tăi, ca într-un blestem biblic, consemnat cu rigoare și cinism diabolic, într-un bestial manual al NKVD-ului sovietic, înlocuitorul ocultat al Scripturii, care era arsă în fiecare zi pe rugul unui sistem mai crunt ca niciodată în istoria umanităţii. Și chiar dacă tezele ceaușiste mimau independenţa naţională, principiile moștenite de la ruși erau păstrate cu sfinţenia demonului acolo, în plina ideologie care vestea triumfătoare jertfa veșnicelor generaţii sacrificate în numele unor idealuri complet străine spiritului valah. „Generaţia de sacrificiu", puahh, ce sintagmă nenorocită! Era clar, trebuia să caute cea de-a doua soluţie: să moară!

Să facem o mică paranteză. Acuzaţia de rusofobie ar putea transpare în orice clipă. Această carte nu își propune să judece naţiuni. Ar fi mult peste posibilităţile de moment ale autorului. Dar libertatea odată obţinută, a discursului desigur, oferă această posibilitate remarcabilă de a tranșa aprehensiuni trecute, de a le clasifica și preda viitorimii cu lejerul gest al celui

ce a întâlnit din plin realitatea și care azi se hrănește exclusiv din amintiri. Este o parabolă în toată această mărturisire. Teama de unguri, sau de ruși cu deosebire, a fost creaţia propagandei dintodeauna. Aruncând pe vecini cu noroi se încerca escamotarea propriilor neputinţe naţionale, deși, fie vorba între noi, și (h)unii și alţii ne-au făcut atâta rău cât numai românii știau să îndure. Dar ne-au făcut și bine.

Atâta bine a primit și Liviu Babeș cât a simţit binele Kirillov, celebrul personaj al *Demonilor* lui Dostoievski**,** Editura Cartea românească, 1981**,** (asta pentru a nu fi acuzat de rusofobie!). „*Sunt nefericit pentru că sunt silit să-mi afirm libertatea*”. O spune lumii care îl va admira pentru gest, o lume deprinsă deja cu strălucirea măreţiei omenești, dar asta în utopia sinucigașului, care vede în propriul sacrificiu un mod unic și sublim de descătușare a semenilor lui. Camus îl vede pe Kirillov ca pe un posesor al singurei șanse. „*El trebuie, așadar, să se omoare din dragoste pentru omenire. Sinuciderea lui este o sinucidere pedagogică. Totuși, deși răstignit, el nu va fi înșelat. Rămâne omul-dumnezeu, cunoscându-și moartea fără viitor, pătruns de melancolia evanghelică*”.

O absurditate fără seamăn transpare din acest pasaj, deși în aparenţă totul are sens și motivaţie. Întâi, efectul gestului suicidar nu va putea fi urmărit de făptuitor din cauza propriei morţi, și apoi, el știe că autosuprimarea lui este, de fapt, sfârșitul unei aventuri spirituale. Și totuși, „*Kirillov rostește un cuvânt la fel de vechi ca și suferinţa oamenilor: totul e bine!*” Fără îndoială, înainte de a-și urma destinul, în mintea lui Liviu Babeș exista deja premisa acestui bine, care i-a dat curaj și justificare. Era singurul mod de a înfrunta absurdul prin negarea lui. Acesta trebuia să dispară odată cu el, cu Liviu Babeș – eroul, devenit astfel printr-o simplă, dar ce dureroasă și profundă, concluzie dostoievskiană: „*Dacă credinţa în nemurire este atât de necesară făpturii omenești, înseamnă că ea reprezintă starea normală a omenirii. Astfel fiind, nemurirea sufletului omenesc există în chip neîndoielnic.*” Odată lămurit acest aspect al curajului autodesfiinţării, urmează să demonstrăm din ce punct anume începe mucenicia. Altminteri nu am face decât apologia suicidului, cu acel surâs pe buze determinat de pacea instaurată de un Camus și, de ce nu, de un André Gide sarcastic

și (rar) suficient în *Prometeu rău înlănţuit* (Editura pentru literatură universală, 1969), acolo unde noţiunea actului gratuit presupune luarea unei decizii, a unei atitudini și demonstrează, ca o consecinţă, incapacitatea omului de a sonda intenţiile divinităţii. Spunând „dă-i Cezarului ce-i al Cezarului" omul se conformează unui percept biblic, înăbușindu-și libertatea. „*Caut formula religioasă sau morală sub care să-mi pot adăposti opoziţia: să te devotezi vulturului și…atât. E tot ce am găsit mai bun!*" Dar în timp ce sacrificiul lui Prometeu nu face decât să înfrumuseţeze vulturul, acel vultur care își păstrează indiferenţa și cruzimea, sacrificiul lui Babeș are pecetea unei negări sacramentale. Să nu dai Cezarului toate drepturile ce i se cuvin. Cu obrăznicia tiranului, încurajat paradoxal pentru anticreștinismul său din paginile sfinte, o populaţie de peste 23 de milioane, creştină și chiar habotnică, era pedepsită printr-o posibilă dispariţie. Un genocid organizat programatic s-ar fi desfășurat până la disoluţia fizică a membrilor acestei societăţi, fiindcă despre genocidul cultural-spiritual se vorbea deja ca despre o împlinire. Până unde putea ajunge devoţiunea românului pentru „Cezar", atâta timp cât era supus vizibil unei agonii programate? Devenea absurdă însăși menirea de a fi om pe acest pământ hăituit de minciună și foamete. Îndrăzneala de a-l contesta pe cel apărat de perceptul biblic însemna asumarea unei libertăţi fără seamăn în acele timpuri ale dogmatismului necreștin, care trebuia apărat cu argumente creștine. Sindromul patetismului constatator (pentru că devenise o victorie personală aflarea adevărului) se putea manifesta cu prisosinţă în gestica artistului creator de frumos, dar nu avea relevanţă în spatele pânzei, acolo unde începea grija și grijania, spaima și necredinţa în penelul fără de culoare (vopselele sunt scumpe și, pentru a le cumpăra, faci atâtea compromisuri…), sentimentul cald și cafeniu că totul pute în jur (o tainică ajustare la felul de viaţă fiind umorul insolvabil al românului optimist și putrefact). Și apoi, ochii copilei care nu înţelegea nimic și care nu avea nici un viitor în această budă publică cu numele de Republica Socialistă România! Era deja declanșată scârba, iar protestul stătea să irumpă de sub pielea prea întinsă de așteptare și de nesomn. Dacă se putea vorbi despre o anumită patologie a lui Babeș, da, acum ar fi existat așa ceva. Devenise clar că lipsa

de alternativă la această scârbă de proporţii se transformase în disperare, or disperarea neîmpărtășită poate conduce la patologii din cele mai diverse. Aici, în acest punct a fost atinsă curba maximă a edificării soluţiei finale pentru ieșirea din scena acestei istorii putride de către cel ce avea să devină un extraordinar erou al unor timpuri anemizate de orice avânt cu caracter soteriologic. Liviu Babeş şi-a mărturisit disperarea, a împărtășit-o semenilor lui, ieșind din această criză în deplina demnitate a actului asumat ca responsabilitate conștientă.

Vorbeam într-un capitol anterior despre calitatea intelectuală în genere a sinucigașilor. Spuneam că moartea deliberată este rezultatul unei negocieri cu posibilitata de a rămâne și cu șansele noi apărute prin extincţie. Or, o asemenea analiza nu este cu putinţă firilor primitive, sau cu o cultură submediocră, deși și din rândul acestora sunt recoltaţi destui sinucigași. Te poţi ucide din cauza unor datorii neplătite, din cauza vreunei boli incurabile, din disperare că amanta/soţia a comis un adulter…Aceste motive nu necesită cine-știe-ce pregătire intelectuală și, de aceea, gestul final al acestora nu face decât să dezvolte dezgustul general faţă de aceste procedee. Însă, atunci când actul suicidar devine explicitat ca o formă de înaltă spiritualizare a vredniciei sau a nevredniciei de a fi, martorii funestului gest – devenit reparatoriu pentru sinucigaș – încremenesc în faţa măreţiei morţii și a problematicii ei, ce rezidă ca subtext al voinţei individuale de a fi liber pe propriul destin, în ciuda avertismentului divin de a renunţa la această formă de eliberare printr-o libertate exacerbată, violentă, letală. „*Oamenii sănătoși și mediocri nu au o experienţă a agoniei și nici o senzaţie a morţii. Ei vieţuiesc ca și cum viaţa ar avea un caracter de definitivat…Omul normal lipsit de înţelegere metafizică nu are conștiinţa intrării progresive în moarte, deși nici el și nici alţii nu scapă acestui destin inexorabil. Unde conștiinţa a căpătat o autonomie de viaţă, revelarea morţii devine atât de puternică încât prezenţa ei distruge orice gen de naivitate, orice elan de bucurie și orice voluptate naturală. Este ceva pervers și infinit decăzut în a avea conștiinţa morţii. Toată poezia naivă a vieţii, toate seducţiile și farmecele ei apar vide de orice conţinut, precum vide apar toate proiectările finaliste și iluziile teologice ale omului*”

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*, Editura Humanitas, 1990) Aici ne întâlnim la modul aproape perfect cu simptomatologia eroului nostru. Pe fondul acestei recunoașteri intime a propriei capitulări în faţa unei vieţi nici măcar lacomă cu el, dar… rapace cu neîmplinirea și sentimentul frust de minciună generalizată, pregătirea pentru moarte devenise o alternativă serioasă a viitorului său. De aici încolo, tentaţia oricăruia de a mixa în contextualitatea eventualei culpe a lui Babeș și ceva nebunie, va fi oprită brutal de secvenţa soluţiei finale. Îndelunga agonie, la care era predispus prin criza de identitate artistică într-o lume străină de valorile autentice, nu făcea altceva decât să-i demaște nulitatea și insignifianţa (bineînţeles!) vieţii, rădăcinile ei iraţionale. Dar nu putea muri sfâșiat de îndoiala lipsei de sens, de absurditatea de a se fi născut inutil. Dacă nu exista pentru el o altă ieșire din grava criză existenţială în care intrase, măcar să genereze efectul unei motivaţii peste orice lacrimă și regret. Ne închipuim numeroasele scenarii puse în scenă de ochii și sufletul lui de pictor, din care trebuia să reiasă clar, fără echivoc, protestul și sfidarea lui adresate unei orânduiri viciate de lipsa oricărei logici cu tendinţe umanitare. Suferea peste măsură, fiindcă simţea cum i se irosește viaţa în faţa aceluiași perete al plângerii ateu pe care stăteau frumos aliniate, în cel mai prefect stil kitschist cu putinţă, cuvinte nobile și înalţătoare, dar lipsite de conţinut spiritual-uman. Numai cei care suferă cu adevărat pot fi capabili de o seriozitate infinită și de o hotărâre lipsită de echivoc în ceea ce privește damnaţiunea și voluptatea oferite de ea, ca alternativă la rest. Există, ca fond, frica de moarte, desigur, dar odată hotărâtă grăbirea ei, alegerea modalităţii de a sfârși devine un substitut al fricii. Din grija sa pentru amănuntul spectacolului final, frica de moarte se transformase într-o măreţie absolut acaparatoare, singura care îl mai putea anima în acea lume amorfă, stupidă și lașă. Trebuia ca prin moartea sa să demonstreze lumii ignorante și indiferente că nu toţi oamenii din România sunt lași și ticăloșiţi, că se mai poate spune NU lumii absurdului lui…Ceaucescu. Preţul plătibil era suficient de generos pentru obţinerea unui efect mult mai distrugător decât al unui kamikadze. Ceaușescu și clica trebuiau să fie pedepsiţi prin moartea de mucenic a lui Liviu Corneliu Babeș tocmai pentru a arăta lumii că adevăratul erou al epocii

de aur este un alt ales al destinului, din prea multa suferinţă generală, și nu aparţinătorul unei nebunii paranoice, ce trebuia adorat de un popor îmbolnăvit cronic prin acceptarea adulaţiei și delatoriei ca moduri de supravieţuire – această boală, asupra căreia plutea bănuiala că va fi fatală neamului întreg. Românii care refuzau să moară trăind sub comunism evadau prin… moarte sau prin fugă, iar cei care acceptau tacit situaţia erau muribunzii epocii de aur, agonizanţii uneia din cele mai genocidale societăţi ale istoriei. *„Cine n-a avut sentimentul acelei teribile agonii, când moartea se înalţă în tine și te cuprinde ca un aflux de sânge, ca o forţă interioară imposibil de stăpânit și care te domină până la sufocare sau când te strânge ca un șarpe provocându-ţi halucinaţii de groază, acela nu cunoaște caracterul demonic al vieţii și efervescenţele interioare din care răsar marile transfigurări" (*Cioran - *Ibidem)* Finala, măreaţa transfigurare a lui Liviu Corneliu Babeș avea să fie predestinarea lui, opera de artă fundamentală a creaţiei lui picturale cu mesaj mesianic. Albul imaculat al zăpezii va asista arderea mielului, căci cu foc s-a gândit să picteze, cu această culoare vie și instabilă, unică și purificatoare. Iar mielul să fie EL, iertat fie pentru ambiţia de a și-L însuși pe Christos ca model, doar el nu se va sinucide, cine știe, poate vântul îl va stinge în timpul năvalei lui peste schiorii amuţiţi, sau poate vor veni oamenii, în sfârșit Oamenii cu „O" mare, care se vor îngrijora de suferinţa unui seamăn de-al lor și îi vor sugruma mistuitoarea flacără de pe trupu-i martirizat. Iar dacă va muri, Christos îl va ierta negreșit, pentru că el, Liviu Babeș, s-a suit pe schiuri și a ars și pentru a opri dărâmarea satelor și Bisericii în România și, dacă nu s-a găsit nici un popă să se așeze, având crucea în mână, în faţa buldozerului de la Sfânta Vineri din București, o va face el cum știe mai bine. Va arde pentru toată nebunia ţării care l-a zămislit, nu numai în numele martirilor care au lipsit întru salvarea satelor, și bisericilor, și conștiinţelor, și libertăţii de muri ca un mucenic pentru motivaţia biblică a existenţei lui triste, dar cu un destin final atât de înălţător. Va arde frumos, ca un brad de Crăciun, și va murmura rugăciuni și pentru iertarea lui Ceaușescu, pentru că cineva va trebui s-o facă și pe asta! Dumnezeule, el, pictorul Liviu Corneliu Babeș va arde ca o torţă vie pentru luminarea unui viitor mai bun fiicei lui, copiilor amărâţi ai patriei lui

ignobile și nerecunoscătoare! Va arde și va fi liber! Va fi o torţă pentru luminarea tuturor torţionarilor.

„Întregul farmec al flăcărilor este de a cuceri printr-un joc ciudat care este dincolo de armonie, de proporţie, de măsură. Nu simbolizează avântul impalpabil al flăcărilor, graţia și tragedia, naivitatea și disperarea, voluptatea și tristeţea? Nu este în transparenţa lor consumatoare, în imaterialitatea lor arzătoare, ușurinţa și zborul care rezultă după marile puteri purificatoare, după marile arderi lăuntrice? Aș vrea să fiu ridicat de elanul și transcendenţa flăcărilor, să fiu aruncat de impulsul lor insinuant și fin, să plutesc într-o mare de flăcări, să mă consum într-o moarte eterică, într-o moarte de vis. Frumseţea stranie a flăcărilor este de a da iluzia unei morţi sublime, a unei morţi pure, asemenea unui azur auroral. Nu este caracteristic că vorbim de moartea în flăcări numai la fiinţe înaripate, ușoare și graţioase? Moartea în flăcări o vedem ca o ardere de aripi, o moarte imaterială. Oare numai fluturii mor în flăcări? Dar aceia care mor de flăcările din ei?" (Emil Cioran – *Frumusețea flăcărilor*, Ibidem)

***

– Dacă ar fi supravieţuit lui martie 1989 și Revoluţiei din decembrie, cum credeţi că s-ar fi descurcat astăzi Liviu?

– Avea un spirit deosebit de întreprinzător, era activ și pasionat. Dar nu sunt sigură că ar fi reușit. E chestie de conjunctură, trebuie să ai acel stil care pe soțul meu îl enerva foarte tare la unii din colegii lui de la „Prefabricate". Din păcate, oamenii nu au avut cum să se schimbe. Nu te poţi lepăda de comunism ca de niște haine. Gata, le-ai dezbrăcat, ţi-ai luat joben și ești capitalist. De-aia azi sunt unii extrem de bogaţi, iar marea majoritate este aproape muritoare de foame.

– Și, totuși, a meritat sacrificul lui Liviu Babeș?

– Eu am spus întodeauna că soţul meu a fost programat pentru un semnal. Ceea ce este clar e că pentru noi, familia lui, nu a meritat sacrificiul. Un copil să rămână fără tată nu e un lucru ușor. Suntem sărace amândouă, avem serviciu, dar Gabi câștigă extrem de puţin și are o muncă traumatizantă psihic, făcând asistenţă socială la toţi defavorizaţii sorţii, ea care are sufletul atât de afectat de moartea tatălui ei. Și pentru munca

asta câştigă umilitor de puţin. Totuşi, în ansamblu, este clar că am avut parte de schimbare şi, încet-încet, în ultimii ani s-au câştigat multe în sensul drepturilor omului. Acum poţi încerca să fii bun, să ai valoare, dar dacă nu ai şansă nu te poţi afirma. Alţii, care nu au nimic de spus, sau au fost duplicitari şi atunci şi acum, astăzi sunt realizaţi. Majoritatea celor care s-au ajuns nu au nimic în ei. Îi vezi în limuzine mai scumpe decât casele, dar şi cu case de vis, şi când începi să vorbeşti cu ei constaţi că nici nu au suflet. Sunt mari şi tari, iar tu eşti mic, mic, şi nu ai decât dreptul să îi priveşti. Atât! Cu ce au fost mai buni oamenii aceştia decât alţii să merite atâtea drepturi şi bogăţii?

– Este aceasta o mare tristeţe, care îţi dă dreptul să crezi că totul este inutil. Din păcate, dreptatea în lume are reguli de neînţeles. Aţi făcut vreo cerere la C.N.S.A.S. pentru a-i vedea dosarul lui Liviu?

– Nu am făcut nici un demers. Am fost odată până la poarta S.R.I.-ului, dar n-am îndrăznit să intru. Dar nu se ştie dacă dosarul mai e la Braşov.

– Îmi amintesc de timpul când eram redactor şef la cotidianul „Mesager" din Braşov şi iniţiasem o anchetă privind cazul Babeş; veneau la mine tot felul de „oameni de bine" şi-mi spuneau: „Ce faci domnule, te ocupi de un nebun?" „Ce nebun, le ziceam eu, Liviu Babeş est un erou!" Mi-am dat seama că unora nu le convenea ca Babeş să fie aşezat în rândul lumii în ipostază de erou, cu atât mai puţin de martir. Au lansat zvonul cu nebunia pentru a-l compromite definitiv. Există, probabil, culpe legate de adevărata faţă a morţii lui Liviu, există poate şi mustrări de conştiinţă. Pot exista chiar temeri pentru ceea ce s-a întâmplat din clipa în care l-au suit în maşina salvării. Aici este un mare semn de întrebare! Aceiaşi oameni de ieri, care aveau puterea de a hotărî, au rămas în mare parte şi azi. Turnătorii de ieri sunt onorabilii de azi, şi vreau să vă spun că Ceauşescu a creat o armată uriaşă de delatori.

***

Delatoria salvează România

Până unde mai putea merge îndrăzneala lui Ceaușescu? Să dai nenorociţilor de români existenţă cu raţia… Mâncarea, da, atât de puţină și atât de proastă calitativ, era parcă adusă din cine știe ce fel de siberii, nu din grânarul Europei. Mâncau românii orice, chiar și gheare de pasăre. Își amintește cu scârbă de sistemul de transmitere a informaţiilor printre gospodinele din scara blocului lor. „Vezi că au băgat adidași la alimentară. Mâine dimineaţa aduc vin la kil și făină trei nula. Da' nu spune la toată lumea, că n-o să ajungă la toţi!" Hainele fiicei lui trebuiau schimbate, fata creștea văzând cu ochii, dar cu pile mai poţi găsi ceva „de Doamne-ajută", că fata e frumoasă și musai să fie frumos îmbrăcată. Totul ar putea fi mai suportabil dacă peste toată mizeria asta nu ar trona cu nesimţire propaganda nerușinată a partidului: Grija pentru om, cel mai important capital este omul, și așa mai departe, numai că omul este al lor, nu al nostru, al populaţiei ăsteia inerte și lipsite de demnitate... Televiziunea, așa-zis naţională, radioul, infectate de paraziţii ideologiei minciunii, deveniseră inutile. Muzica patriotic-revoluţionară și cea populară în exces te obligau să uiţi că ai asemenea aparate prin casă. Doar *Europa Liberă*, *BBC*-ul, *Vocea Americii*, seara, în regim de conspirativitate… Da' cu teamă trebuia să asculţi, pentru că pretutindeni erau turnătorii, ce pentru vreo ciozvârtă te puteau nenoroci. Oamenii acestei ţări s-au transformat în niște urechi dotate cu tub digestiv. Mânâncă, respiră, se înmulţesc în scopul potejării și promovării exclusive a simţului auzului. (În anul 1980 Liviu Babeș crează pictura intitulată „Obelisc", imaginea unui absurd monument dedicat urechilor.) Cei mai mulţi trăgeau cu urechea la posturile de radio interzise, în așteptarea vreunei vești mai bune, iar alţii trăgeau cu urechea la cei care trag cu urechea, fiindcă asta era menirea lor. Ticăloșia semenilor a transformat societatea de la poalele Carpaţilor într-o naţiune de delatori.

Nimeni nu mai avea încredere în nimeni. Și atunci, se tăcea mocnit. Alţii lăudau leșios această prostituată nespălată care era ideologia comunismului victorios la orașe și sate, de frică, din interes sau din șantaj. Dar nimeni nu credea sincer în minciuna aceea fardată violent și parfumată direct peste jegul și transpiraţia urât mirositoare a neadevărului vârât cu sila în sufletele oamenilor. România devenise o inimaginabilă lume a urechilor ciulite. Astăzi, aceiași oameni se luptă cu viitorul ca și cum nu ar fi ticăloșit niciodată. Doamne, unde mai este dreptatea?

***

– Vă fac o mărturisire pe care nu am mai facut-o nici unei persoane din afara familiei. Cumnatul meu, cel care venise la spital înaintea mea, a păţit o mare transformare după acel eveniment. El, de atunci, nu s-a mai simţit bine cu sănătatea niciodată. Tot timpul se plângea că nu simte bine, era ciudat în comportament, era bolnav tot mereu. Până la urmă a murit de artrită, dar s-a chnuit destul, sărmanul.

– Înainte de moartea lui Liviu era bolnav?

– Nici vorbă. Era mai sănătos decât fratele său. De aceea v-am spus că sunt liniștită pentru că nu am insistat să-l văd pe Cornel mort. Eu aveam obligaţia să-mi cresc copilul.

– Ce credeţi că ar trebui făcut pentru memoria soţului dumneavoastră?

– Ce să mai facem? Nu știu ce să zic.

– Bine, dar sunteţi de acord că gestul lui Liviu nu poate fi dat uitării pur și simplu numai pentru că există printre noi ipocriţii care își urmăresc cu nesimţire doar interesul propriu de a acumula cât mai multă avere, dar mai ales sunt atenţi să-și ascundă trecutul care i-ar incrimna definitv. O naţiune întreagă îi este datoare cu un respect profund. Acest om a murit pentru libertatea naţiunii, care azi nu are dreptul să uite acest sacrificiu enorm. La atâţia ani de la moartea lui, Babeș este înmormânat într-un loc cumplit de anonim, pierdut printre miile de cruci ale unui cimitir imens. Nu are un monument cât

de cât, iar la locul martiriului, o cruce de fier modestă aduce aminte trecătorului ocazional de cel ce a fost omul-torţă*.

– Așa este. I-am făcut mormântul cu slabele mele puteri financiare, i-am pus o ramă simplă din beton și o cruce din mozaic. O placă albă, simplă, numele lui și…atât. Acuma chiar că mă gândeam să-i pun deasupra placă. Este prea departe și mi-e greu să vin să îngrijesc florile. Vedeţi, cei care au murit la Revoluţie au fost înmormntaţi în Parcul Central. E drept, au venit și la mine într-un timp să mă roage să fiu de acord să-l mut și pe el acolo.

– Cine a fost să vă facă propunerea asta?

– Cred că cei de la „15 Noiembrie", ei săracii au făcut an de an ceremonii de aducere aminte. Le-am spus că nu am nimic împotrivă să-l deshumeze. Ei bine, nu s-a mai întâmplat nimic de atunci.

– Probabil, cineva nu a fost din nou de acord ca Liviu să stea acolo unde îi este locul, adică în amfiteatrul eroilor neamului.

– Am trecut deseori prin parcul acela, am citit plăcile funerare. E acolo o fetiţă de 4 anișori, care a murit săraca ucisă de un glonte rebel, fiind în pat alături de bunica ei. Și mi-am zis că dacă copila aceasta este considerată erou pe bună dreptate, atunci de Cornel ce să mai zic? Mare tristeţe am în mine văzându-l pe soţul meu uitat pe nedrept de cei care au organizat acest loc de odihnă din centru orașului pentru eroii-martiri ai Revoluţiei. În fond, Cornel a deschis în 1989 Revoluţia Română Anticomunistă! Nu poate nimeni contesta acest lucru. Făceam o comparaţie cu fetiţa aceea, Dumnezeu s-o odihnească în pace!, că-mi pare rău că nu a mai apucat să crească și ea mare, că a murit din pură întâmplare și e considerată Erou al Revoluţiei Române. Eram nedumerită, și mai sunt și acuma: oare aceasta înseamnă că Babeș nu este considerat un erou? Vedeţi dumneavoastră, dacă nu și-ar fi

*În prezent, în curtea Bisericii din Poiana Brașov, s-a început un mic monument, care reprezintă efigia în bronz a martirului Liviu Babeș, loc de pelerinaj și comemorare anuală.

pus alături de el hîrtia aceea galbenă, aş fi stat în banca mea tot restul vieţii, dar mesajul acela a răsturnat toate opiniile despre doar o banală sinucidere, ce e drept spectaculoasă.

***

Parcă o uriașă roată a lumii se prăbușea la vale

Liviu Babeș încerca din nou o senzaţie de greaţă organică. Îi venea să vomite la gândul că, odată întors la cele zilnice, ar trebui să revină la ritmul blestemat al aceastei vieţi mizerabile, fără nici o ieșire, fără nci o speranţă. Știau, oare, toţi acești schiori din Vest despre pătimirile românilor? Zgomotoși și indiferenţi la suferinţele inimaginabile din România, turiștii veniseră pentru preţurile derizorii plătite pentru sejururi copioase. Simţi, deodată, că se sufocă, parcă respira aerul absurd al unei încăperi etanșe cu pereţi de sticlă. În același spaţiu se aflau două categorii de oameni: unii liberi, involţi, fericiţi. Alţii, hărăziţi suferinţei, minciunii, terorii. În același areal imaculat, îngerii și diavolii schiau împreună cu inconștienţă. Imaginea dantescă îl tulbură peste măsută. Se hotărî brusc! Își pipăi buzunarul de la hanorac, unde ţinea sticluţa cu benzină și bricheta. Simţi, totodată sub haină, fâșâitul hârtiei cartonate pe care își scrisese mesajul…La picioarele lui se desfășura pârtia în toată splendoarea ei. Furnicarul acela de turiști îi oferea o încredere extraordinară, intuia că domină întreaga vale, simţea că gestul îi va fi înţeles în deplinătatea semnificaţiei lui reale, că lumea aceea inconștientă va afla, în sfârșit, adevărul despre crunta nenorocire ce se abătuse asupra românilor. Despre evreii din lagărele morţii nu știa mai nimeni în anii celui de-al Doilea Război Mondial. Mașina de propagandă nazistă funcţiona perfect. Aceeași mașinărie o foloseau acum comuniștii, aceleași metode și aceleași, parcă, soluţii finale. Care era deosebirea dintre fascism și comunism? Nici una! Dar el, Liviu Babeș va

arăta lumii atrocităţile celui mai inuman regim din această parte a lumii. El va trebui să atragă atenţia că România nu este un rai, așa cum îl văd străinii, România este un lagăr în care pedepsiţii sunt cei 23 de milioane de deţinuţi, condamnaţi pe viaţă pentru infracţiunea de a se fi născut aici! Da, acum e momentul! Mai privi odată în jur. Își rezemă privirea pe ochii unui băieţel, ce tocmai îi zîmbea. O văzu prin el pe Gabriela a lui, și îl apucă o milă infinită. Scoase din buzunar sticluţa și se stropi cu ea, începând cu creștetul capului. Pe moment îl încercă un zâmbet chinuit. Parcă era la Paște, la stropit… Aprinse bricheta. Când simţi arsura aceea profundă și crâncenă își dădu drumul la vale, pe schiurile care ţâșniră sub greutatea convulsionată. Spre mulţimea aceea policromă se îndrepta o torţă vie!

La mijlocul pârtiei, acolo unde mulţimea schiorilor era mai mare, cineva a strigat. Un ţipăt de femeie, gutural, într-o engleză stâlcită de emoţia clipei. „Arde, priviţi-l cum arde! Doamne, Dumnezeule, faceţi ceva!”. Corpul cuprins de flăcări devenise o vâlvătaie, alimentată de oxigenul provocat prin rapida deplasare. Parcă o roată a lumii, incandescentă, se rostogolea la vale! Deja, Liviu Babeș dădea semne că se va prăbuși. A deviat spre stânga, spre liziera de brazi. Lumea îi făcea loc, înmărmurită de acest spectacol fascinant. Un om în flăcări nu este un fapt la îndemâna oricui. Se făcu brusc liniște când se auzi, clar, un urlet din chiar ‘năuntrul acelei combustii năucitoare. Lui Liviu îi cedaseră picioarele exact la baza bradului acela, ca o cruce, acolo unde începe contrapanta ce duce spre pădure. S-a prăbușit, stârnind un fum negru, înecăcios. Mirosul de carne arsă plonjă în acel spaţiu pur, încă aromat de cetină, ce începu să se umple de oameni uimiţi. Cineva se apucă să stingă focul de pe hainele lui . Cu zăpadă, cu hanorace și geci culcate peste trupul prăvălit reușiră să oprească pârjolul. O fiinţă chircită de durere și spaimă se convulsiona sub privirile îngrozite ale oamenilor. Stupefiaţi, martorii acestei întâmplări, extraordinare și oribile în același timp, îl văzură pe Liviu cum, cu mâinile coapte de dogoare, scoase de la brâu o hârtie galbenă, ușor rigidă, pe care era scris un text, pe cât de sumar, pe atât de atotcuprinzător. „STOP MORDER! AUSCHWITZ=BRAȘOV”.

***

– Va trebui să acceptaţi ideea că Liviu nu avea o altă cale pentru a protesta, pentru a-și salva viaţa mistuită de batjocură și umilinţă. Chiar și în cea mai neagră disperare, omul mai speră că nu va muri totuși. Poate a crezut, totuși că nu o să moară, că o să îndrepte lumea prin tentativa lui. Dar poate ştia că o să moară, și de aici încolo putem simţi din plin adevărata tragedie a acelei fapte de-a dreptul excepţionale. Sunteţi, vreţi nu vreţi, soţia lui Liviu Corneliu Babeş și, de pe poziţia unui om care a suferit alături de el și pentru el, vi s-a permis de către Dumnezeu să asistaţi direct la evoluţia și la sfârșitul acestui om deosebit. Aveţi puterea, căci autoritatea moarlă este clar că o deţineţi, să daţi un mesaj românilor de astăzi, dumneavostră, unguroaica Etelka, soţia unui român strălucitor, rară excepţie. Vă rog, faceţi-o, meritaţi o asemenea onoare!

– Eu nu pot să fac apel decât la ceea ce mi-a plăcut și mie și lui Cornel întodeauna: corectitudinea. Este timpul ca oamenii să-și ţină cuvântul dat, să fie drepţi și să renunţe la modul de a fi atât de dezorganizaţi, de neuniţi, de egoiști.

– Dar despre lașitatea oamenilor, de care v-aţi lovit atât de mult, ce ziceţi?

– Lașitatea oamenilor? Ar fi bine ca toţi aceștia să se uite în oglindă, să se analizeze în tăcere și, din când în când, poate să-și dea sema de condiţia lor tristă. Gândiţi-vă cât de plăcut e să vezi oamenii când zâmbesc sincer, chiar dacă o fac din simplă politeţe, și e atât de trist să-i vezi indifereţi, egoiști. Au uitat de unde au început și prin ce mizerii au trecut. În fond, doar toţi avem o singură viaţă. Numeni nu duce cu el nimic pe lumea cealaltă.

***

Mesajul era clar pentru toată lumea

Un murmur bântui întreaga pârtie ca un vaet rupt din însăși suferinţa celui ce, prăbușit, agoniza străbătut de dureri atroce. Mesajul era clar pentru toată lumea. Era, deci, limpede că acel om s-a autoincendiat pentru a protesta, pentru a atrage atenţia oamenilor din alte ţări că România este un uriaș lagăr

de concentrare. Acel om a reușit, cu preţul suprem să spargă tăcerea unui popor terorizat, condamnat să sufere cea mai neagră dictatură din Europa ultimelor decenii. Galbena hârtie a cutremurat, prin cele patru cuvinte, toată omenirea aceea fericită de pe pârtie, care până atunci schiase cu voie bună, ferită de necazuri și de ameninţări. Blitzurile începură să ţâșnească din aparatele de fotografiat. Explicaţiile, întrebările, stuporile curgeau neîncetat din gurile celor care până atunci tăcuseră în semn de solidaritate cu acel om care suferea, fără să poată fi ajutat mai mult. Da, asistaseră la un gest uimitor de martiraj, participaseră, fără voia lor, la un act de istorie adevărată, cum rar se poate vedea. Când veni salvarea, din Liviu Babeș mai ieșeau mici vălătuci de fum. Tremura din tot corpul, dar ochii îi ţinea larg deschiși într-o uimire fără margini.

Numai el știa ce se mai petrece în sufletul lui chinuit. Era convins că a reușit, da, a reușit!, dar preţul fusese enorm. L-au pus pe targă și l-au suit în mașină. „Sanitarii" aruncau în jurul lor priviri turbate, de fiare hăituite, căutând disperaţi urme compromiţătoare. Hârtia cea galbenă pieri înghiţită de geanta unuia dintre cerberii cu halate albe. Au cerut martorilor să plece în treaba lor. Unul din cei în halate albe a întrebat în engleză dacă s-au făcut fotografii. Nimănui nu i-a păsat de întrebarea aceea absurdă. Și ce dacă s-au făcut fotografii! Ce, nu e voie? Salvarea a demarat în trombă. Pe targa din interior rămăsese un trup cu doar o biată pâlpâire în el, atât doar cât să amintească „salvatorilor" despre vâlvătaia de altă natură pe care a provocat-o prin propria combustie, și pe care nu a putut să o controleze și s-o oprească nimeni din cei care se ocupau cu „sănătatea" poporului român. Liviu fusese o torţă vie pentru întunecarea torţionarilor. Pâlpâirea aceea avea să se stingă la puţin timp, și nu mai știe nimeni ce s-a mai întâmplat după ce ușile acelei salvări s-au închis. Liviu Babeș a intrat în eternitate lăsând umanităţii un mesaj desprins parcă din vechile tragedii grecești. În Poiana Brașov avusese loc un gest cu valoare liturgică. Se înfăptuise un act cu adevărat biblic. Bradul care asistase agonia lui Babeș arăta ca o cruce de pe care se desprinsese trupul unui răstignit, tocmai purificat prin focul sacrificării de sine.

***

– Într-o recentă emisiune televizată, la care aţi fost personal invitată, s-a discutat despre cultul eroilor la români.

– Da, îmi amintesc că s-a insistat mult pe subiectul ăsta.

– Se subînţelegea, de fapt, că cetăţenii acestei ţări și-au pierdut obiceiul evocărilor istorice, ei sunt grăbiţi, au preocupări – și importante, dar și meschine.

– L-am urmărit, nu de mult, pe Andrei Pleșu tot la televiziune, povestea că noi nu știm decât să ne lăudăm când e cazul, sau nu e cazul, cu Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Vlad Ţepeş, dar cu ceea ce a fost după aceea nu mai zicem nimic. De parcă eroii, marile personalităţi ale acesti ţări au dispărut odată cu vechii domnitori.

– Într-adevăr, trăim la umbra unor legende apuse de mult, ne tot căutăm temeiuri de identitate și sămânţă de popor eroic, de parcă am deveni mai buni în aceste condiţii. Iar eroii noștri recenţi sunt uitaţi cu o nerecunoștinţă flagrantă sau sunt trataţi cu o ipocrizie greţoasă, după cum sunt dictate interesele de moment. Și din această cauză rezultatul nu este decât unul singur: trăim foarte prost, doamnă Etelka. Noi încă nu recunoaștem ce este de recunoscut: eroii, dar și erorile noastre. O întrebare finală, stimată doamnă: Liviu credea în Dumnezeu?

– Da, credea sincer în Dumnezeu, dar nu era un mare practicant. Își făcea conștiincios rugăciunile. Și lucrările lui au misticism în ele, nu vi se pare? A plecat să schieze într-o lume mai bună. Sunt convinsă că această lume i-a dat curajul acela minunat și că roata de foc în care se transformase și care se rostogolea la vale nu era altceva decât calea și viaţa. Noua viaţă, și a lui, și a celor ce rămâneau aici, liberi să-l plângă, liberi să-l uite!

***

III. PATIMILE DUPĂ LIVIU BABEŞ

După 25 de ani

În iulie 1989, televiziunea canadiană prezenta un interviu cu pastorul Lászlo Tökés din România lui Ceaușescu. Emisiunea a debutat prin aducerea unui omagiu acelui brașovean curajos care și-a dat foc pe o pârtie de schi într-o zi de 2 martie, pentru a demasca nemernicia unui inuman regim politic. Alături de gestul eroic al muncitorilor din 15 noiembrie 1987, martiriul lui Babeş avea să anunţe întregii lumi că românii s-au hotărât să își schimbe destinul, să iasă din lunga letargie în care au fost vârâţi cu forţa. În 16 decembrie 1989 timișorenii au ieșit în stradă. Peste câteva zile, în seara de Crăciun, un alt foc, izbucnit din ţevi de armă, avea să declanșeze curmarea nenorocirii unui popor învățat să tacă și să sufere. Dar Liviu Babeș redescoperise deja demnitatea și o oferise oamenilor cu o generozitate fără margini. Oamenii aceia aveau de-acum obligaţia să lupte pentru libertate, pentru că demnitatea o dobândiseră prin jertfa semenului lor. Ziua de 2 martie ar putea intra în orice calendar creștin, fără frica unui sacrilegiu, pentru că fapta martirului se înscrie pe această necuprinsă cale christică a mântuirii prin suferință pentru învierea morală a neamului aflat, chiar de curând, fără de speranţă. Dumnezeu să îl ierte pe Liviu Cornel Babeș și să ne ajute și pe noi, cei de azi și de mâine, pentru ca să nu ne lăsăm supuși uitării. Altminteri vom fi condamnaţi să retrăim patimile după Liviu Babeş. Dumnezeu să fericească acest popor care a fost capabil să ofere asemenea sublime jerfe!

Noi martori ai martiriului lui Liviu Corneliu Babeș

La 25 de ani de la terifiantul eveniment petrecut în Poiana Brașov, în ziua de 2 martie 1989, o știre difuzată pe toate spaţiile media din România a stârnit un ecou deosebit. Deși subiectul Liviu Babeș părea închis definitiv sub aspectul unor informaţii ulterioare, iată că, acum, opinia publică poate afla noi detalii suprinzătoare despre acea întâmplare pe care Securitatea a ocultat-o cu toată priceperea ei destructivă. Știrea difuzată recent în eter a avut, în mare, următorul conţinut: *«În ţara noastră a sosit după 25 de ani, în mod suprinzător, unul dintre martorii direcţi ai gestului de imolare din Poiana Brașov a lui Liviu Corneliu Babeș în anul de cotitură istorică 1989. Turistul scoţian Douglas Wallace, acum în vârstă de 49 de ani, care a încercat să-l salveze pe Liviu Corneliu Babeș, în timp ce acesta și-a dat foc pe pârtia Bradul din Poiana Brașov, în 2 martie 1989, în semn de protest faţă de regimul comunist, s-a întors azi pentru prima dată în România pentru a participa la comemorarea acestuia. El a venit la invitaţia lui Mircea Sevaciuc, fost lider al Asociaţiei „15 Noiembrie 1987 Brașov". Douglas Wallace a povestit, într-o conferinţă de presă, despre momentul în care l-a văzut pe brașovean în flăcări și s-a aruncat asupra lui pentru a-l salva,* scrie Mediafax. „Mă aflam cu un grup de prieteni la schi în Poiana Brașov, în martie 1989. Eram începător pe atunci și stăteam la baza pârtiei și mă uitam la ceilalţi schiori. La un moment dat, am văzut un foc și am crezut că arde ceva, iar apoi am realizat că, de fapt, era un om care ardea. Am început să alerg în direcţia lui, mi-am dat jos geaca de schi și am încercat să îl sting....Iniţial, am crezut că a fost un accident, apoi am văzut o pancartă lipită de un copac, iar cei din jur mi-au spus despre ce e vorba, despre o sinucidere

politică", *a spus scoţianul. El a mai povestit că, după ce s-a întors la hotel, a fost căutat de niște miliţieni care i-au cerut să dea o declaraţie. Douglas Wallace a spus că, după ce s-a întors în Marea Britanie, a sunat la cele mai importante instituţii media, și le-a povestit ce s-a întâmplat în Poiana Brașov, pentru că nu a vrut ca gestul eroic al brașoveanului să rămână fără ecou. El a păstrat timp de 25 de ani publicaţiile în care a apărut povestea lui Liviu Corneliu Babeș, precum și o casetă video cu câteva imagini de a doua zi de la locul unde s-a autoaprins brașoveanul. Douglas Wallace a mai spus că după acel eveniment din Poiana Brașov, la care a fost martor, a înţeles ce se petrece în România și a vrut ca și restul Europei să afle. La finalul conferinţei de presă, scoţianul s-a întâlnit pentru prima dată cu soţia lui Babeș, Etelka.*" Autorul invitaţiei adresate acestui martor extraordinar nu este altul decât Mircea Sevaciuc, celebru deja pentru desele sale intervenţii publice în sprijinul demascării tuturor formelor de manifestare remanentă ale criptocomunismului românesc, el însuși erou recunoscut de statului român pentru curajul de a fi demonstrat în 15 noiembrie 1987 împotriva regimului criminal al lui Nicoae Ceaușescu.

I-am propus un dialog pe tema acestei invitaţii de excepţie, dialog ce își dorește să completeze și să actualizeze subiectul într-adevăr fierbinte al acelei (auto)incendieri istorice care a precedat toate marile evenimente înnoitoare europene din anul de cotitură 1989.

Mircea Brenciu: Ei bine, domnule Sevaciuc, după câte vă cunosc, aș putea să afirm că nu e de mirare că aveţi și aici o contribuţie de primă mărime, după cum ne-aţi obișnuit în anii de după Revoluţie, fiindcă a aduce în România un martor direct al martiriului lui Babeş, după atâta timp, mi se pare o mare realizare în spiritul aflării adevărului despre un eveniment pe cât de excepţional, pe atât de confuzat din lipsa unor informaţii clare, nemijlocite. Cum aţi reușit să-l identificaţi pe scoţianul acesta după 25 de ani de la petrecerea(?) acelei întâmplări terifiante?

Mircea Sevaciuc: – Despre sacrificiul suprem a lui Liviu Babeș din 2 martie 1989, petrecut în Poiana Brasov, am

aflat atunci, în 1989, câte ceva de la postul de radio „Europa liberă”, unde comentariul a aparţinut lui Emil Hurezeanu. Atunci eram la Rădăuţi, unde îmi efectuam, împreună cu familia, deportarea impusă de regimul ilegitim și criminal al lui Ceaușescu, după acel 15 noiembrie 1987. Informaţia că în România a avut loc cea mai sfâșietoare formă de protest a unui OM împotriva regimului comunist a făcut înconjurului lumii și fost retransmisă la *BBC*, care a preluat informaţia publicată de săptămânalul „Sunday Times”, redactorilor căruia curajosul mesager revenit în Lumea liberă, scotianul Douglas Wallace, le-a relalat despre protestul anticomunist al lui Liviu Babeș, la care a fost de faţă. Trei lucruri au stat la baza iniţiativei mele de a-l căuta, găsi și aduce în România pe Douglas Wallace: 1. Datoria de onoare faţă de sacrificialul mesaj al lui Liviu Babeș. Atunci, pentru prima dată, după 15 luni, speranţa mea care se afla în moarte clinică a revenit brusc la viaţă si mi-a atras atenţia că: „ăştia nu trăiesc cât putem îndura noi!” 2. Furia ulterioară pe declaraţiile, an de an, ale unor iresponsabili faţă de adevărul istoric al sacrificiului lui Babeș. 3. Descoperirea tocmai în anul 2013 a primului martor ocular care l-a văzut pe Liviu Babeș în flăcări pe schiuri, cu mâinile întinse în cruce, trebuia exploatată aici în ţara eroului martir, așa că am hotărât să îl aduc cu orice preţ. Este adevărat că mă bazam pe fiica mea, Cătălina, care trăiește de peste 10 ani în Marea Britanie. Dupa 30 de zile de căutari intense pe Internet a descoperit Biroul de arhitecţi și cabinete de avocatură „Douglas Wallace”. Dar Douglas Wallace nu mai locuia în Scoţia de peste 12 ani. Se stabilise în Canada

M.B.: Și, totuși, acest om vă putea refuza invitaţia. Cum aţi reușit să-l convingeţi să vină tocmai din Canada?

M.S.: Am apelat la prietenul meu Peter Hurley, irlandezul trăitor în România și pe care l-am cunoscut la fostul primar din Săpânţa, să îl găsească în Canada pe acest scoţian. Peter m-a sunat și mi-a spus că a reușit să vorbească cu Doug, că l-a convins să vină în România, la invitaţia mea. Viitorul oaspete de onoare al Brașovului, Douglas Wallace, urma să participe la festivităţile comemorative dedicate împlinirii a 25 de ani de la sacrificiul suprem al lui Liviu Corneliu Babeș. Invitaţia oficială am trimis-o prin e-mail.

M.B.: Prezenţa la Brașov a lui Douglas Wallace la comemorararea a 25 de ani de la sacrificiul lui Babeș a însemnat, evident, un important eveniment de presă, dovadă

furnicarul de gazetari care s-a intersectat cu noi, organizatorii, în zilele de 1, 2 și 3 martie 2015. Ei bine, față de cele cunoscute în mod oficial în legătură cu actul eroic al lui Babeş, ce noutăţi a adus cu el scoţianul?

M.S.: Cel mai important moment al prezenţei lui Douglas Wallace în România a constat în unica ocazie cu care s-a realizat reconstituirea gestului martirial al lui Liviu Babeș din 2 martie 1989 de pe Pârtia „Bradul" din Poiana Brașov. La reconstituire ne-a declarat : „Mă aflam cu un grup de prieteni la schi în Poiana Brașov, în martie 1989. Eram începător pe atunci. Stăteam la baza pârtiei și mă uitam la ceilalţi schiori. La un moment dat, am văzut un foc și am crezut că arde ceva, iar apoi am realizat că, de fapt, era un om care chiar ardea. Am început să alerg în direcţia lui, mi-am dat jos geaca de schi și am încercat să îl sting... Iniţial, am crezut că a fost un accident, apoi am văzut o pancartă lipită de un copac, iar cei din jur mi-au spus că e vorba despre un protest politic. Nu pot să uit cum am auzit geamătul acela groaznic, când un om cuprins de flăcări a apărut din pădure, alunecând pe schiuri, cu braţele deschise în cruce. Nu părea că încearcă să-și stingă cercul de flăcări care îl cuprinsese. Nu spunea un cuvânt, dar aveam impresia că-i aud sfârâitul părului și al pielii. Durerea sa era bineînţeles cumplită și, deși trecuse mai mult de un minut de când îl observasem, nu dădea nici un semn că ar încerca să se salveze. " El, scotianul Douglas Wallace a fost primul care a ajuns la Babeş, chircit de durere, încercând să-i salveze viaţa, oprind vâlvătaia cu geaca sa de schi. Liviu trăia, era conștient, când a sosit salvarea! Același lucru îl declară și martorii ulteriori, respectiv Petru Enache, împreună cu încă trei colegi, care l-au văzut pe Liviu Corneliu Babeş coborând pe schiuri în flăcări pe Pârtia Bradul, cu mâinile întinse în lateral în forma crucii, până când s-a prăbușit de durere. Petru a fugit înspre locul unde turistul scoţian stingea cu geaca flăcările de pe trupul lui Babeş. Cineva a adus o pătură. Un miliţian de la Secţia de miliţie a adus o altă pătură cu care Douglas Wallace, Petru Enache şi încă trei persoane, rămase neidentificate, l-au transportat pe Babeş la ambulanţă. Faţa era neagră din cauza focului, însă Liviu era în viaţă. Era conştient. Asistentul medical Romeo Moldovan de pe Salvare a declarat: „Liviu Babeş, purtând amprenta unor groznice arsuri, era conştient, exprimându-se coerent, a avut forţa de a merge pe picioarele lui. Dorel Ananovici, șoferul ambulanţei,

îşi aminteste că „după ce-am ajuns la Spital, la cinci minute a apărut Securitatea" („Transilvania Expres", 02.03.1994). Ultimul om care l-a văzut în viaţă pe Liviu Babeş a fost fratele lui, Virgil, fapt care la marcat cât timp a mai trăit.

Cu ocazia reconstituirii au fost stabilite câteva considerente şi câteva fapte clarificatoare: Wallace şi Enache au ajuns la aceleaşi concluzii, şi anume că mâinile lui Babeş erau întinse în lateral în forma crucii, cartonul galben a fost descoperit de către cei doi pe scoarţa unui brad, ţintuit cu un cuţit, după ce l-au stins pe Babeş şi și-au îndreptat privirea spre zona de unde a apărut schiorul în flăcări din pădure! De asemenea, brasoveanul Ioan Udrişte, prezent atunci pe pârtia „Bradul", l-a văzut pe Babeş prăbuşit, a văzut şi cartonul galben scris cu majuscule negre, ţintuit cu un cuţit pe scoarţa bradului celui mai apropiat de pârtie. Cu această ocazie, a fost stabilit locul aproximativ unde Babeş şi-a dat foc, traseul pe care l-a parcurs în flăcări la 45% faţă de baza pârtiei, precum şi locul unde schiorul s-a prăbuşit, adică în apropiere de jumătatea lăţimii pârtiei. Pârtia „Bradul" are o lungime de 465 de metri. Locul unde s-a oprit Liviu Babeş se găsește la 155 metri faţă de baza pârtiei „Bradul" din Poiana Brașov.

M.B.: Acest interviu va fi integrat în ediţia a III-a, revăzută și adăugită, a volumului meu „Martirul", depoziţia lui Douglas Wallace fiind extrem de necesară în economia aflării unui adevăr parţial cunoscut. Sper că nu aveţi nimic împotrivă. De aceea insist în a vă cere să precizaţi dacă testimoniile invitatului dumneavoastră întăresc sau nu sentimentul și convingerea că Babeș a fost și este un erou autentic.

M.S.: Scoţianul Douglas Wallace, cel care a asistat direct la autoincendirea din 2 martie 1989 din Poiana Brașov, cel care a încercat să-l salveze pe Liviu Babeș de chinurile combustiei, după ce a citit cartonul galben pe care scria **„Stop Murder, Brașov = Auschwitz.",** și-a dat imediat seama că asistă la un protest politic nemaipomenit, fapt pentru care a fost, este și va fi un susţinator de necontestat al autenticităţii marelui gest al lui Liviu Babeș. În 2014, cu ocazia vizitei în România, pentru a reaminti drama reală și crudă a poporului român timp de 45 de ani sub dictatura comunistă, prietenul Peter Hurley l-a invitat în București pe Doug, cu o zi înainte de a pleca în Scoţia și l-a dus în Piaţa Palatului Regal. Acolo, i-a pus lui Doug înregistrarea, pe care o avea pe mobil, cu ultima cuvântare a lui Nicolae Ceaușescu, din 21 decembrie 1989.

M.B.: Cum a procedat scoţianul imediat după părăsirea României, în acel început de martie plin de grozăvii?

M.S.: După ce Doug a refuzat o geacă nouă de schi, oferită din partea Securităţii, a părăsit imediat România. Primul lucru pe care l-a făcut când a ajuns acasă a contactat săptămânalul „Sunday Times" și a relatat despre „omul în flăcări pe schiuri din Poiana Brașov". Știrea prezentată de curajosul, salvatorul și mesagerul protestului anticomunist, scoţianul Douglas Wallace, a fost preluată în amănunt de radio „Europa Liberă", radio „Vocea Americii", de întreaga medie internaţională.

M.B.: Aveţi cumva informaţii despre felul în care scoţianul nostru a fost primit în România, dar și despre cum s-a simţit în postura sa de martor direct al acelui act formidabil petrecut în urmă cu 25 de ani?

M.S.: Douglas Wallace a fost oaspetele de onoare al Brașovului, a și luat cuvântul în ședinta Consiliului local din 28 februarie 2014, dar din păcate nicio institutie publică din Brașov sau din România nu a contribuit financiar la cheltuielile ocazionate de prezenţa acestui martor excepţional, după 25 de ani de la teribila întâmplare. Trebuie să-i mulţumesc omului de afaceri Ioan Olaru din Brașov, care a asigurat cazarea și masa lui Douglas Wallace, dar și a invitaţilor din ţară veniţi în Poiana Brasov să-l cunoască pe oaspete.

M.B.: Cu ce sentiment a părăsit a doua oară România Douglas Wallace, în sensul comportamentului său public faţă de cele petrecute de el în ţara noastră, odată în 1989 și apoi în 2014?

M.S.: Doug a mărturisit într-un cerc restrâns, la care au participat Etelka și Gabi Babeș, soţia mea Elena și subsemnatul, că a doua venire a lui la Brașov a fost pentru liniștea și viaţa lui o mare eliberare!

Câteva concluzii decisive

Ce concluzii se desprind în urma lecturării acestui interviu? Să încercăm să le punctăm în cele ce urmează:

a. Se confirmă, astfel, că informaţia despre actul de protest al lui Liviu Babeş a penetrat rapid dura cenzură a Securităţiii lui Ceaușescu prin intermedierea acestui scoţian, care, imediat ce a ajuns acasă, a povestit presei despre terifianta întâmplare din Poiana Brașov, la care a fost martor și chiar participant. Faptul că, „Europa Liberă", „Vocea Americii", și apoi și Ion Raţiu, în Anglia, au dat publicităţii detalii despre actul de disperare al lui Liviu Babeş se datorează informaţiilor la cald primite de la acest scoţian. Ceea ce trebuie precizat este că radio „Europa Liberă" făcuse un prim anunţ, dar numai sub rezerva unui zvon, la câteva ore după producerea evenimentului, adică înainte ca Douglas să fi putut ajunge acasă în Scoţia, ceea ce sugerează că informaţia cu pricina a penetrat cenzura și pe altă cale. Era nevoie, însă, de o confirmare. De altfel, această primă știre, transmisă pe post cu un ton timid interogativ, prezenta varianta gestului ca aparţinând eventual unui protestatar, dar a admis și posibilitatea ca autorul să fi fost un „sinucigaş" tarat pshic, ceea ce a fost întărit în nenumărate rânduri de comunicatorii oficiali români. Dar putem defini cu certitudine că atestatarea, confirmarea și transmiterea către presă a evenimentului tragic din Poiana Brașov au fost confirmate pentru întâia dată de martorul direct, Douglas Wallace.

b. La momentul când Douglas Wallace și-a sacrificat geaca pentru a stinge flăcările, Liviu Babeş era în stare de conştienţă deplină. De altfel, din depoziţia scoţianului, dar și a asistentului de pe Salvarea care tocmai venise, reiese că Liviu Babeş s-a deplasat pe propriile picioare spre autovehicolul parcat în apropiere, nefiind uzitate targa sau brancadierii. A ajuns în viaţă și perfect conştient la Spitalul judeţean Brașov, unde a fost

internat spre a i se aplica tratamentul corespunzător. Folosim aici cu circumspecţie noţiunea de „*corespunzător*”, avându-se în vedere realul beneficiar al acestui „tratament” (?!). Rezultatul internării spitaliceşti a susţinut ***corespunzător*** ideea că Babeş era extrem de grav afectat de flăcări pentru a se justifica cu mare repeziciune decesul. Se cunosc din practica medicală alte cazuri similare de arşi. Există un potenţial de manevre şi terapii medicale care pot prelungi viaţa bolnavului cu multe zile, îi pot chiar salva viaţa, or în cazul nostru decesul a survenit extrem de rapid, **ceea ce ne îndreptăţeşte să afirmăm că Babeş a fost ajutat să moară.** Securitatea şi regimul comunist aveau nevoie de linişte, nu de eroi şi de protestatari într-o ţară cu un sistem politic aflat pe muchie de cuţit faţă de propriul popor, faţă de o lume europeană civilizată care începuse de câtva timp să se scuture de nevolniciile şi ticăloşiile unui regim ce transformase tot Estul continentului într-un adevărat arhipelag soljeniţian.

c. Definirea gestului public din primăvara anului 1989, din Poiana Braşov, nu poate avea decât o singură conformaţie valabilă: Liviu Corneliu Babeş a comis conştient şi singular actul eroic al demascării unui regim politic dintre cele mai opresive şi mai criminale din istorie prin auto-sacrificarea fizică a propriei persoane, ca singură cale excepţională de protest şi de avertizare publică asupra tragediei de a fi român sub stăpânirea odioasă a lui Nicolae Ceauşescu! **El poate fi declarat ca fiind un vrednic martir al neamului românesc**, în conformitate cu toate perceptele soteriologiei, această disciplină constituită din reperele oferite de evoluţia umanităţii, care ar fi clacat fără marile gesturi ale martirilor apăruţi la timpul potrivit pentru a îndrepta erorile unor vremuri devenite anistorice. **Liviu Corneliu Babeş devine în anul 1989 precusorul mişcărilor revoluţionare anticomuniste din întreaga Europă de Răsărit,** dând semnalul că este timpul aprinderii rugului care să mistuie un sistem politic antiuman, anticivilizaţional şi profund ateu. Liviu Corneliu Babeş a grăbit sfârşitul comunismului european prin flacăra de el însuşi aprinsă pe făclia propriului trup!

IV. AVATARURILE UNUI ALT ARTIST PLASTIC BRAŞOVEAN

IN MEMORIAM

GEORGE JIPA

Autorul efigiei din bronz a lui Liviu Babeş

IN MEMORIAM

Artistul George Jipa a plecat dintre noi în anul 2006. Aflat într-o delegaţie în Ungaria, în noaptea de 14 spre 15 iulie i s-a făcut dintr-o dată rău și s-a retras în camera lui, de unde avea apoi să părăsească cu discreţie lumea. A lucrat în cinematografie, a colaborat în presa scrisă și audiovizuală, a fost un bun coleg și un bun camarad. Născut la 6 iulie 1949 în comuna Biled, jud. Timiş, George Jipa, lasă în urmă câteva lucrări monumentale și o fiică îndurerată care îi vor păstra neștearsă memoria numelui. Artistul plastic George Jipa este mai puţin cunoscut în lumea artelor. A fost un om modest, iar sculpturile lui în piatră, turnate în bronz sau ipsos, fac parte din diverse colecţii particulare. Ca prestanţă publică, George Jipa s-a remarcat, printre altele, prin realizarea unui monument la Predeal dedicat Armatei române. Legat de evenimentele din decembrie 1989, a primit Premiul special al juriului la tabăra de creaţie de la Plaiul Foii pentru ansamblul sculptural „Totemuri" (1993), este menţionat în catalogul francez „People to people" (1993) şi în cel american „Romanian book" (1995). Ultima sa lucrare este efigia din bronz dedicată eroului martir Liviu Babeş. Artistul, vădit nermulţumit că micul monument din Poiana Braşov, la care a contribuit cu efigia din bronz a lui Liviu Babes, nu este încheiat, s-a adresat Primarului Municipiului Braşov cu o scrisoare, pe care o redăm în cele ce urmează:

ÎN DIALOG CU PRIMARUL BRAŞOVULUI

Stimate domnule Primar George Scripcaru. Numele meu este George Jipa şi sunt autorul efigiei eroului martir Liviu Corneliu Babeş, efigie instalată cu sprijinul dumneavoastră în curtea bisericuţei din Poiana Braşov. În ziua de 2 martie a acestui an a avut loc dezvelirea micului monument, care înglobează lucrarea mea turnată în bronz, dar din cauza timpul scurt pentru execuţia suportului din beton, ansamblul întregii lucrări nu a fost finalizat. Trebuie să aflaţi că merg deseori în Poiană şi trec obligatoriu prin curtea acelei superbe biserici din lemn. Dar ceea ce este mai important de remarcat se referă la prezenţa unui număr ridicat de turişti care vizitează aşezământul religios şi, automat, ajung şi în faţa micului monument dedicat martirului braşovean. Sentimentul meu iniţial a fost de mândrie, dar mi-am reprimat-o atunci când i-am auzit pe oameni făcând observaţia că lucrarea este abandonată, că nu are finisări şi nici nu e protejată de un gărduţ sau un lanţ, cum se cuvine la un asemenea obiectiv. De asemenea, seara, trecând pe acolo, din cauza întunericului, monumental arăta ca o mogâldeaţă amorfă, fără nici noimă în acel peisaj organizat al curţii unei biserici. Tocmai pentru a evita pe viitor o asemenea situaţie confuzională, în condiţiile în care pe placa indicatoare a lucrării este menţionat mare numele unuia dintre realizatorii ei ca fiind Primăria municipiului Braşov, vă rog, domnule Primar ca în virtutea renumelui dumneavostră de bun gospodar să nu abandonaţi finalizarea acestui obiectiv memorial şi turistic. Este păcat să dăm impresia fuşeraiului românesc într-o staţiune internaţională ca Poiana Braşov, în condiţiile în care ne modernizăm pe toate căile acolo unde există profit, iar aici, unde nu există decât amintiri, fie ele şi dureroase ale istoriei noastre recente, să nu ne pese sau să le tratăm cu superficialitate.

Eu ştiu că nu este cazul dumneavoastră. Eu, ca artist plastic, pe unde îmi poartă viaţa paşii, vorbesc la modul laudativ despre Dumneavoastră, fiindcă ceea ce reuşiţi să faceţi în Braşov mă satisface şi ca braşovean, dar şi ca estet şi om al bunului gust artistic. O să vă rog să binevoiţi a-mi accepta câteva sugestii legate de obiectivul Liviu Babeş din Poiana Braşov. Locul ales pentru instalarea lui este excepţional. Dar trebuie, într-un timp scurt, până la debutul sezonlui de vară, să terminaţi ceea ce aţi început în martie. Eu văd suportul din beton placat în marmura albă sau roşie, pentru a se sugera focul care l-a răpus pe martir. De asemenea, pe un areal de 3 metri circulari aş sugera placarea terenului cu plăci decorative tip biscuit, iar în faţa monumentului să instalaţi un lanţ decorativ din fier forjat, sau cupru, pentru limitarea accesului spre lucrare. Nu cred că ar fi un mare efort financiar instalarea a două reflectoare (unul galben şi unul roşu), care să se aprindă şi să se stingă alternativ în aşa fel încât să se sugereze focul, şi, mai ales, să se asigure şi pe timpul nopţii o iluminare corespunzătoare. Este un fleac ceea ce presupune ca şi cheltuielă această propunere a mea, dar este un pas enorm în ceea ce priveşte respectul pe care îl datorăm acestui erou modern al românilor. Primiţi,. Domnule Primar George Scripcaru, însemnul respectului meu faţă de eforturile Domniei voastre de a face din Braşov un oraş cu adevărat european, exprimându-mi speranţa că această scrisoare nu va rămâne neobservată de Dumneavostră.

GEORGE JIPA artist plastic

(Material publicat în săptămânalul braşovean „Argument", august 2006)

V. IMAGINI COMEMORATIVE

Burnt alive: the suicide that shamed Romania

by Andrew Jennings
Brasov

IT WAS an extraordinary and courageous way to die. Leaving a note pinned to a tree protesting against the repression in Romania, Liviu Babes doused his head with petrol, walked on to a ski piste and set himself on fire in front of horrified British tourists.

At the time not even his name was known. The secret police tried to suppress the news and his martyrdom a year ago might have gone unrecorded had it not been witnessed by two Britons and reported in The Sunday Times.

Only now that Romanians are free to talk can the truth be told. Babes was following the example set 21 years earlier by Jan Palach, the Czech patriot who burnt himself to death in protest at the Soviet invasion of his country. Like Palach, Babes believed the only freedom left was freedom to die.

"He hated hypocrisy and detested how they rigged the truth in every way," said Etelka, his 42-year-old widow, in her first interview with a foreign newspaper. He did not kill himself because of the lack of food, wages or heating, she said. "It was the lack of freedom of the spirit."

Babes was not always a rebel; at one time he was a good communist. "He was even elected to the communist council in Brasov," Etelka said. An electrician, he worked at a plant making prefabricated housing units. The factory bosses calculated wages on volume, not quality, and nobody would listen to Babes's protests that they could not build a socialist society with shoddy work.

In frustration, Babes turned to painting. The collection of his art is a vivid reflection of his despair, with blood-red forests of severed tree stumps and balloons escaping into the sky.

These images may well have been inspired by the violence with which Nicolae Ceausescu, the late dictator, crushed an uprising in Brasov. On November 15, 1987, when food and wages were cut, the workers stormed the party headquarters. They were swiftly crushed by the Securitate and dozens were tortured and sentenced to internal exile.

"Liviu was ashamed after that," said Babes's widow. He was tormented by guilt for not joining the uprising. At weekends he would retreat with his skis to the slopes above Brasov and it was there, she believes, that he conceived his plan.

Above Brasov is the resort of Poiana Brasov, popular with British skiers. Babes must have reasoned that his gesture would be seen and reported to the world. Entering a pine copse near the base of a ski lift on March 2, he wrote in capital letters on a piece of paper: "In Brasov, life is like Auschwitz." He pinned the message to a tree with his pocket knife, then removed his clothes, poured petrol over his head, struck a match and ran into the open.

Two British skiers saw him and unsuccessfully tried to douse the flames. One of them, Douglas Wallace, 24, from Renfrewshire, said: "There was a scream and this guy came out of the woods on fire. He seemed to be hitting himself to get the flames ignited. He was soon completely engulfed. He didn't say a word. I could hear his hair and skin sizzling. His pain must have been terrible. He was standing there for less than a minute while we tried to beat out the flames, then he fell to the ground."

The first news for Etelka came that evening when a policeman arrived at their flat. "He was a rough man and gave me no reason for his visit. He insisted that we had quarrelled and when I denied it, demanded to know why we had quarrels. I was baffled."

Babes died later in hospital and Etelka was not allowed to see him. But her troubles were just beginning. The Securitate intimidated her neighbours and claimed Liviu had been killed in a mountain accident.

For a while, in the mean spirit that characterised the long years of Ceausescu's rule, they refused even to pay his 13-year-old daughter a child allowance. Now, at last, she has had this restored.

Freedom's martyr: Etelka Babes with a picture of her dead husband

Declaraţia lui
Douglas Wallace pentru
săptămânalului
Sunday Times
pe 12 martie 1989.

Skiers see Romanian in fire suicide protest

by John Witherow
and Peter Johnson

TWO British skiers have returned from Romania with an extraordinary account of a political suicide in which a man set fire to himself on the ski slopes in protest against the repressive policies of President Nicolae Ceausescu.

The evidence that repression is worsening was strengthened yesterday when details emerged of a daring public challenge to Ceausescu by former members of his politburo who accused him of abusing human rights.

The suicide occurred at Poiana Brasov, a showpiece ski resort in the Carpathian mountains about 150km north of the capital, Bucharest. It was witnessed by two Britons who tried unsuccessfully to douse the flames. The man later died in hospital.

The British skiers found a note pinned with a knife to a tree indicating the man had killed himself in protest at political oppression in Romania, which under Ceausescu has become the most isolated and repressive country in the Eastern bloc.

The note, in pidgin English and Romanian, read: "Stop the murders in Brasov."

Romanian opposition leaders in London, who so far have been unable to identify the man, said this referred to killings and disappearances in the city of Brasov, about 30km from the resort.

In 1987 riots in Brasov, 30km from the resort, were brutally suppressed and repression has continued. The account of the suicide coincides with rare public criticism of Ceausescu by six former senior members of the Communist party. In an open letter, reported by the BBC World Service, they said they were risking their freedom and possibly their lives by making the statement, but felt they had to speak out before it was too late. They accused Ceausescu of virtually suspending the Romanian constitution and ignoring and abusing human rights.

One of the witnesses to the self-immolation, which occurred on March 1, was George Melvin, a 36-year-old insurance salesman from Edinburgh. He said he was told by a Romanian that such political suicides were not unusual and that the day before a man had hanged himself in Brasov in a protest.

The man chose the resort to win publicity because it is almost exclusively used by foreigners, said Ion Ratiu, president of the World Union of Free Romanians. "He did it there to draw attention to the tragedy in Romania."

Douglas Wallace, 24, from Renfrewshire, was the first person to reach the man. "There was a scream," he said, "and this guy came out of the woods on fire. He seemed to be hitting himself to get the flames ignited. He was soon completely engulfed by the flames.

"He didn't say a word. I could hear his hair and skin sizzling. His pain must have been terrible. He was standing there for less than a minute while we tried to beat out the flames, then he fell to the ground. Another guy came along with a blanket and put out the flames. The man tried to get up, but collapsed again."

Wallace was later interviewed by the police who told him that the man was "crazy".

Soviet biographer of Stalin gets hate mail

Douglas Wallace a declarat despre Protestul Anticomunist a lui Liviu Babeş şi la Postul de Radio *BBC*, informaţia fiind mediatizată şi de posturile de radio în limba română, *Europa Liberă*, *Vocea Americii*, Revista românilor de pretutindeni – „Universul” – Dr. Ioan Raţiu etc.

2 martie 1990.
Ceremonie religioasă pe Pârtia Bradul din Poiana Braşov

2 martie 1991. Recviem Liviu Babeş în Piaţa Sfatului Braşov.
Organizator: „Mişcarea 15 Noiembrie”.

3 martie 2008, Galeria Kron-Art Braşov. Lansarea ediţiei a II-a a volumului „Martirul”. Invitaţi: Cornelia Buzincu, Claudiu Iordache, Etelka Babeş, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Emil Hurezeanu, C. T. Popescu, Mircea Sevaciuc, Viorel Domenico, Mircea Brenciu, Iulian Cătălui şi Gabriel Stan.

Douglas Wallace şi Dr. Ing. Dan Pica
Braşov, 27.02.2014

REVOLUŢIA ROMÂNĂ DIN DECEMBRIE

25 DE ANI

ASOCIAŢIA LUPTĂTORILOR, RĂNIŢILOR ŞI URMAŞII EROILOR
" BRAŞOV-DECEMBRIE 1989"

22 DEC. 1989

25 DE ANI

22 DEC. 2014

DIPLOMĂ COMEMORATIVĂ

Se acordă d-lui/dnei
DOUGLAS WALLACE
cu ocazia comemorării şi aniversării a 25 ani de la căderea comunismului din România, în semn de recunoştinţă şi preţuire pentru spiritul de sacrificiu al luptătorilor pentru Victoria Revoluţiei Române din Decembrie 1989

"Veţi cunoaşte adevărul, iar adevărul vă va face liberi..."

Preşedinte
VASILE MARDARE

Echipa care a lucrat monumentul
alături de Mircea Brenciu şi George Jipa

D-na Monica Ghiurco, realizator TVR, Douglas Wallace şi Mircea Brenciu, Poiana Braşov, 2 martie 2014

A binemeritat
de la Patrie
LIVIU CORNELIU
BABEȘ

INSTITUTUL REVOLUȚIEI ROMÂNE din DECEMBRIE 1989

Nr. 140 /05.03.2015

Scrisoare adresată domnului Adrian Sanda, secretar de stat în cadrul Secretariatului de Stat pentru Recunoașterea Meritelor Luptătorilor împotriva Regimului Comunist instaurat în România în perioada 1945-1989

Domnule Adrian Sanda, secretar de stat

Recent Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989 a participat la comemorarea a 26 de ani de la sacrificiul martirului național Liviu Corneliu Babeș. Cu acest prilej am fost informați în legătură cu situația materială nefericită a văduvei eroului martir, doamna Etelka Babeș și a fiicei sale, doamna Gabriela Babeș.

Considerăm că ar fi necesar un gest reparatoriu din partea statului român ca aceste două doamne să primească protecția materială prevăzută în Legea Recunoștinței 341/2004.

Apreciem că este posibil ca situația văduvei, Etelka Babeș, precum și a fiicei, Gabriela Babeș, să fie asimilată categoriei urmașilor eroilor martiri. Institutul Revoluției

Române din Decembrie 1989 apreciază că din punct de vedere istoric o decizie favorabilă acestui caz a Secretariatului de Stat pentru Recunoașterea Meritelor Luptătorilor împotriva Regimului Comunist instaurat în România în perioada 1945-1989 ar fi reparatorie, morală și salutară.

Avem convingerea, domnule secretar de stat, Adrian Sanda, că veți susține propunerea noastră, ajutând familia martirului Liviu Corneliu Babeș să treacă mai ușor, chiar și acum, la 26 de ani de la sacrificiul său, peste suferința pe care aceasta continuă să o acuze și în zilele noastre.

Vă propunem, de asemenea, domnule secretar de stat, Adrian Sanda ca Secretariatului de Stat pentru Recunoașterea Meritelor Luptătorilor împotriva Regimului Comunist instaurat în România în perioada 1945-1989 pe care cu onoare îl conduceți, împreună cu Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, să amenajeze în jurul plăcii comemorative dedicate lui Liviu Corneliu Babeș un spațiu de reculegere (un grilaj, o băncuță din lemn, etc.).

Menționăm că placa comemorativă, singura care amintește de altfel, sacrificiul său la Poiana Brașov, a fost ridicată din fondurile Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989.

Împreună, am putea reuși ca acest spațiu de reculegere, amplasat lângă Biserica de Lemn din stațiune, să poată fi încadrat în peisajul solemn al acesteia.

Vă mulțumim,

Director General IRRD

Claudiu Iordache

Scriitorul Mircea Brenciu – autor vol. „Martirul”, Etelka Babeş şi Eugenia Iorga – Membră a Colegiului Naţional al IRRD

VI. ARTISTUL

„Dacă ai fi privit lumina acelei ultime zile…”

***MOTTO**: La capătul puterilor trebuie să fie cineva*

Receptarea picturii lui Liviu Babeş este obturată de destinul pe care el şi l-a însuşit. Opinia mea este că nu ar trebui să operăm o disjuncţie.

Este foarte uşor, prea uşor, să îi calififici tematic pictura; obsesiile morţii şi labirintului; moartea ca purificare şi ieşire din labirint.

A vorbi despre caracterul definitiv al morţii este, fireşte, tautologic. Nu există însă moarte mai categoric sacrificială decât a lui Liviu Babeş, nici pictură care să poată semăna mai mult morţii sacrificiale – o pictură patetică în sensul originar etimologic al cuvântului – pathesis *înseamnă în greaca veche suferinţă. Nu prin simplă asociere de cuvinte cred că este necesar să amintesc puterea de* catharsis *pe care exprimarea suferinţei o imprimă şi o descătuşează.*

Pentru a limpezi proximităţile (nu influenţele) acestei picture, două nume trebuie pomenite: Maurice Vlamink şi Salvador Dali.

Gloria postumă, câtă va fi, a acestor tablouri este dificil de apreciat. Preţul lor sufletesc este cu absolută certitudine inestimabil. Aş îndrăzni să forţez expresia şi să calific drept pictură sculptată creaţia lui Liviu Babeş, o puternică doză de brutalitate – uneori pensula funcţionează asemeni unui cuţit. Asemeni unei flăcări. Mereu orizonturile sunt joase, adânci, trase în contur puternic, incendiate.

Nu vreau să accentuez pe biografic, dar, pe lângă a fi tulburi, culorile lui Liviu Babeş au calitatea paradoxală de a fi înflăcărate. Intransigenţă: bănuiesc că acesta este cuvântul definitoriu pentru Liviu Babeş ca artist şi om.

Atâta câtă este, moştenirea lui artistică este dominată de tema rătăcirii. Fie că este vorba de „Labirintul", unde îi este suprapusă jertfirea în întruchiparea ei exponenţială prin Iisus Christos răstignit, în „Neantul", unde pierderea de sine este ambivalentă, având conotaţia pozitivă a unei urcări la cer, fie că pierderea de sine se petrece sub orizonturile joase, apăsate de ceruri imense care diminuează şi strivesc personajul în „Vrăjitoarea", „Lume ciudată", „Obeslisc", „Jocul sferelor", „Amintiri", „Crepuscul", chiar şi în „Peisaj cu soare". „Jocul şahului" este o triplă punere în abis – apar trei reprezentări ale reprezentării –, aşa cum "Grota cu măşti" trimite la pagina mitului platonician, citită sau intuită. Nu prin realizarea sa (siluetele umane sunt dureros de stângace, ca în orice ocurenţă în această artă simbolocă şi intuitivă), ci prin situare, lucrarea impune să fie numită: este ultima pictură a lui Liviu Babeş, iar pe spatele ei, sub titlu şi an, apare cuvântul <u>ende</u> (sfârşit), semn clar că Babeş îşi încheiase o parte a proiectului său uman şi autodafé-ul era un gând, mult timp preexistent.

Aceste însemnări nu vor nicidecum să se coaguleze într-un microeseu encomiastic. Consider mai degrabă o datorie de conştiinţă din partea mea să transcriu câteva consideraţii estetice asupra artei lui Babeş. În vreme ce Babeş suferea cumplit în grota cu măşti a indolenţei româneşti şi îşi încheia socotelile cu ea, planificându-şi autodistrugerea simbolică, autorul acestor rânduri se juca hedonist pe un ţărm al Mediteranei. Cele scrise aici nu pot scăpa aşadar unei subiectivităţi izvorâte din <u>ruşine</u>. Un prieten îmi spunea că Liviu Babeş, dacă ar trăi acum, ar face acelaşi gest, în contextul multiplelor neîmpliniri în care s-ar regăsi. Nu cred în „Zvon de primăvară", „Floarea soarelui", „Sfântul Gheorghe cu balaurul", însă mai ales în basorelieful „Familia" găsim elementele încrederii în resurecţia spirituală nu doar a sinelui, ci a neamului: culoarea picturilor este încărcată de energia autentică a bucuriei şi dorinţei de a construi. „Familia" respiră linişte şi armonie. Un alt basorelief în lemn „Somnul", chiar dacă te poate face să te gândești la o mască mortuară, sfârşitul pe care îl evocă este unul împăcat şi senin. „Vlad Ţepeş" şi „Sfântul Gheorghe…", în tehnici diferite, strigă nevoia unie justiţii nu imanente, ci iminente, iar acesta nu este un joc de cuvinte. Jertfa lui Babeş a fost de natură a apropia timpul justiţiar – aşa s-a dorit, a avut o raţiune intenţională.

Pictorul ştie să echilibreze rectangularităţile cu liniile curbe. Este un pictor aşezat, bun artizan; furia nu este exprimată în imagine – în alegoria sau doar povestea pe care imaginea o propune. Desigur că avem de-a face cu o dierctitudine de manifest, cu o exprimare tranşantă care impune, totuşi inteligenţei receptorului să intre în vibraţie cu inteligenţa şi curajul artistic ale autorului. Caracterul de manifest este pentru gustul meu prea dur – în „Pădurea amputată” e la mintea oricui că (era să scriu „poetul”) pictorul nu deplânge defrişările, este vorba de retezarea destinului unui popor. Privind din unghiul favorabil lucrarea, ca pe un manifest, ea primeşte admiraţia care i se cuvine.

Nu aflăm aici morbideţe, acea graţioasă, aromitoare, somnolentă morbidezza de cele mai multe ori intim amestecată cu erosul, dar unui duh cotropitor al morţii nu îi putem nega prezenţa în nici un pliu al culorii.

Mulţi artişti, între ei şi autorul versului pe care l-am împrumutat ca titlu, şi-au procurat o sinucidere lentă; ne exprimăm astfel perifrastic, pentru a o decela de viciu. Multe dintre revoltele noastre, pe lângă ceea ce a întreprins Liviu Corneliu Babeş, par ţâfne. Hipersensibilitatea îşi loveşte şi îndurerează, înainte de toate şi orice, purtătorul; pictura este un pas sfios care ne apropie de singurătatea neţărmurită a acestui om.

Privim pictura lui Liviu Babeş ca pe o repetiţie minuţioasă, lucidă, a sinuciderii. Actul artistic avea la el o sacralitate, absentă la pictorii categoric superiori tehnic, realizaţi, consacraţi, etc. prin comparaţie.

Alteritatea a provocat dintodeauna ciudă, dispreţ, ură, neînţelegere. Sub soarele negru al disperării, acest om a văzut altfel: el a văzut clar monstruozitatea pe lângă care noi treceam închizând ochii.

În lapidaritatea lor numerică, pânzele lui Liviu Cornel Babeş trebuie privite ca sâmbure al unei opere enigmatice. Unele dintre ele sunt superbe. Altele, numai reuşite. Oricum, ele au, roşu pe alb, un caracter vestitor. Nu oracular, nici premonitoriu, pentru că picturile se supun unui ceasornic interior reglat infinitezimal. Violenţa conţinută ori explicită şi frumuseţea lor nu ne vor da pace.

Mircea Doreanu

VII. REPRODUCERI LUCRĂRI PLASTICE

Mască verde
Anii '75 - '83

Mască roşie
Anul 1984

Mască galbenă
Anul 1984

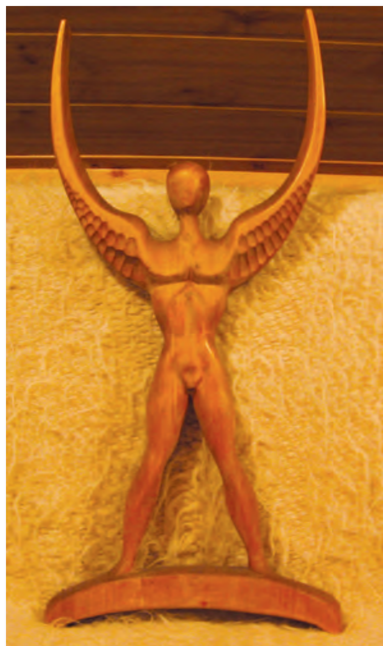
Fără titlu, Anii ’70

Nebunul, 1978-1979

Război şi pace, Anii ’80

Icar, 1986

Peisaj cu lac, 1987

Galaxie, 1987

Jocul sferelor, 1987

Valea Sâmbetei, 1987

Dimineaţa pe lac, 1988

Neantul, 1988

O lume ciudată, 1988

Labirint, 1988

Pădurea amputată, 1988

Natură moartă, 1988

Peisaj cu soare, 1988

Grota cu măşti, 1989

Cuprins